
באור

٢ز١١٢
ج٠ ح

جواهر العقيان في شرح عمدة العرفان ،باللغة التركية،

كلاهما لحمد الله خير الدين ـ حوالى ٩٤٨هـ •
كتب في القرن العاشر الهجرى تقديرا•

٦١٨٢ ١٣٦ق ١٥س ٢٢×٥ر١٥سم

نسخة جيدة ،في أولها طرة محلاة ،خطها نسخ جيد،
المنظومة باللغة العربية •
عثمانلى مؤلفلرى ١: ٢٧٤ هدية العارفين ١: ٣٣٤
١ ـ تجويد القرآن أ ـ المؤلف ب ـ تاريخ النسخ

ج ـ شرح عمدة العرفان

صاحب ومالك
جوقجي زاده
يحيى

٤٠

كتاب جواهر العقيان في شرح عمدة العرفان في وصف حروف القرآن
للشيخ الإمام القاري والأستاذ الهمام المقرئ تاج رؤوس الخطباء
سراج رئيس الأدبا مولانا أحمد الله بن خير الدين الخطيب في
بالجمعة الغرا المعروفة المشهورة بآيا صوفيا عفي عنهما العالي
وعن سائر المسلمين أجمعين

١٢٣
٩١٠
١٤٢٣

فلو ان اعضائي تحول السنا
لشكر الذي اولاه لم يوف حقه

كم من عبيد فك بالعتق عنقهم
وكم عبيد حسر بالايادي استرق

اذا ضاق صدري وخفت العدى
تمثلت بيتا بحالي يليق

فبالله ابلغ ما ارتجي
وبالله ادفع ما لا اطيق

يرى المرء دهنا في القوارير صافيا
ولم يدر ما يجري على راس سمسم

غير حق اندر او عالم نيست كس
در ره توحيد بن رشاد وبس

استصحبه الفقير المحتاج الى رحمة ربه القدير
تراب اقدام حملة القرآن حافظ احمد بخاري
الامام مابين همايون ملوكانه
١٢٠٩

ترجمة شرح عمدة العرفان في وصف حروف القرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله منزل القرآن على ذي الحجج والبرهان يعني اجناس محامد
عليه واصناف مدائح سنيه ثابت وحاصلدر الله تعالى
جل وعلا ايچون اول باري تعالى مبالغيله وتدريجله
ايندرجيدر قرآن قديمي وفرقان كريمي حجتلر وبينات
ودليللر وبرهانلر ايه سي محمد مصطفى نك ومجد مجتبى نك
اوزرينه ومفتتحه بسبع المثان ودخي اول قرآن عظيمي واول
كتاب قديمي ابتدا ايدوب باشليجيدر سبع مثانيله يعني سورة
فاتحه ايله ومفضل الانسان بتعليم البيان ودخي نوع انساني
سائر حيوانلرك اوزرلرينه تفضيل ايدوب اولو قيلجيدر آني
كندو قدرتيله خلق ايدوب اكا بيان بديعي وحكم رفيعي
بلدرمكله ومصقل الجنان بنور الايمان ودخي ايمان

نوريله مؤمن قوللرينك كوكللريني صافي قلوب نورلندرجيدر
الذي رتب مخارج حروف القرآن في فك الانسان انجلين باري
تعالي كه قرآن عظيم حرفلرينك مخرجلريني انسانك اغزنده
ترتيب قلدي واخرجها منها على المراتب في التبيان ودخي اول
حرفلري مخرجلرندن اخراج اتمكن نجه مرتبه لرا اوزرينه قلدي
وعين لكل منها مخرجا وصفة على المقول واللسان ودخي
تعيين وتخصيص قلدي اول حرفلرك هر برسي ايچون لسان اندرنده
على حدة مخرجي وصفتلري ليتلي حق تلاوته ويثاب بقرائته مع الرعاية
والاذعان لكل حرف عشرا بل ازيد بالتدبر والاتقان تا كه قاري
اولن مؤمنلر اول حروف قرآن عظيمي واول وقوف فرقان
قديمي كمال صفاتيله درايت وتمام رعايتيله قراءة ايدوب قبول
واذعان بر ايله اولو ثوابلري بتشالر وحفظ اتقان بر ايله
كوزكلو جزالري ايرشه لر هر بر حرفي تلفظ ايتمكن اون ثوابه
بلكه دخي زياديه ايرشه لر تدبر واتقان وتفكر واذعان بر ايله
هذه حكمة عظيمة وقدرة جسيمة من الملك الديان

بدرستي اول باري تعالي كه ملك ديان ومدبر مستعان در • اشبو
ذكر اولنان امرلر انوڭ اولو حكمتلرندندر • وعظيم قدرتلرندن
در كه نوع انساني خلق ايدوب اكادل واغز ويردي • واول
اغز ايچنده لسان اوزرنه قرآن عظيم حرفلرينڭ مخرجلريني ترتيب
ايدوب انساني انوكله تلفظ ونطقه قادر قلوب سويلتدي •
تا كه انسان دخي اول نطق سببيله قرآن عظيمي كه كلام قديمدر •
اني تلاوة وقراءة اتمكه قادر اولوب مراتب عليه يه • ودرجات
جليه يه ايرشدي فسبحانه لا اله الا هو المدبر المستعان بدرستي
اول باري تعالي يي تنزيه قلورين • وتقديس ايدرين • يعني حق تعالي
منزه ومبعد در جميع وصف اولنان نسنه لردن • واول باري
تعالي بردر اصلا شريكي ونظيري يوقدر • كندي واحددر
وجميع تدبير وتقدير انكدر • واول بر اله معبود وديان
وبرحق مدبر ومستعان دركه عون ونصرت اندن طلب اولنور
وقوللرينه عز وسعادت اندن ايرشدريلور •
والصلوة والسلام الاكملان على الرسول سيد الاكوان

ودخي

ودخي جنس صلوة كماليله • وصنف سلام تماميله حضرت
رسالت پناه • وحبيب اله اوزرنه اولسون • ايله رسول
كه اكي جهان خلقنڭ سيدي وكزيده سيدر • وجمله
مخلوقڭ مختاري وزبده سيدر القائل ان الماهر بالقران مع السفرة
الكرام البررة ايله رسول كه دخي در بدرستي قرآن عظيمده
راسخ وماهر اولنلر كيسنه لر روزجزاده سفره ايله كرام
بررة ايله حشر اولنورلر واشراف امتي حملة القران واصحاب
الليل ودخي اول رسول الله دخي دركه بنم امتمڭ اشرافي
قرآن عظيمڭ الفاظنه حامل • ومعناسيله عامل اولنلردر •
ودخي كيجه لري اويقو اولوب احيا يه وعباده وتقوي يه
مشغول اولنلردر كذا ذكر البيهقي في شعب الايمان بيهقي كتاب
شعب ايماننده بويله ذكر ايلمشدر وعلى اله واصحابه وتابعيهم
باحسان ودخي صلوة وسلام اول رسول اللهڭ آلي واصحابي
اوزرنه اولسون • وانلره احسان ايله تابع اولنلر اوزرلرينه
اولسون وبعد يعني خطبه دن صكره فاني لما رايت كثيرا من حفاظ

هذا الزمان بدر سیتی اشبو فقیر و ضعیف و بو حقیر و نحیف •
وقتنا که زمانمز حافظلرین کوردمسه که یقرؤن القرآن
بالترجیع والترقیص والالحان یعنی قرآن قدیمی ترجیعله و ترقیصله
و لحنلر ایله اوقورلر ویتلونه بالترعید والتطریب والاحزان
و داخی ترعید ایله و تطریب ایله و احزان ایله اوقورلر اوقورلر
ویتصنعون فی التلفظ والاداء و داخی تلفظلرینه و ادالرینه
تصنعلر و ریالر ایدرلر وینوحون بالنغمة والغناء و داخی
صاغو صاغر کبی نوحه لر و دردلو دردلو نغمه لر ایدرلر •
و ایرلمقلر ایله اوقورلر ویرفعون اصواتهم فی التلاوة
ویضیعون الفاظهم من الرعایة و داخی اوقرکن صوتلرینی رفع
ایدوب قالدررلر • و آوازلرنی یوجلدررلر داخی الفاظ
قرآنی ضایع قلورلر ولا یمیزون بعض الصفات من بعضها یعنی حرفلرک
بعضنی بعضسندن فرق ایلمزلر و صفتلرینک داخی بعضسن
بعضسندن تمییز قلمزلر ولا یراعون حقوق الحروف و مستحقها
و داخی حرفلرک مخرجلرندن و صفتلرندن لازم اولن حقلرینی

و مستحقلرینی رعایت ایتمزلر
فکانوا فی قراءتهم آثمین وعن مفهوم هذا الحدیث الشریف غافلین
حال بودر که بونلرک کبی قاریلر اوقدقلرندن آثم و کنهکار
اولب اشبو حدیث شریفک مفهومندن غافل اولورلر •
رب قاری القرآن والقرآن یلعنه یعنی چوق چوق قرآن اوقیجی
لر واردر که قرآن عظیم اوقرلر حال بودر که قرآن قدیم
انلره لعنت ایدر زیرا اوقدقلرن صحیح اوقمزلر •
و ستة لعنتهم و لعنهم الله وکل نبی مجاب الزائد فی کتاب الله
الحدیث و داخی حضرت رسالت پناه دن صلی الله علیه وسلم
روایت اولنور که بویردیلر التی طائفه یه بن لعنت قلورین
و داخی الله تعالی جل وعلا دخی لعنت قلور • اول التی طائفه نک
اولکیسی الله تعالینک کتابنه زیاده ایدنلردر و یاخود
نقصان ایدنلردر • دینلن حدیث شریفک نحواسندن غافل اولورلر •
ویرید کل منهم ان یکون فی اعین الناس منظورا
و دخی بونلردن لرلرکه ناسک کوزلرینه منظورلری اولب خلقک

اغزلرندن فلان ابي قاري در ديو اكله لر وبين الاقران فايقا
مشهورا ودخي استرلركه قرينلري اوزرلرينه فايق • و
خلق آره سنده بللي وبايو اوله لر فعملوا من عمل فجعلوه هباء
منثورا پس بونلر شونلردركه بر عملي اشلدلر دخي دونلر
ريا ئيله اول عملي اسراف ايدوب بيله ويردلر • واحباط ايدوب
ضايع قلدلر وهم يحسبون انهم علي شيء فليسوا علي شيء بل هم
علي غي يعني حال بودركه بولر كندولريني برنسنه اوزرينه در اكلدلر
بدرستي بونلر اصلا برشيء اوزرينه اولمادلر • بلكه ضلالت
وازغنلق اوزرينه اولدلر وكانوا من الذين ضل سعيهم في الحيوة الدنيا
وهم يحسبون انهم يحسنون صنعا ودخي شونلردن اولدلركه
انلر حيوة دنياده سعيلريني ضلالتده وازغونلقده ايلدلر دخي
كندولريني بر كوركلو صنع وبر كوكجك عمل اوزرينه اكلدلر •
ومن الذين كانت اعينهم في غطاء عن ذكري وكانوا لا يستطيعون سمعا
ودخي شونلردن اولدلركه انلروك كوزلريني برده حرص اورتدي
وستر رياست بوردي • پس حق تعالي نوك ذكرندن غافل اولدلر

دخي حق بلكه وايشتمكا وحقيقتي طويمغه واكلمغه قادر اولمادلر
فتصورت في نفسي ان انظم هذه القصيدة التي هي المسلوكة من الدر النضيدة
پس حال ذكر اولندوغي كبي اولديسه اشبو عبد ضعيف
وبو كمينه نحيف دخي كندي نفسمده تصور قلدم • وكوكلم
اچنده تفكر ايلدمكه اوشنده بو قصيده نظم ايدوب جمع ايدم
انجيلين قصيده كه در منضوددن دزلمش • اولوب واسلوب عجيبه
اوزرينه دوزلمش اوله وابين فيها مخارج حروف القرآن وصفاتها
ودخي قرآن عظيم حرفلرينك مخرجلرين وصفتلرين اول قصيدده بيان
واعين لكل حرف اية صفة منها وادرج ما لا بد من الضابطة فيها
ودخي هر حرف ايچون اول صفتلردن نه اصل صفت وارد تعيين
ايليم • ودخي انده شول ضابطه لري درج ايدم كه قرآن اوقومغه
عزم ادن كمسه لره انوك معرفتندن لابد ولازم اولمشدر •
واضمن سائر قواعد التجويد اياها ودخي اول نظم اچنده فن
تجويدك سائر قاعده لريني تضمين ايدوب درج ايدم •
مع مزجاة البضاعة في النظم وقلة الصناعة في العلم

ايدم

بونك بريله كه نظمده بضاعتم آز • وسرمايم قليل در •
وعلمده صناعتم حقير • ومادەم ذليل در • فاستخرت الله العظيم
ان يقوي جزمي ويمكنني على نيتي ويصقل فكري ويجدد بصيرتي
بدرستي الله تعالى دن استخاره ايتدم يعني خير طلب قلدم تاكه
نيتمي وقصدمي بركوب بني قوتلندره • وداخي فكرمي صافي
قلوب بصيرتمي ييكليوب فسهل سبحانه في نظمها امري وعليه اعانني
پس حق تعالى داخي نظممده امرمي آسان وكمك قليوبردي
وانك نظمي اوزرينه بكا يارديم ايدوب نصرتيله قولي قاتوردي •
ويردي وكثيرا في جمعها عسري وفيها قواني وداخي انك صعب ومشكل
اولنلري بكا يسير وكمك قليوبردي • وانى جمع ايدوب نظم
ايمكا بنى قوتلندروب قولي قاتري ويردي فقد نظمتها منها وجمعتها
فيها يعني بدرستي فقير دخي بو قصيده نك ايچنده قرآن عظيم
حرفلرينك مخرجلرين وصفتلرين • ووصفلرين • ولقبلرين
وذاتلرنه لازم اولنلرقاعده لرين • وصفتلرينه اولن كيفيته
ادالرين • طاقت يتدوكنجه جهدومي آنوك جمعنه خرج قلدم

وقانون

وقانون تجويددن لابد ولازم اولنلري دخي انده درج قلدم
وبالله التوفيق • وهو نعم الرفيق فقد وقع ذلك في زمن سلطان
سلاطين الزمان يعني بدرستي بو نظم دخي منتظم اولمق بيربيوزنك
پادشاهلرينك پادشاهي دورنده وزماننده واقع اولدي •
وبسيط ارضك سلطانلرينك سلطاني عصرنده واواننده ظهور
بولدي برهان خواقين الدوران سيف الدولة صاحب القران
يعني اول سلطان اولوخانلرك برهاني • وكزين خاقانلرك
سرور وسلطاني در • وعظيم دولتك تيغ براني • واقاليم اسلاميته
نك صاحب قراني در غوث الملة الحنيفية ماحي آثار الطغيان ملة
حنيفيه نك مغيثي يعني يارديمجيسي در • وازغنلق اثرلرينك مزيلي
يعني محو ايدجيسي در نصر الشريعة الحنفية قالع اصول العصيان
شريعت حنفيه يه نصرت ايدجي ويارديمجي در • واهل بغي •
اولنلرك عرقلرين قرجيدر • وطغيان ايدجي طاغيلرك
طمرلرين كسيجي در • وعناد اهلي اولنلرك كوكلرني قازيجي در •
خليفة خلفاء الايران والتوران ايران مملكتلري خليفه لر

ينك

خلیفهٔ معظمی در • وتوران اقلیملری سلطانلرینک سلطان اعظمی در
والی لواء الولایة فی الآفاق جالس سریر الخلافة بالاستحقاق
یعنی کوک التندن اولان ولایهٔ اسلامیه سنجاقلرینک اتم ولاینله
مالکی و والیسی در • وخلافت سریرینک اکمل لیاقتله قاعد
وجالسی در • ودولت وعزت تختنک کمال استحقاقیله •
صاحبی وحامیسی در • ودائرهٔ اسلامیه نک ضررندن وکزندن حافظی و
الخالص طویته فی اعلاء کلمة الله الصادق نیته لاحیاء سنة رسول
یعنی طویتی خالص در کلمة الله عالی قلمقده • وداخی نیتی صافی و
صادق در شرع شریف نبویه اجرا وامضا ایلمکده • وسنت سنیهٔ
مصطفویه‌یی احیا وابقا ایتمکده السلطان بن السلطان بن السلطان
السلطان سلیمان خان بن السلطان سلیم خان بن السلطان بایزید
خان بن السلطان محمد خان طاب ثراهم • فی مدح السلطان ودعا
سلیمان هذا العصر بالعز والعدل • لقد اید الاسلام بالفتح والنصر
یعنی اول پادشاه عالم پناه واول شاه جهان مطاع ظل الله • اشبو
آوان عصرک عزتله متصف سلیمانی در • وبو زمان دهرک

ی

حارسی در

الله

سلطنتله

سلطنتله موصوف کهف امانی در • واسلام ولایتلرینک شوکتلی
خاقانی در • وشریعت اقلیملرینک سطوتلی سلطانی در • بدرستی
اساس دینک فتح ایله مؤیدی یعنی قوتلندیرجیسی در • وبنیاد
شریعتک عونله مشیدی یعنی برکیدجیسی در • نصره الله تعالی
وایده وحفظه سبحانه وابده •
سلوا له صندید السلاطین سطوة مشید ارکان الشریعة بالقهر
یعنی بهادر خانلرک تیغ برانی • ودلیر خاقانلرک کسکن قلیجی در
وشریعت رکنلرینی عز وقدر ایله برکیدجی ومحکم قلیجی در •
یلاذ به من کل جور فانه منیح جمیع الناس امنا من الضیر
یعنی جمیع جانبدن ظلم وجور کورنلرک ملاذی وملجائی وامنله
صغنجاغی در • وقمو ناسک داخی کزندن وضررندن کریز
کاهی وامانله مأمنی وپناهی در •
متن
فذروة افلاک الکمال سریره طراوة ابراج الجلال من النیر
یعنی کمال وجمال فلکلرینک قبهٔ اعلاسی آنک سریری
ومأویسی • وعز وقدر ایله قرارگاهی در • واقبال وجلال

برجلرینك قلعه علوسی انوڭ منزلی ومنصبی وجاهیدر • وشان شریفلری وعنصر لطیفلری عالمه ضیا ویریجی بر مشكاة الهیدر • وسدهٔ سنیه‌سی عامهٔ مظلوملرڭ صیغنجغی وپناهیدر •

واطلع بدر الحق من برج عدله　　فاصبح انصاف سلیما من الكسر

وشق شمس الشرع من شرق شوكته　　فنور وجه الارض عن ظلمة الجور

واملاه افاق النظام بهیبته　　واسعد اما للخلایق بالفخر

یعنی عظمت ورفعت برجلرندن عدل كنشلرین طوغدریجیدر • ودخی جور وظلم ظلمتندن یریوزینی منور قلوب آردیجی ومزین قلیجیدر

خشیت عن الاملال فی عد وصفه　　والا فلا یحصی الی الحشر والنشر

یعنی اول پادشاه شول شاه جهان پناه دركه انوڭ وصفی كما ینبغی صایلمز وصفاتی تماسیله دینلمز • پس املالدن خوفا ولنوب ترك تفصیلیله اختصار قلندی یوخسه تا حشر اولنجه دینلسا انوڭ مدحی وثناسی دینلمیه • ووصفی كما ینبغی صاینمیه

فلیس الی عد المدایح قدرة　　لدعوته طاب العزیمة فی العمر

یعنی چونكه انوڭ مدحلرین صایمغه كوج یتمز • واوصافن تقریر ایتمكه طاقت ایرشمز • پس كمینه فقیر داخی نیتی خالص قلوب هر آنده انوڭ خیر دعاسنه ملازمت • وهر زماننده حصول رجاسنه مداومت ایتمكا شغلمی مخصوص • وجهد وطاقتیمی اكا صرف ایتمكا مختص قلدم •

فنادیتك اللهم یا عون من دعا　　اجب دعوة المسكین فی النظم والنثر

یعنی ای ربم وای چلبم سكا ندا ومناجات ایدرین • وتضرع ودعا وعرض حاجات قلورین • سن خود سكا تضرع ودعا ایدنلرڭ مناجاتلرین بیلیجیسن • وطیوكه اولنی عرض حاجاتلرین قبول قلیجیسن • وسكا یلوارنلرڭ رجالرینی اجابتیله مرادلرینه ایركوریجیسن • لطفكله قبول ایله اشبو مسكین وضعیفڭ تضرع ودعاسینی • وبو نحیف بندهڭ یوقرو كاتر امیدنی ورجاسینی • اكر نظمله در واكر نثر ایله در •

الهی بلطف من مواهبك التی　　تفیض علی المخلوق فی السر والجهر

تفضل علی هذا باصناف نعمة　　تطول باحسان وجود مع الخیر

يعني اي بنم ربم ومعبودم اله • واي بنم حاجتم ومقصودم الله
سندن طلب ورجا • وتمني ودعا قلورين • شول انعام وعطا
لركدن كه جميع خلق ايچون كزلي • واشكاره تفضل ايدوب
احسان ايدرسن • لطف وكرمكدن عطالر ايليوب بخششلروكي
اول قولكه يير يوزنده سنوك ظلك وخليفكدر اصناف •
نعمتلروكي واجناس عزتلروكي اكا داخي ميسر وارزاني قلي وير •
تاكه جمله خلق ايچون آسانلغيله انعامكي عام واحسانكي انلره تمام اتشيدك •

الهي بطول منك حصل مرامه ويسر ما يرضاه باليمن والخير

يعني اي پادشاهم واي معبودم كندي جود واحسانكله انوك
جمله مرادلريني وقمو مقصودلريني • دنيوي واخروي حاصل
قلوب ميسر ومقدر ايله • وانك راضي اولدوغي نسنلريكي كز
وقولي قلي وير يمنله وخير ايله • واني كندي احسانكله
راضي قل • وهم اندن سن دخي راضي اوله • متن

وقدر له عمرا طويلا سرمدا ابدا وايد ياذا الجود بالعون والنصر

يعني اي بنم ربم اكا عمر طويل ابدي • واجر جزيل سرمدي تقدير

خاقاني

خاقاني دركاه عالي سنه • واول مغرب ومشرقوك سلطاني اول
نظام عالمك برهاني عتبه علي سنه اميدوار اولدغم
حالده يوز سوردم • زيرا عامه خلقه انك بري وشفقتي
كثير • وخير ورأفتي كبيردر • وجمله يه فضلي واحساني
مبذول • وقمويه عطاسي وانعامي موصولدر •

فمنك رجوت الفضل والطول في الدهر فانك حامي الخلق بالصارم

بن فضل واحسان وعطايي سندن رجا ايدرين • وعفو
ورأفت والايي سندن اميد قلورين • بدرستي سنسن جمله
خلقك حاميسي وكلي ناسك معيني وحارسي • بلكه كوثرو
دهرك نصيري وسلطاني • وروي زمينك حافظي وبرهاني • متن

تطول على هذا الخطيب بشفقة بها يحصل المقصود بالفوز والقصد

يعني عطالر قل تطول ايدوب وبذل احسان ايله • وسخالر ايله
تفضل قلوب انعام وامتنان ايله • اشبو داعي ضعيف وراجي
نحيف خطيبه حمايت وعنايت يوزندن • وترحم وشفقت
يوزندن • شويله كه ابر افتكدن بر قطره موصول اوله •

وشمة شفقتكدن بر ذره مبذول قلنه • بو فقير خطيبك جمله
مراد ومقصودي فوز ونجاتله حاصل وقموسرا منه عز وقدر
واصل اولور • والامر روزكاردن خلاص اولوب سعادة ابديه يه

ايله
اختصاص

اللهم فاعل كلمة الحق بعلو جدك فاسعد الاسلام والمسلمين بطلوع سعدك
يعني اي چالبم كلمهٔ حقي عالي قل انك علو عظمتي وسمو منزلتي
ايله • وداخي دين اسلامي سديد • وجملهٔ مسلمانلري سعيد قل
انك كوكب سعادتنك صعوديله • ونجم سعدنك طلوعيله •
واجعل عونك وتوفيقك من انصاره وجنده يا من النصر والتأييد من عنده

عنده

وداخي عونكي وتوفيقكي اكا يارديجي وناصر قلي وير • وهدايتك
عسكر ايله اني هر نسنه يه قوي وقادر قلي وير • اي جملهٔ خلقه
تأييد ونصرت ايدېجي مستعان • وقمو كونه تأبيد وقوة ويرجي
ديان • يا سن شول كمسه سن كه هر سعادت ودولت سنك
عالي جنابكدن حاصل • وهر هدايه وسطوة سنك فتح بابكدن •
واصلدر اللهم اصلح شانه بالنصرة والكمال يعني اي چالبم
انك شانني كمال نصرتله اصلاح قل • واكا دائم نجاة و

فلاح

فلاح وير واجعله مترقيا في مدارج السلطنة والعلا وداخي اني
سلطنت واولو لوق درجه لرنده ترقيده وترفعده قلي وير •
ومتع الناس بطول بقائه ومد حياته وداخي جمله ناسي فائده
لندر انك حياتي بقاسيله • وعمري اوزنلغي ايله وجود و
عطاسيله وضاعف بالاجر الجزيل خيراته وحسناته وداخي انلرك
خيرلرني وحسنه لرني اجر جزيلك ايله اضعاف مضاعف
قل وير اللهم اجعل دعاءنا يا سريع الاجابة فان ادعية
الضعفاء لديك مستجابة يعني اي چالبم واي ربم انك حقنده
ايتديكمز خير دعالرمزي سريع الاجابة قبول ومستجاب قلي وير
واني مقصودينه واصل • وقموسر امني مهيا وحاصل قلي وير •
بلا شبهه سنك قتكده ضعيفلرك دعاسي مقبول ومستجابدر •
امين يا معين • ويا من النصر من عنده والتمكين • يعني قبول
قل اي قوللرينه عون وحمايت ايدېجي پادشاه • واي نصرتي ويارد
كندي جانبندن قلېجي اله فسمت ما نظمت بعث العرفان
في وصف حروف القرآن پس شول نظم اولنان نسنه عمده

مي

العرفان في وصف حروف القرآن ديمكله اسملنديلدي •
فائده لري كثير • وعائده لري غزير اولدغي ايچون •
فمن اعتنى هذه القصيدة ووعيها وحفظ ما فيها من النكات
وحويها يعني بر كمسه بو قصيده بلمك قصد ايدوب
ازبر قلسا • وداخي اندن اولان قاعده لري حفظ ايدوب خاطرنه الصا
قامت له على تقادم الدهور والازمان وتعاقب الشهور والاحيان
يعني كانه اشبو قصيده قائم اولوب طورر • زمانك مروري ايله
ودهرك عبوري ايله يعني ايلر ويللر كاجمكله مقام العالم
المقرئ الناقد البصير والشيخ الماهر الكامل الحاذق
الخبير شول عالم مقرئنك مقامنه قائم اولور •
انجلين عالمكه حاذق وعامل • وشيخ ماهر وفايق وكامل
در • يعني اشبو كتابي ازبر ليوب حفظ ايدن تاليه • وانك
ايچنده ذكر اولنان قاعده لري ضبط ايدن قاريه اشبو
قصيده برشيخ كامل مقرئنك قائم مقامي وبر فاضل فايق استاذ
نايب منابي اولوب انك يرينه طورر • واول استادلرك
فائده لريني ويرر حاصل كلام اشبو كتاب طالب متعلمه غايتله
فائده لي ونافع • وراغب تعلمه نهايتله عائده لي وجامع قصيده
واستعين الله العظيم المنان ان يعصمنا من الزلل والنقصان
يعني الله تعالى دن بن ضعيف عون ونصرت استرين • وتوفيق
وهدايت طلب ايدرين تا كه بزي نقصاندن وزللدن حفظ
ايدوب صاقليه ويره • وخطادن وخللدن صيانت قلوب باكليه
واتوكل عليه في كل حين وزمان واتوب اليه من الاثم والعصيان
وداخي اول باري تعالى يه توكل ايدرين هر وقتده وهر زماندن
واكا التجا قيلورين هر ساعتده وهر آنده • والله تعالى يه توبه
ورجوع ايدرين • واثم وعصياندن اكا صغنورين واندن
عصمت وتوفيق طلب ايدرين ومنه الاعانة والاحسان
وداخي قوللرينه يارده ايتمك واحسان قلمق الله تعالى نكدر •
وهو نعم المولى ونعم المستعان حال بو كه اول مولينه كوكجك
مولي در ونه كوزل مستعاندر • في طلب الدعاء من الناظرين
الا ايها الراجي قد كنت في ذاك ساعيا تعل لسان الحال فيه دعا

در
ين
نظم
ريا

یعنی ای ناظر نظم حقیر • آگاه و خبیر اولکه اشبو ضعیف
و فقیر و گناهکار حزینم غریق و بیچاره و حقیر • اوشبو نظمك
جمعنه جهد و طاقتمی سعی ایدیجی اولدم اولدکه نظر ایدن صاحب
سعادتلردن بری لطف و کرم قلوب بر خیر دعا ایله
بو بندهٔ بیچارهٔ مجرمی یاد ایده کاتروب صفای خاطر ایله برکره
جك رحمه الله تعالی دیه • و بذل عطا قلوب بر خیر دعا ایله
اجر جزیله • و ثواب جمیله واصل اوله • والله الموفق والهادی •

بسم **فاتحة القصیدة** الله الرحمن الرحیم

بدأت بحمد الله فی مبدأ السطر تفرد سلطانا مع العز والنصر

اعراب البیت بدأت فعل ماضی متکلمدر آخری ساکن
قلنلدی توالی حرکاتدن قاچرلوب • بحمد نك باءی بدأته متعلق
در کندوسی لفظة الله مضافدر • فی مبدأ لدأته ظرفدر •
السطر مضاف الیه مبدأدر • فعل بدأت معمولر ایله جملهٔ
فعلیه در • تفرد ماضی تفعلدر فاعلی تحتنده ضمیر لفظة الله در •
سلطانا تمییزدر یاخود مدحیة اوزره منصوبدر • حال

اولمغه

اولمغه محتملدر • مع العز تفرد یه ظرفدر • والنصر العزیه
عطفدر • فعل تفرد معمولر ایله جملهٔ فعلیه در محل رفعده
مبتدای محذوفه خبر اولمق اوزره یاخود موصول مقدره
صله اوله تقدیری • الذی تفرد اولور **فحوای کلام و معنای مقام**
یعنی اشبو نظمك انشادنده و بو کتابك انشاسنه شروع ایدن
باشلدم الله تعالی جل و علا یه انواع حمد و ثنا و اصناف
شکر و دعا بر ایله • اجللین باری تعالی که اجناس
محامد سنیه ایله محمود • و انواع مدائح جلیه ایله ممدوحدر
و داخی متفرددر عزت و سلطنت ایسی • و برهان و حجة
آیه سی اولمغله • ناظم عفی عنه کتابنك اولنده و نظمنك
ابتداسنده بسملهدن صکره حمد له قلدوغی کتاب اللهك
اسلوبنه اقتدا ایتمکدر • و علماء متقدمینك طریقنه کیتمکدر
و فضلاء متاخرینه تابع اولمقدر • و دخی شروع ایتدکی امری
استکمال و بو حدیث شریفك حکمنه امتثالدرکه **کل امر ذی**
بال لم یبدأ فیه بحمد الله فهو اجذم یعنی هر امر شریف که ذی شان اولا

انك كب امرك اولنده حمد ايله باشلنليا بر اول امرك شرفي
اكسلمش و بركتي كسلمش در • تنبيه ناظم عفي عنه تبيان الالفاظ
اولنده باسمله ايله باشلدوغي كتاب اللهك اول سورسنك
اولنده واقع اولن آية بعضلر قولنده بسمله در • و بو عمدة
العرفان اولنده حمدله ايله باشلدوغي كلام اللهك اول آيتي اكثر قولنده
حمدله ايله اولسا تبيانين اولكي قولي رعايت ايتمش اولدي
عمدةسنده ثانيجي قولي رعاية قلمش اولدي • واما الله تعالي كتابنك
اولنده حمد ايله ابتدا ايتدوكي كندنك كمال استحقاقيله
حمد اولى واحق اولوب • و انزلنا قتله مدحه احري واليق
اولدوغنه تنبيه واشارتدر • وكندي نفسني اوكمك • وقوللر
دخي كندييه حمد ايتمكي بلدرمك و بشارتدر • تا كه سيد كاينات
وخلاصة مخلوقاتدن روايه اولنوركه بويورمشلر
هر قچانكه بر قول الحمد لله ديسه الله تعالي قولوم بني مدح
ايلدي ديو بيورر • وداخي بلكلكه حمد مجراي دعايه
جاري اولور • فاذكروني اذكركم آيتنك حكميله يعني

سزبني ذكر ايلك بنده سزك حاجتلركزي قضا و مرادلركزو
كزي ادا ايدن و مهملر وكزي حاضر و مهيا قيلين
ديمك اولور • وداخي حديث شريفده وارد اولمشدركه •
افضل الدعا الحمد لله يعني دعالرك افضلي الحمد لله ديمكدر • وداخي
ناظمك عفي عنه بدات بحمد الله ديدكي قولي الوضوء شطر الايمان
والحمد لله يملاء الميزان حديثنه اشارتدر • والله اعلم متن
واهدي صلوتي مع سلامي الى الرضى محمد المبعوث بالوحي والذكر
ناظمك عفي عنه حمدلهيي تصليه ايله عقيبلدكي واجب رعايتنه
راغبا اولمقدر • و مصنفلرك طريقنه ذاهب اولمقدر • اعراب
البيت اهدينك واوي عاطفه در • اهدي اهدي يهدي يهديدن فعل
متكلمدر صلوتي مفعوليدر متكلم ياسنه مضاف فدر مع سلامي
اهدييه ظرف فدر • الى الرضى ده اهدييه متعلق در معنى صاحب
الرضى ديمك اولور • ياخود عادله عدل ديلنر قبيلدن اوله
مبالغه ايچون محمد صفتدن نقل اولنمش علمدر • يعني
اسمدر رضيدن بيلدر • تنبيه سلفدن روايت اولنديكه

ياخود عطف بياندر

اشبو اسم شریفك جملهٔ شرفلرندن بر شرفی دخی بودر که حضرت
رسالت پناه دن اوکدن اصلا بر احد اسملنمش دکلدر و المبعوث
محمدك صفتدر بالوحی مبعوثه متعلقدر • وحی بر نیجه نحوایله
استعمال اولنور • و بر قاچ معنایه کلور • کتابه دیرلر •
اشارته دیرلر • کتابته دیرلر • رسالته دیرلر • الهامه
دیرلر • اعلامه دیرلر • کلام خفی یه دیرلر • والذکر بالوحی یه
عطف در بوراده ذکردن مراد قرآن عظیمدر نیته که •
انا نحن نزلنا الذکر • آیتنده ~~اشارتدر~~ ذکردن مراد قرآن عظیمدر •
اهدی معمولـلرایله جملهٔ فعلیه در بدایت جمله سنه عطف
اولنور نحو ای کلام ومعنی (مقام) یعنی هدیه وارمغان قیلورین صلواتمی
وسلامی وتضرع ودعامی • وتحیتمی ومدح وثنامی • رضا
وخدا حبیبی محمد مصطفانك عالی جنابنه انجلین محمدکه
کوندرلمش جمله مخلقه وحی ایله وقرآن ایله سؤال ناظم عفی عنه
دعا لفظلرندن اهدی لفظن اختیار قلدی غیرلرینك اوزرینه
سببی ندر دینلسه جواب بودرکه هدیه دوستدن دوسته

واردر • وخلیلدن خلیله ایلدلور • اشبو معنیه اشارت ایچون
اهدی لفظن اختیار ایتدی سؤال حمدده ماضی اختیار ایدوب
بدایت دیدی تصلیه ده مضارع اختیار ایدوب اهدی دیدکنه
سبب ندر دینلسه جواب بودرکه حمد له وتصلیه اللهه و
ورسولنه طلب تقربدر • ایلیه تصلیه ده مضارع اختیار
اولندغنده طلب • تقربك استمرارنه ایما واشارت • ودوام (منه)
دلالت وبشارة واردر • یاخود حمددن صلوة رتبتده موخر
پس سابق سابقه لاحق لاحقه ویرلن قیلدن اولور تنبیه
ناظمك عفی عنه المبعوث بالوحی والذکر دیدکی قولی حضرت
سید الانبیانك صلی الله علیه وسلم صلوته کمال استحقاقله
احق اولدقلرینه اشارت وتنبیه در • ودخی سلامه اتم لیاقتله
الیق اولدقلرینه بشارت وتنویه در والله اعلم ناظم عفی عنه نبی الله
صلواتی وحبیب اللهه سلامی آلنه واصحابنه ثنا ایله عقبلدی و
وأثنی علی آل وصحب ومقری آل قرآن بترتیل وحدیث مع الاعراب
اعراب البیت واو وأثنی عطف ایچوندر أثنی فعل متکلمدر •

أهديكب علي آل اكه متعلقدر وصحبا آل نه عطفدر ومقري
صحب نه معطوفدر القرآن بونده همزه نك فتحه سن قبلنه رايه
نقل ايدوب همزه نك اسقاطيله بيت وزن لنور • قرآن كتاب
الهك اسملرندن بريسيدر • ترتيلنك باسي مقري نه متعلقدر
وحدر ترتيله عطفدر • ~~وتدوير حدره عطفدر~~
فعل اثني معمولاتيله جمله فعليه معطوفيه در فواي كلم
ودخي تحيات وثنا ايدرين • وتسليمات ودعا قلورين اول آل
رسول الهك واصحاب حبيب الهك اوزرلرينه • وداخي
قرآن عظيمي عز فائله • ترتيل ايله وحدر ايله وتدوير ايله
اوقيوب واوقدنلر اوزرلرينه ده قلورين تنبيه تدويردن
بوندن مراد توسيط در • زيرا قرآن عظيمي تلاوت اوچ مرتبه
اوزرينه در • بري مرتبه ترتيلدر تأنيله اوقمق بري دخي مرتبه
حدردر سرعتله اوقمق • وبري دخي مرتبه تدويردر • ترتيل ايله
حدر آراسنده اوقمقدر • بو مرتبيه تدوير ديرلر توسيط
ديرلر • ناظم عفي عنه حضرت رسالت پناهه صلوة تدن وسلام

دن صكره انك آلنه واصحابنه دعا وثنا ايتديكي اشبو حديث
شريفك حكمنه امتثالدركه روايت اولنمشدر • قولوا
اللهم صل على محمد وعلى آل محمد • ودخي اشبو حديث شريفك حكمنه
اقتدادركه خواجه كاينات • وخلاصه مصنوعات بويوردر
انا مدينة العلم وعلي بابها • يعني بن علمك شهريني على انك
قپوسيدر • ودخي بويوردرلر • اصحابي كالنجوم بايهم اقتديتم
اهتديتم • يعني بنم اصحابم مثلده يلدزلر مثاليدر انلرك هر (قنقسنه)
اقتدا ايدرسز دولت وهدايت بولورسز • وهر قنقسنه اويدر (سز)
عزت وسعادته ايررسيز • ايله اولسا بنه داخي اول آل واصحا
مناسبه روحانيه حاصل قلمقدن لابد اولدي تاكه انلردن استفا (ضه)
ايده وز نتاكه انلر سيد ساداتدن وسرور كايناتدن مستفيض
اولمشلر ايدي • حال بودركه اشبو مناسبه روحانيه ده حاصل
اولمز مكركه انلره سلام وثنا وخير دعا اولنه وانلره
اتباع واقتدا قلنه • پس بو سببدندركه ناظم آله واصحابه
سلام وثنا قلدي • فائده ناظم عفي عنه مقري القرآن ديدي (قاري)

القرآن دیمدی زیرا مقری اوقمق واو قوتمق معنالری مشتملدر
لفظ قاریده اگچق اوقمق معنسی واردر • وداخی حدرک وتدو
ترتیل اوزرینه عطفی عطف خاص علی العام قبیلندندر •
بونک بیانی اشغده کلجکدر • ان شاء الله تعالی • متن
وبعد خذ التجوید قبل قراءة ومعرفة التجوید من افضل الخیر
وبعدنک واوی ابتدائیه در • بعد ظرف زمان مبهمدر اضافتی
ابهامنی زائل قلور • مبنی در مضاف الیه منوی اولدیغی سببدن •
ضم اوزرینه بنا اولندیغی کسر جسمنه قوت • وخبر نقصنه تقویت
بعدده عامل مقدردر یعنی قلت در • التجوید مفعول خذدر •
قبل قراءة ده ظرف خذدر • ومعرفة التجوید من افضل الخیر
جمله سی جمله حالیه در نحوای کلام یعنی خطبه دن صکره ای قراءة
قرآنه طالب اولنذی نخت • وای تلاوة فرقانه راغب اولن
اهل سعادة • تجوید علمنی وقراءة فنی تحصیل ایدوب بلمکلکه سعی
ولازم اول • زیرا هر مؤمنه نمازی صحیح اولجق مقداری قرآن عظیم
بلمک فرض وواجب وحتم لازمدر • قرآن عظیمی ده بلمک تجویدینی

یرک

در

بلمکله

بلمکله اولور • زیرا تجویدسز قراءة قراءة اولمز حال بودرکه
تجوید علمن بلمکن جمیع ایلکلرک احسنی وافضلی • وقمو خیرلرک
اکرمی واجملیدر • کورولمزمی که صلاتی طورغورمق
هر مسلم ومسلمیه فرض عیندر • صلاتک خود اعظم رکنی •
قراءة قرآندر • ایلیه قراءة قرآن شبهسز فرض اولور حاصل
کلام احکام شرعیه نک کلیسی قرآنه متوقفدر • ایلیا
قرآنک فرضیتی اهم مهماتدن • واقوم واجباتدن اولور •
پس بوسببدندرکه علماء ارباب قراءة • وفضلاء اصحاب روایت
فن تجویدک معرفتی التزامنه اتفاق ایتدیلر قراءتک هر مرتبه
سنده • یعنی مرتبه ترتیلنده ومرتبه حدرنده ومرتبه
تدویرنده • نتاکه مذهب عاصم وورش وحمزه ترتیلدر •
ومذهب ابن کثیر وابی عمرو وقالون حدردر • ومذهب
ابن عامر وکسائی توسیط در • اکثر اغلب ده مذکورلرک
قراءه لری ذکر اولنان مرتبلرده ایدی • اما جمیع قرا ذکر اولنان
اوچ مرتبه تجویز ایدرلر • نته که شیخ جعبری قدس سره

اشبو معنایه تنبیه ایدوب دیر **نظم**

ورتل نما فتح جلا واحدرن سما سواه وباق وسط اوکل سجلا

یعنی ائمهء سبعه‌نك کلیسی ذکر اولنان مرتبه‌لرك جمله‌سنی تجویز ایدرلر **فائده** بعضلر شویله توهم ایلدلرکه تجوید میسر دکلدر الا ترتیلده میسردر • زیرا انلرك اعتقادلری تجوید مده افراط وحرکاتده اشباع در • بونلرك امثالی احکام ترتیلده میسر اولور حدرده میسر اولمزدیلر • انلرك اکلدوغی نوهم ایتدکلری کبی دکلدر • زیرا قرآن عظیم تجویدینك حقیقتی هر حرفك حقنی ویرمکدر اشباع مددن تحقیق همزه‌دن • اتمام حرکاتدن • اعتماد اظهاردن تبیین تشدیددن • توفیهء غنه جواز وقوفك ملاحظه سیله یسر ایله صعوبتسز • ترسل ایله ولطف ایله عسرتسز • تاکه قصر مد اولمیا • اتمام اختلاسی اولمیه اختلاسی تمام اولمیا • محرك ساکن اولمیا ساکن محرك اولمیا مخفف مشدد اولمیا • مشدد مخفف اولمیا • بدرستی اوشدن بوذکر اولنان حکملر ترتیلده میسر اولدوغی کبی حدرده‌ده میسر •

مد قصر اولمیا

دن

در

در اما بو دخی وار که ترتیلده اولن رعایت حدرده اولنه نسبتله اتم واکملدر • توسیطده اولن رعایتده حدره نسبتله احسن واجملدر • تاکه شیخ خاقانی قدس سره اشبو معنیده دیر **نظم**

وذو الحذق معط للحروف حقوقها • اذا رتل القرآن او کان ذا حدر

یعنی حذاقت اسی اولن تالی طاهر • ورسوخ صاحبی اولن قاری ماهر • هر حرفك لفظنده کمالی ایله حقن ویرور • ونطقنده مستحق تمامیله ادا ایدر • قرآن قدیمی ذکر اولنان اوچ مرتبه‌لر هر بر مرتبده اوقورسا اوقسون اکر شویله که قاری ذکر اولنان قاعده‌لردن برشیئ ترك ایدوب مخالفت ایتسه مخطی اولوب خطاسیله آثم وکنه کار اولور • وداخی دکلیجلر بنکده کناهنه سبب اولور • اشبو معنایی بعض فضلا انشاد ایتمشلردر •

وذو القرآن بالالحان عاصی • وسامعه کنا لیه فضول

وما تحسینه بالکفر یفتی • به افتیکم بعض الفحول

یعنی قرآن عظیمی جل منزله لحنله اوقین کمسنلر لحنلریله عاصی وآثم اولورلر • وداخی اول لحنله اوقین کشی دکلینلر •

خاتماو

دن

بله كنهكار اولورلر • وداخي شول كشي كه قرآن عظيمي
لحن ايله اوقين كشينك يا الكز آوازي خوش كالوب اكه تحسين
ايدوب آفرين ديسا اكه كفر ايله فتوي ويررلر • زيرا لحني خود
قرآندن اولسا كركدر • ايليا لحانه اولنان تحسينك مآلي قرآندن
اولمين شيء قرآندندر ديمكه راجع اولور • زيرا بر نسنه كه قرآندن
اولميا آني قرآندندر ديمك • وبر نسنه كه قرآندن اوله آني قرآندن
دكلدر ديمك خود كفردر • وداخي بلكل كه ترتيلدن تمطيطه
صاقنله يعني اوقركن حرفي اوزن اوزقجا كوب جاوروب
حدندن ارتوق اوزتميالر • وداخي حدرده ادماجدن حذر
قلالر يعني اوقركن شويله سرعتله اوقوميالر كه حرفلري بري
برنده قارشوب الفاظ ضايع اولوب حدندن چقه • زيرا قراءة
مثلة بيانن خالص منزله سنه دن • اكر شويله كه تقليل
اولنه ثمره اولور يعني قره ياغز اولور • اكر زياده قلنا برص
اولور حدندن ايرلور • ووزندن ايرلور • وداخي بلكل كه بو ذكر
اولنان حكملرك علمي وضبطي تاليه مقرر اولمادن • وبوناعه لرانه

عملي وحفظي قادر بر متيسر اولماز • الا مكركه بر استاد حاذق
آغزندن استماع اولنه ورياضة وتلقي وسماع قلنه • اما شيخ
اهوازي مرتبه حدري اوكار ومدح ايدر در بر مرتبه حدر براسا
وكثر ونيير وقولي وواسع وعذب يعني لذيذ وطتلي والفاظي
زنختلي • واداسي لذتلي بر ايو خوش كوكجلن وكوزكلو مرتبه دن
قاري بو مرتبه اوقومقدن عرب بلرك طبيعتلري اوزرينه اوقومقدن
جغمز وفصحا تكلم ايتدكلري حددن ايرلماز • اكر ائمه
ناقلين دن بر سندن نقلي صحيح اولجق اولورسا • والله اعلم متن

فقينا كتاب الله جل تمسكن به واعتصم جاهد عدى دينا الوتر

ففينا كتاب الله حبل جمله سي اسميه در تمسكن به امريه در •
واعتصم به امريه به معطوفه در • عاطفه مقدره ايله • عدى
عدونك جمعي در جاهد به به مفعولدر • الوتر ربه صفتدر فحواى
كلام ومعناى مقام بودركه الله تعالى جل وعلانك كتابي كه
بزده در يعني صحيفه لرموزه مكتوب • وقلبلرومو ... ده •
محفوظ ودللرموزده متلو ومقرو در • اولكتابدن كلام الله

القديم

وفرقان كريمدر • اول حبل متين وكتاب مبين ده بر سبب درکه
موصل الی الله در • یعنی هر کم قرآن عظیمه یاپشر قرآن عظیم آنی
الله تعالی یه اولشدرر • پس سن داخی اول کتاب الله تمسك
ایدوب آنك حکمیله عمل قل و آکا صیغن • وآنك حجتلریله مجاهده
ایله دین عدولرینك ادله باطله لرین ابطال ایتمکا • وآنلری
طریق حقه دعوت قلغا • یعنی کلام الله بر حبل متین موصل الی الله
درسن داخی آنی حق تعالی یه واصل اولمغه وسیله ایلن تنبیه
کتاب اللهه حبل دینلدکی استعاره در • وداخی خدری روایت
قلدوغی حدیث شریفه اشارتدرکه • کتاب الله حبل ممدود من
السماء الی الارض یعنی الله تعالی نك کتابی بر حبل درکه کوکدن
یره چکلمشدر هر کیمکه آکا یاپیشدی حق تعالی یه واصل اولدی •
وداخی خذاعی روایت ایتدوکی حدیث شریفده ده اشارت
واردر • ان هذا القرآن سبب طرفه بید الله وطرفه
بایدیکم • یعنی بدرستی اشبو قرآن بر سبب درکه موصل الی الله
در آنك بر طرفی الله تعالی نك ید قدرتنده در • وبر طرفی آخری

سیزك

سیزك الکوزده در • وداخی بالکلیه تمسك ایله دینلدوکی
والذین یمسکون بالکتاب واقاموا الصلوة انا لا نضیع اجر المصلحین
آیتنه اشارتدر • وداخی واعتصم ایله دیدکی قولی واعتصموا بحبل الله
جمیعا • آیتنه اشارتدر • وجاهد ایله دیدکی قولی فجاهدهم
جهادا کبیرا آیتنه اشارتدر • وداخی حضرت علی رضی الله عنه
روایت ایتدوکی حدیث شریفده بوندن اشارت واردر •
انه ستکون فتنة قیل فما المخلص منها یا رسول الله • قال کتاب الله
فیه نبأ ما قبلکم وخبر ما بعدکم وحکم ما بینکم هو الفصل
لیس بالهزل • من ترکه من جبار قصمه الله • ومن ابتغی الهدی فی غیره
اضله الله هو حبل الله المتین • وهو الذکر الحکیم • وهو
الصراط المستقیم هو الذی لا تزیغ به الالسن ولا یشبع
منه العلماء • ولا یخلق عن رد ولا تنقضی عجائبه • وهو الذی
لم تنته به الجن اذا سمعته الا ان قالوا انا سمعنا قرآنا عجبا
فمن قال به صدق • ومن عمل به اجر • ومن حکم به عدل • ومن
خاصم به فلج • ومن دعی الیه هدی الی صراط مستقیم •

الله

مفهوم حديث حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم بويوردلر
شان بويوردركه كلجك زمانده زمانده فتنه اولجقدر صوردلركه
اول فتنه دن خلاص نه نسنيله اولور • واندن نجاة نيله بولنور
يا رسول الله بويوردلركه كتاب الله ايله اولور زيرا
آنك ايجنده سيزدن اوكدن كلنلرك خبرلري آنده مسطوردر
وسيزكن اره كوزده اولن حكملرك بياني آنده مسفوردر
اشبو قرآن بر فصل وبر حكمدركه هركز انده هزل اولماز • و
هركيمكه قرآن عظيمي جبارلغله ترك ايلدي الله تعالى
اكه قهر ايلدي وهركيمكه قرآن عظيمدن غيرده هدايت طلب
ايلدي حق تعالى آني ضلالته برقدي • وازغنلغه صالدي • وداخي
بو قرآن بر حبل متيندر وذكر حكيمدر • وصراط مستقيمدر •
وداخي قرآن شول نسنه دركه انوكله هوا الره ميل اولنماز •
واندن اصلا علما طويمز وچوق چوق تكرار ايتمكله اسكمز واناك
عجايبي دوكانماز • وغرايبي نهايت بولماز • وداخي جن انكله
منتهي اولماز هرقچانكه ايشتدلر الا ديرلر انا سمعنا قرآنا عجبا •

بلنكوردر وسيزدن صكره
كلجكلرك اولجقلري خبرلري

يهدي الى الرشد هركيمكه انك حكميله عمل قلدي ماجور
اولدي • وهركيمكه انكله حكم ايلدي عدل ايلدي • وهركيمكه دشمنلر نه
دشمنلر نه خصومتي انكله ايلدي ظفر بولدي • وفلاحه ايردي •
وهركيمكه قرآنله دعوة ايلدي طوغرو يوله دلالة ايلدي متن
فالاخذ بالتجويد حتم لازم • من لم يجود القرآن آثم
اعراب البيت قل امردر • الاخذ بالتجويد حتم جملهٔ مقوليه دو
لام لانه تجويدك اخذي فرض لازم اولدوغنه علتدر ضميري
شان دن • امرنا معمول لرايله فعليه در نحواي كلام قرآن عظيمي
تجويدله تلاوة ايتمكه بزه امر واردر • يعني بز قرآن عظيمي
تجويدله قراءة ايتمكا مامورز • نتاكه شيخ جزري قدس سره
اشبو معناي بيان ايدوب ديرر • نظم
فالاخذ بالتجويد حتم لازم • من لم يجود القرآن آثم •
لانه به الاله انزلا • وهكذا عنه الينا وصلا •
يعني قرآن عظيمي تجويدله اوقومق وقواعدني بلمك قرآن
اوقويان كمسنه فرض لازمدر • زيرا الله تعالى قرآن عظيمي •

تجويديله ايندرديكنه انجلين برده كلدي تجويديله واصل اولدي •

متن

عليك باتقان المعارف كلها خصوصا بالفاظ القرآن بها فانه
لما قال ديان كريم ورتل ال قرآن ورتلنا كذا نقل ذي الخبر
اعراب البيت عليك جار ايله مجروردن منقول اغرادر حيث
ايجون كالور معنى الزم ديمك اولور بر نسنيه قيد مقدر •
اما عليك نك عمل ايتدكي معناسي اعتباريله در • باتقان عليك
متعلقدر اتقان حفظي بركيتمك در • معارف معرفتك
جمعيدر • كل تاكيديدر • ضميري معارفكدر • خصوصا مفعول
فعل محذوفدر • الفاظ لفظك جمعيدر • القرآن بيتك وزني
همزه نك حركتنك نقلي وكندونك لفظيده حذفيله در •
بها قادر جمله سي امريه در • لما نك لامي لزوم اتقانه علتدر •
ديان قال يه فاعلدر • ورتل القرآن ترتيلا ورتلناه ترتيلا
مقوللردر قاليه • كذا نقل ذي الخبر • اسميه در • يعني خبردار
اولن عالملردن بويله نقل اولندي ديمك در فحواي كلام
يعني جميع معرفتلرك اتقاني • وجمله حرفلرك حقلرينك اذعاني

وحدلرينك عرفاني • سكاده لازم وواجب در • خصوصا
قرآن عظيم كلملرينك لفظلريني بلمك ولسانكله بركيتمك اهم
مهماتندن • واتم واجباتندندر • قلدوغي نماز صحيح اولجاق
مقداري • ونمازي افساد ايدن لحن دن احتراز ايتمك لازم در •
بس اي طالب تلاوة • واي راغب قراءة • سن دخي اشبو علم تجويدك
تحصيلنه • وجمله مرتبلرينك تكميلنه جهد وطاقتكي بذل
ايليوب قواعد تجويدي متقن • وقوانين ترتيلي مذعن اولك •
تنبيه حق تعالى جل وعلا آيتده ورتل القرآن ديوب قومدي
بلكه امر ترتيلي مصدر ايله تاكيد ايدوب ترتيلا ديدي •
تجويدك شاننه تعظيم وذاتنه تكريم ايدوب • وداخي انك
واجب ايدوكنه ايما واشارت وتنبيه وبشارت قلدي تا كه
صاحب كشاف • بو آيتك تفسيرنده ترتيلا تاكيد في ايجاز
الامر دير • يعني مصدر ايله تاكيد لدوكي امرك بونن وجوب
ايجون اولدوغنه دليلدر • وداخي بلكه اشبو امر كه
حضرت رسالتپناه صلى الله عليه وسلم امر درا ما

بوندن مراد امتنه امردر • زیرا حضرت رسول الله صلی الله
علیه وسلم خود اجود مجودین وافصح قارئین ایدی • تا که
روایت اولندی که انا افصح من نطق بالضاد بویوردیلر •
یعنی بن عرب قومنک فصیحلرینک فصیحرکین دیمک اولور •
پس بوندن معلوم اولدیکه امردن مراد امتنه امر ایمش •
مذکور آیتک معنیسی حضرت علیدن رضی الله عنه صوردیلر
بویوردیلرکه • الترتیل تجوید الحروف • ومعرفة الوقوف •
یعنی ترتیل حرفلری تلفظ ایدرکن کورکلو وکوکجک تلفظ
قلمقدر • ووقفلرک منزللرنه واقف اولمقدر • بعضلر ترتیل
ترسیل معنیسنه در دیدیلر • بعضلر ترتیلدن مراد تبیین در
دیدیلر • بعضلر اکلنی اوقمقدر دیدیلر تا که حرفلر بربرندن
فرق اولوب بیان اولنه • وداخی بلکل که بوندن معلوم اولدیکه
قرآن عظیم جل منزله لوح محفوظه تجوید ایله تنزیل اولندی •
وحضرت جبرائیل علیه السلام لوح محفوظدن تجوید ایله اخذ
ایلدی • وحضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلم جبرائیلدن

تجوید

تجوید ایله اخذ ایلدیلر • وتابعین داخی اصحابدن • وائمه قراءة
تابعیندن ورواة ائمه دن • وطرق رواة دن تجوید ایله اخذ
ایلدیلر • وبالجمله خلف سلفدن تجوید ایله اخذ ایدن ایدن کلدی
بزه داخی تجوید ایله واصل اولدی • الحمد لله علی ما تم توفیقه
پس شول کشی که قرآن عظیمی تجوید ایله اوقومغی ترک ایلدی •
بدرستی اول کشی قرآن عظیمک وصفلرینی تغییر وتبدیل •
ولفظلرینی تصحیف وتحویل ایتمش اولور • انجلین وصفلر که قرآن
عظیم • وفرقان کریم آنوکله نازل اولمشدر • پس بونک
امثالی تغییر وتبدیل وتحریف وتحویل خود قرآنده حرامدر •
حدیث شریفده نهی وارد اولدوغیچون که • ستة لعنتهم
ولعنهم الله وکل نبی مجاب الزائد فی کتاب الله • الحدیث •
معنای حدیث دیباجه ده ذکر اولنمشدر • پس بو حدیثدن
اکلندیکه قرآن عظیمه لحن اولمق یا زیاده اولوب یا نقصان
اولمق مقرردر • ایلیا شول لحان اولر کیشیلر اشبو حدیث
شریفده محکوم علیه ... اولمقدن غایت مرتبه ده خوف وخشیت

ونهایتده درجه‌ده قورقو وهیبت واردر • الله تعالی جمله‌مزی
لحندن اولمقدن صاقلیه وبره • آمین یا معین • متن
وحرر حقوق الحرف فی النطق جیدا ولازم باصلاح الصفات بها تجری
حرر معمول لریله امریه‌در • ولازم داخی اجلین امرییه‌در •
تجری بها جمله‌سی فعلیه‌در • یعنی حرفلرك لفظلرده حدلرینی بل
وحقلرینی نطقکده برکت وکورکلو وکوجك قلجی اولدغی حالده •
وداخی لازم اول حرفلرك صفتلرینك اصلاحنه اجلین صفه
لرکه اول حرفلرك لفظلرنده جاری • ونطقلرنده طاریه‌در • متن
فاعلی علوم الذکر عرفان لحنه لإسقاطه من لفظ تال اذا یطری
فاء فاعلی ابتدا ایچوندر • یاخود جواب شرط محذوفدر •
اعلی علوم الذکر عرفان لحنه جمله‌سی اسمیه‌در ضمیر مجرور
ذکره راجعدر • ذکردن مراد بورده قرآن عظیمدر • نتاکه ذکر
اولندی • لام لإسقاط لحنك معرفتك علوینه علتدر • ضمیری لحنه
عائددر • اذا یطری جمله‌سی جمله شرطیه‌در • فخر ای کلام
یعنی قرآن عظیم علملرنك اعلیسی • وفرقان کریمك فننك

اسناسی • قاری کندنك لحنن وخطاسن بلمکدر • ولساننده واقع
اولان لکنتی اکلمقدر • ولفظنده ظاهر اولن غلطتی وقبح
اداسن معلوم ایدنمکدر • وبونلری بلدکدنصکره بونلردن
صکره بونلردن حذر قلمقدر • وداخی لفظنده ظاهر واداسنه
مانع • ونطقنده باهر وفصاحتنه دافع اولن لحننی ازاله ایتمکدر •
اکر قارینك لفظنده لحن ظاهر اولسه آنی قاریه بیلمك واجب
در انده احتراز ایتمك ایچون • زیرا لحن بلنمسه احترازی
ممکن اولماز • نتاکه بو معنایه شیخ خاقانی قدس سره اشارت ایدوب دیر •
واول علم الذکر اتقان لفظه • ومعرفة باللحن من فیك اذ یجری •
وکن عالما باللحن کی ما تزیله • وما للذی لا یعرف اللحن من عذر •
یعنی قرآن عظیم علملرنك قاریه اول واجب اولنی لفظنی برکیتمك
ولحننی بلمکدر • زیرا لحن اغزکده جاری اولور عارف اول لحنه
تاکی اغزکدن زائل قلوب کیدره سن یعنی شول کمسه‌لرکه
لحنی بلمدیلر انلروك کبلرك اصلا عذرلری مقبول دکلدر •
یعنی شویله اولدیسه ای قاری کتاب الله • وای تالی کلام الله •

واي تالي بالحمل وآكاه اولفلكه لحن كلام عربده برنجه
معنیه استعمال اولنور • لحن لغته • وفطنته • وصوتلردن برضربه
ومیله • وخطایه • وصوابه مخالفته دیرلر • ودخی شول کشی که
قرآن عظیمی تجویدی اوزرینه اوقیه آکا ده لحان دینلور • اما
بو مقامده لحندن مراد خطادر • وصوابدن میل در • ودخی
بلکل که لحن ایکی قسم اوزرینه در • برقسمی لحن جلی • وبرقسمی لحن
خفیدر • اما لحن جلی شول خطادر که اکر قارینک لفظنه طاری
وعارض اولور اولسا الفاظی بوزر • ومعنایه ضرر ویرور و
نمازی دخی فاسد قلور • شول عوامل اعرابک اقتضا ایتدکی
حالاتک تغییرلری کبی • مرفوع مجرور • منصوب مرفوع • و
مجزوم محرک اوقومق در • یعنی هر برینک عاملری اقتضا
ایتدوکی اعرابک خلافنی اوقومق کبی • ودخی مبنی اصل مبنی
سندن چقاروب حرکتی سکونه • وسکونی حرکته تبدیل ایتمک
کبی • اشبو نلروک امثالی تغییرلر لحن جلی اولورلر • بونلر هم
الفاظی بوزرلر • وهم معنایه فساد ویررلر • وهم نمازی دخی

فاسد

فاسد قلورلر • واما لحن خفی را لری تکریر • نونلری تطنین • لام
تغلیظ • غنه لری تقویم • اظهاری اخفا • اخفای اظهار • تشدید
تلیینی • تلیینی تشدید ایتمک کبی • بو ذکر اولنان امثالی لحنلر
الفاظه عارض اولسالر الحق الفاظی تغییر ایدرلر • معنای
تغییر ایتمزلر • ونمازه ضرر ویرمزلر • ونمازی دخی فاسد
قلمزلر • لکن بو دکلی وارکه حسن الفاظی بوزرلر • ورونق
حفاظی زائل قلورلر • وزینة تلاوتی کیدرورلر • ولطافة
قرائتی تغییر قلورلر • ودخی لساندن رته ولثغه مجراسنه
جاری اولورلر • ودخی بونی بلکل که لحنک اشبو نوعنی
بلمز • وسهولک بوضربنی کلمز • الا قاری متقن • وتالی مدغن (?)
وضابط محقق • وناقد مدقق • وبو فنک حاذقندن متمتع
اولن عالملر بلورلر • وبو قانونک راسخندن سامع اولن
کاملر اکلرلر الحق • زیرا انلرک کبی صاحب سعادتلرک
قراتلری موثوق به وروایتلری مرضی عنه در • وانلرک
کبی کاملر هر بر حرفک حقنی ایفا ایتمکده • وهر بر صفتک

لري

مستحق اعطا وهر منزله الفاظي حدينه انزال ايتمكن وهر مرتبه
ادايي اكمال ايتمكن پهلوان ميدان تجويد ومعركه رياضتده
فريد لردر سلمهم الله تعالى وكثرهم ونفعنا بيمنهم وبركاتهم
فللحرف ميزان بوصف ومخرج   فلا تزنن حرفا بثقل ولا بخسر
فاء فللحرف جوابيه در للحرف ميزان اسميدر ميزان اصلده موزان
ايدي قلبله اعلال اولندي بوصف مقدره متعلقدر ومخرج
اكا عطف در فاء فلا تزنن جواب شرط محذوفدر اكنجي نوني
نون خفيفه در تاكيد ايچون در كندسي نهي مؤكددر حرفا
مفعول امردر بثقل امره متعلقدر ولا بخسر ثقل عطف در
نحوا اي كلام   پس اسلوب ذكر اولندوغي كبي اولديسه حرفلر
هر برسي چون باشقه بر ميزانلري ومعيارلري وار
صفتلر وصفلر يوزندن ومخرجلر وحيز يوزندن پس
داخي اول حرفلردن اصلا بر حرفي ثقلتله وزن ايليوب
عصيان ايلمه يا خود خفتله تلفظ ايدوب خسران ايلمه يني
يعني حرفك لفظنده مخرجندن وصفتندن كنديه لازم

اولن

ن

اولن حدلرين بلوب وحالتلرين بولوب افراطدن ويا تفريطدن
حفظ ايدوب وزنندن چقارمه زيرا اول ميزان واول
معيار حرفلرك مقدارلريني حدينه ايرشدروب حيزين
تعيين ايدر پس حرفلرك مقداري وحقيقتي انكله بلنور
وكمي وكيفيتي انكله معلوم اولنور اول ميزان واول
معيار داخي حرفلرك مخرجلري وصفتلريدر اكر شويله
كه قاري اولنكشي حرفي مخرجندن اخراج ايدوب صفتلرندن
دن لازم اولن حقين ومستحقن رعايت ايدوب تعسفدن صاقنوب
عدل ايدوب افراطدن وتفريطدن وزنيني صاقليوب تسويه ايله
تلفظ قلديسه بدرستي اول حرفي تمام نطقنده تسويه ايدوب
برابر وزن ايتمش اولور مجودلرك حقيقة تجويد ديدكلري
اوشدر بو ذكر اولنان احكامدر والله اعلم بالصواب
وشيخ خاقاني قدس سره بو معنايه اشارت ايدوب دير
زن الحرف لا تخرجه عن حد وزنه فوزن حروف الذكر من افضل البر
يعني حرفلري لفظ ميزانيله طارت تا وزني برابر قلوب حد

لرين دن

چقارمه زيرا قرآن عظيمك حرفلري وزنني بلمك هر خيرلرك
افضلي واجلى سيدر • وهر ايلكلرك اكبري واعلاسيدر • ودانخي
شيخ سخاوي قدس سره بو معنايي ذكر ايدر اشبو قولنده •
• للحرف ميزان فلا تك طاغيا • فيه ولا تك مخسر الميزان •
وناظم داخي عفي عنه جواهر النشر و فنده بو معنايي ذكر ايدن دير •
نكن عارفا في الذكر حق الحروف من • صفات والقاب ووزن مقرر •
يعني قرآن عظيم حرفلرينك صفتلرينك والقبلرينك حد
وحقلرين شول ديلن وزن مقررلري اوزرنه بلوب عالم
اول داخي وزنندن چقارمه • والله اعلم بالصواب متن
فكن متقنا تجويد آي الكتاب كى تنال بتصحيح الحروف الى البر
مصراع اولدكى جمله امريه در • تنال ديدكى جمله فعليه در • يعني
كتاب اللهك آيتلري تجويدني اتقان ايروب • لفظك بركت
تا كي مجود اولوب حروف قرآن صحيح قلمغله عظيم ايلكلر
وجسيم ثوابلره ايرشاسن باب بيان معرفة مخارج الحروف
يعني اشبو باب قرآن عظيم • وفرقان كريم حرفلرينك مخرجلرينك

لرين

معرفتي

معرفتي بيانندهدر سؤال اگر صورسالركه مخارج حروف
بابني صفات حروف بابنك اوزرنه تقديم اولنماغك وجهي نهدر •
جواب بودركه حروفك مخرجلري منزلهٔ ذاتدهدر صفات
خود عارض اولماندر الا اذ انه عارضا ولور • پس منزلهٔ ذاتى اولى
تقديمه انسب واليق اولور • متن
فهاك رعايات المخارج حقها وراع موازين الحروف من الدر
فاء فهاك ابتدا ايچوندر • هاك خذ معناسنه در • يا پشر ديمك اولور
اما هاكه دورت لغة واردر • بري هادر همزه سز • وهاءدر
همزه ايله • وهاك در كافله همزه سز • وهاءك در همزه ايله وكافله •
رعايات جمع رعايةدر مفعولدر هاك در مضاف قدر المخارجيه
حقها بدلدر مفعولدر ضميري مخارجه راجعدر جمله سي امريه در •
وراع امر مفاعله در • موازين جمع ميزاندر امره مفعولدر •
من الدر امره متعلقدر • در بوندن اصل معناسنه كلور نحواي كلام
ومعناي مقام مخارج حروفك حقلرين رعاية ايتمكده يا بش وحد
ذاتلرينه قوللن وزنلريني واصل وضعلرينه ديلن هيئاتلريني

كما ايله رعايت قلوب مخرجلريندن اخراج ايتمكدن نطقلرني
كوركلو ولفظلرني كوكچك قيل **جبه** مقدمه‌ده ذكر اولنديغي
ايديكه قرآن مجيد • وفرقان حميد حرفلرينك مقادير ميزان
ذاتلري • ومعايير اوزان صفتلري واردر • تا كه هر حرفك كيفيتي
انكله بلنور واستعمالي وكميتي انكله معلوم اولنور • تيبراي قرندا
اسعدنا الله وإياكم في الدارين ويسر لنا ولكم معرفة هذين الفنا زين
بلكل واكاه اول كه بدرستي حروف تهجينك جمله سي يكرمي طقوز
حرفدر اون التي مخرج واردر سيبويه واكا تابع اولنلر قاتنده
زيرا انلر جوف فمي اسقاط ايدرلر يس مخرج اون التي باقي قالور •
وفرا وابن جني وابن دريد وتابعلري قاتنده مخارج اون درت
در زيرا بونلر داخي جوف فمي اسقاط ايدكلر • ندن غيري
لامك ونونك وراءنك مخرجلريني بر مخرج صايرلر • اما مذهب
خليل مخارج اون يدي اولماق اوزرينه‌در • يس لامك ونونك
وراءنك هر برينك باشقه بر مخرجلري واردر • وجوف فم
داخي حروف مدايجون باشقه بر مخرجدر • يس جمهور محققينك

حرفدر واول يكرمي طوقوز م

اكثر

اكثرينك مختاري خليل مذهبيدر كه مخارج اون يدي اوله بلي
اخرندن بونك تفصيلي كلسه‌دركه ان شاء الله تعالى • **متن**
فتبدو حروف المد من بدا حلقها فللجوف مخرجها ونحو من الصدر
فاء فتبدو ابتدائيه‌در • تبدو فعل مضارعدر • بدا يبدو دن در
تحصل وتظهر معناسنه‌در • حروف المد مرفوع فاعلدر • من بدا
تبدو يه متعلقدر • حلقها ده‌كي ضمير مخارجه راجعدر • فللجوف
مخرجها جمله سي جمله اسميه‌در • هاء مخرجها حروف مده‌در •
ونحو من الصدر من بدا يه عطفدر **نحو الكلام** مد حرفلرينك
مخرجي حلقك اولندن ظاهر اولور مجراسي جوف فمدر • يعني
اغزوك قوووغندن صادر اولور منتهاسي هواده اولور •
وداخي صدري يليلدوكي يردن طلوع ايدر **قول** حروف مدك
مخرجي سائر حرفلرك مخرجلري اوزرينه تقديم اولندغنك
وجهي نه‌در دينلسه **جواب** وجهي بودركه مد حرفلرنك مخرجنده
وسعت واردر زيرا حلقك اولندن ظاهر اولورلر وداخي جوف
فمده جاري اولورلر • ونهايتي هواده بولورلر • ايليه تقديم

ف

اولونمغا احرى وانسب اولدى • انكچون تقديم اولندى • اعلم
اسعدك الله وايانا حروف مد اوچدر الف در مطلقا مددر واو
اگر كندى ساكن اولوب ما قبلى مضموم اولا ويا در اگر كندى
ساكن اولوب ما قبلى مكسور اولا فائده اگر بونلرى قراكن مخرج
لرندن اخراج ايدوب تلفظ ايتمك ديلەسك حرف الفدە اغزكى
آچ ولفظكى صافى قلوب صوت ايلە • واودە دە ويادە دە اكلنى
قلوب اغزوكوك قوو وغنەدن تلفظ ايلە • تاكە سنكچون حروف
مد مقومە اولوب متمكنلكلە ظهور بولەلر • ومتعينە اولەلر • ودخى
بونلرك حذف اتلرندن اولن مد اصليەلرين حذندن چقاروب
زيادەدن ونقصاندن صاقنلە • والله اعلم بالصواب سؤال
ارباب لغة واصحاب قراءة • اوشبو اوچ حرفدە مد ايتديلر
سائر حرفلردە ايتمديلر وجهى ندر وسببى نەدر دينلسە جواب
وجهى بودركە سائر حرفلرك مخرجلرندن بر حيز معينلرى
وار پس انلر ضيق المخرج اولدلر مد ايتمكە قابليتلرى قالمدى
اما حروف مدك مخرجلرى واسعدر • زيرا حلقك اولندن خروج

ايدرلر وجوف فمدە جارى اولورلر وهوادە نهايت بولورلر •
جملە مخرجلرى مستولى اولورلر • پس بونلرك مخرجلرندن تمام
وسعت اولدى دخى مد ايتمكە قابل اولدلر • ايليە واردلر بونلردە
مد ايتديلر • ودخى بونلرك حكملرى بنوك تفصيلى مد وقصر بابندە
كالسەدر ان شاء الله تعالى • ودخى بيلكلكە اماكن مخارجك
اولى حروف مدك مخرجيدر • زيرا مخارج حروفك ظهورى سكز
امكنەدندر • اولكسى جوف فمدر • ايكنجيسى حلقدر • اوچنجيسى
اقصاى لساندر دردنجيسى وسط لساندر • بشنجيسى طرف
لساندر • التنجيسى حافة لساندر • يدنجيسى شفتيندر • سكزنجى
خيشومدر • بونلرك جملە سنوك بيانى تفصيل اوزرە محللرندە
ذكر اولنسەدر • انشاء الله تعالى • اما شيخ جزرينك قوله
للجوف الف واختاها وهي • حروف مد للهواء تنتهي • ديدكى
قولندن فهم اولنان حروف مدك مخرجى جوف فمدن اولمقدر
اما ابو القاسم شاطبينك ثلث باقصى الحلق ديدكى قولى حروف
مدك مخرجى مبدائى حلقدن اولمسنى مصرحدر • پس ناظم عفى عنه

دخی مذهب شاطبیه ذاهب اولوب • تبدو حروف المد من بداء
حلقها • دیمکله مبداء حلقی تعیین قلدی • اما حروف مدك مخرجی
سائر حرفلرك مخرجلری اوزرلرنه تقدیم اولندوغنك
وجهی ظاهردر • زیرا اول مخرجدندر سؤال اگر دیسه‌لر که
همزه ایله ها دخی اول مخرجدندر • بونلرك اوزرلرنه تقدیم
اولنمغه وجه ندر جواب بودر که همزه ایله ها اگرچه که مبدأ
مخرجدندر • لکن بو دکلدر که حروف مدك مخرجی
حلقك اولندن خروج ایتدکدنصکره جمله مخارجی مستولی
اولور • پس انلرکه اوزرلرنه تقدیم اولونمغه احری و انسب

ومخرج همزها الحلق نهایة ۔ ومن وسطه عین وحاء معا

ومخرجنك واوی ابتدا ایچوندر • مضاف قدر همزنه هاء قصر
در اتزان ایچون • عاطفه مقدره ایله همزنه معطوفدر •
لام الحلق تاکید ایچوندر • حلق خبردر • نهایة تمیزدر جمله
اسمیه در • یعنی انکی مخرج اقصای حلقدر • زیرا امکنه حلق
اوچ مرتبه در • بری مبداء حلقدر • اکنجیسی وسط حلقدر •

اوچنجیسی ادنای حلقدر • پس همزه ایله ها مبداء حلقدن
خروج ایدرلر • ناظمك عفی عنه الحلق نهایة دیدوکندن
مرادی بو ذکر اولنان در • بوکا اقصای حلقده دیرلر • اما
بو ایکیسنك خروجلری بعضلر قتنده ترتیب بردر • بعضلر
همزه مقدمدر دیدیلر • بعضلر ها مقدمدر دیدیلر • اما
بونلری اقصای حلقدن اخراج ایتمکك کیفیتی نجه‌در دیرسك
همزه نوك ذاتنده اولن ضغطنی یعنی صوغلمسنی بیان ایدوب
حقن اعطا ایتمکله صوت اولنه تا که همزه مقومه اولدوغی
حالده ظاهر اوله • اگر شویله که همزه مفتوحه اوله فتحه
سنك اشباعنده ازجق زیاده‌جه اولنه • واما هاده اولنی
همسه بیان بالغله بیان ایدوب صوت ایله تا که حرف
ها متمکنه اولدوغی حالده ظهور بوله • والله اعلم بالصواب
و دخی حلقك انکی مرتبه‌سی وسطیدر • حا ایله عین بو ایکیسی اندن
طوغرلر • مکی عین حادن اول اولدوغنه نص ایدر • نته که
سیبویه کلامندنده اکلنن بودر که عین حادن مقدمدر

اوله

اما شرح كلامي حا مقدم اولمه سندندر مهدوينك كلامنكده
ظاهري بودركه حا مقدم اولا• اما شرح شافيده مكي ديدوكي
اوزرنه در• پس بو مخرجدن حانك وعينك كيفية اخراجلري
بجادر ديرسك بوغزكك اورته يرندن حانك تحه سني
يعني ذاتنده اولن لفظي حالتي اظهار ايتمكا يعني قصدا ايليوب
اعتنا ايدوب صوت ايله• وحرف عينك نصاعتني يعني خالصلغي
بيان بالفعله تبيين قلوب تلفظ ايله• تاكه حا وعين اكسيلكه
متمكن اوله قلريحالده اخراج اولنوب ظهور بوله لر•
اكر حرف عين مفتوح اوله فتحه سنك اشباعنده ازجق ارتجق ايله•

متن

والاثنان من ادنيه غين وخاوها هما كانتا اختين ما وى بلا غدر

والاثنان من ادناه جمله سي اسميه در• هما كانتا اختين جمله سي
اسميه در• يعني غين ايله خا ادناي حلقدن طلوع ايدرلر• پس
بو ايكسي قرنداشلردر ماوي ومقام يوننددن• برييرنه
غدر نسز• يعني حلق مخرجلرندن اوچنجيسي ادناي حلقدر•
خا ايله غين بو ايكسي اندن خروج ايدرلر• بعضلر قيننده

اوزرنه

بر مرتبه دردلر• بعضلر قيننده غين مقدمدر• بعضلر
قيننده خا مقدمدر• اما استادابو الحسن نحوي بر مخرجده
اولن حرفلرده ترتيب اعتبار اولنمق مراد دكلدر دير•
پس بو ذكر اولنان التي حرف اشبو مخرجكه مخارج حلق
در اكه مخصوصلردر• وداخي بونلره حلقيه ده دينلور•
حلقدن خروج ايتدكلري ايچون• فاين هرقچانكه خاي وغيني
ادناي حلقدن اخراج ايتمك دلهسك خانك حرير يني يعني
لفظنده اولن خرلدسني بيان ايدوب• وغينك ده نطقنده
اولن غطيطني يعني چاغلدي سني• بيان ايتمكا اعتنا ايدن
صوت ايله• تاكه خا وغين سنكيون مقومه اولدقلري حالده
ظهور بوللر• والله اعلم بالصواب•

متن

وقاف من الحنك العلي خروجها ومن تحتها كاف قليلا من الاثر

يعني مخرجلرك بشنجيسي حنك اعلي دركه حلقي يليلن• حرف
قاف اندن خروج ايدر• والتنجي مخرج قاف مخرجنك ازجق اشغه
سي دركه حنك اعلي يليلر• كاف حرفي اندن خروج ايدر

تنبيه اگر قاف حرفني قرائتكده تلفظ ايتمك ديله سك ذكر
اولنان حنكِ اعلیدن صوت ايليوب انك مباني سني بيان
ايتمكله دلكك جسمني ازجق حركت ايتدررك بجه
اولوب نطق ايله • واما كافي مخرجندن اخراج ايتمك ديلسك
انوك ذاتنده اولان نشفاقني بيان ايدوب حقني اعطا ايديجي
اولدوغك حالده دلكك دبينه يقين يرني دماغك قاف خروج
ايتدوكي يردن ازجق اشغه جيه سهلجه حركتجك ايتدرور
كبجه اولوب صوت ايله تاكه قاف وكاف متمكنلجه
ظهور بوله لر • اگر بونلر ساكن اولالر ازه جق صوتلري
زياده اولنه • وداخي بونلره لهويه ده دينلور لهاتدن خروج
ايتدكلري ايچون • لهاة اغز ايله حلق اره لغي در • والله اعلم

متن

جيم وشين قل ويا ء يحيّز من الوسط من حنك ومن المقول

مصراع اولك جمله سي اسميه در • من الوسط بيان تحيّز در • ومن
حنك بيان وسط در • ومن مقول المقري مقدمدر اولنه عطف بدر
مقول لسانه دينلور • يعني بيجي مخرج دل اورته سيله حنك

ج

اعلى

اعلى قبه سي در • ايليه ديلك اورته يري حنك اعلى يه براب
اولدوغي يردر • پس جيم • وشين • ويا غير مدّيه • مذكور
مخرجدن خروج ايدرلر • بعضلر جيم اوكندندر ديدلر •
مهدوينك قولنده شين كافي بليلر جيم ايله يا شيني بليلر •
وداخي بونلره شجريه ده دينلور • اغزوك مفرجندن خروج
ايتدكلري ايچون • اما بونلري مخرجلرندن اخراج ايتمك ديلسك
دلكك اورته يرني دماغك قبه سي اورته سنه قاوشدرب
صوت ايله • تاكه بونلر متمكنلجه ظهور بولالر • اگر شويله
بونلر ساكن اولالر عصرلرندن ازجق متحرك اولدقلرندن زياده جه قلنه •

كه

متن

ومن حافة ضاد واضراسها معا يمنا عسير قل يسارا ابدا عسر
ويروي عن الفاروق من جانبيهما ولكنه صعب جدا فكن تدري

ومن حافة ضاد جمله خبريه در • حافه لسانك يان طرفنك او
مائل اولان يرلريدر كه لسانك اقصى سندن تا طرف راسنه
قريب يرني بليلر • واضراسها حافه عطف در ضميري حافه كدر
يسارا ويمنا تميز لردر • يا خود حاللردر • قل يسير بلا عسر ايه

در

ويروى عن الفاروق مصراعی جملهٔ فعلیه در • ولكنه صعب استنداكدر • بجد فكن تدری جمله سی ده امر تیدر • یعنی مخرجلر
سكزنجیسی حافهٔ لسان دركه اضراسی یلیلدوكی یردركه
صاغ طرفدن یاخود صول طرفدن در • اما سیبویهك كلامندن
اكلنور ایكی جانبدن بله برابر خروج ایتمكدر • زیرا حضرت
عمردن رضی الله عنه روایت اولنوركه انلر ضادی اضراسك
ایكی جانبندن بله برابر اخراج ایدرلر ایدی • اما خلیلدن منقول
دركه حرف ضادی داخی حروف شجریه دندر دیر • زیرا خلیل قتنده
شجر مفرج فم در • یعنی اغزوك آچلدجق یریدر • واما ضادولك
كیفیت اخراجی نجه در دیرسك دلیك یا ان طرفنی اضی دشلر
صول طرفنه • یاخود ساغ طرفنه عصرایدوب صفت استطالهسنی
رعایت ایتمكله نطق ایت • تاكه حرف ضاد مقوملجه اولدیغی حالده

قد استعملت لام دنیا بضادها وبالمنتهی منهاع هذا فلا تزد

لفظ قد ماضیده تحقیق ایچون در • استعملت معلوم بنیله جمله فعلیه
محققه در • وبضادها نك ضمیری لامكدر • یاخود حروف سابقه

(margin: وكل)
(margin: ظاهر اوله)
(margin: متن)

راجعدر • ومنهانك ضمیری حافه نكدر • یاخود اضراسكدر •
ع وعی نعی دن امردر • وقی تقی دن قه كبی زیرا لفیف مفروقدن
امر حاضر حرف واحد اوزرنه تصرف اولنور • داخی اكه برهاء
وقف لازم اولور • تقویت ایچون جمله سی امریه در • ولاتزل لا تعب
ولاتترك معناسنه نهی حاضردر نحو ای كلام بدرستی لام حرفنك
مخرجی ضاد حرفنه یقین اولدوغی حالده استعمال اولنور • یعنی
ضاد مخرجینك نهایة بولدوغی یردندر • پس سن داخی بونی
بلوب حفظ ایله • عیب ایلیوب ترك ایلمه • یعنی مخرجلروك
طوقوزنجیسی لام مخرجیدركه • اول مخرج حافهٔ لسانك
منتهاسندن حنك اعلی یلیلدوكی یردندر • ثنیه ایكی اولك
دشلردركه ایكی اشغه دشلر ایكی داخی یوقرو دشلردر
رباعیه فتح را ایله تخفیف یا ایله ثنیه نك ایكی یانلرنده
اولن دشلردر ناب ده رباعیه نك اوكنده اضی دشلر طرفنه
مایل واقع اولن دشلردر انلردن صكره اضی دشلردر •
ضاحكك اوزرجكلرندن نابك ورباعینك وثنینك اره

(margin: لرندندر •)

راجعدر

پس لامك كيفيت اخراجي بودركه لسانك اوج طرفنك
اوستنه مائل يبرني يوقارو دماغك قبه سنك اشغه
ذيلنه احاطه ايتدروب عصر اولنوب تلفظ قلنه تاكي لام
حرفي سنكجون معين اولوب ظهور بوله اكر لام ساكنه
اولا ازجق عصر ندن زياده جه قلنه • والله اعلم بالصواب

وتوضع تحت اللام نون تخرج   ورا ادخل منها اللسان الي الظهر

مصراع اول جمله سي فعليه در • مصراع ثاني جمله سي اسميه در •
نحواسي بودركه نون حرفنك مخرجي لام مخرجنك التنده
وضع اولنور • ونونك التنده رادر • اما رانك تلفظي لسانك
ارقه سنه نونك مخرجنه اولندن ادخلدر • يعني انجري ركدر •
پس اونجي مخرج نونك مخرجي دركه • لامدن اشغه جه لسان
طرفيله يوقري دشلرك بتدوكي اتلر اوزرجكلر ندندرانك
اردنجه رانك مخرجي دركه اول مخرجه اون برنجي مخرجدر •
لكن بوده كلي واردركه رانك مخرجنه لسان اوزرنه
داخل ركدر نون مخرجنه اولندن • وداخي نونك كيفيت اخراجي
بودركه دلك اوج طرفندن اوزرنه مائل يبرني دماغك
قبه سي ذيلنه كه لامك مخرجندن نصكره جبه اولا شدرلوب
عصر اولوب صوت اولنه تاكه تمكنلجه خروج ايده
اكر شويلدكه نون ساكنه واقع اوله عصرندن ازجق زياده جه
قلنه والله اعلم بالصواب • واما رانك كيفيت اخراجي دلك
ارقه سندن ادخلني يوقارو دماغك نون مخرجندن اشغيه
مقدمنك اسفلنه اولاشدروب ضم اولنه داخي عصر اولنه
داخي صوت اولنه • تاكي راحرفي سنكجون مقومه اولدوغي حالده
ظاهر اولوب تولد ايده •   والله اعلم •

تلفظن من طرف اللسان ثلثة   مع الثنية العليا تساوين في القدر
وقد قيل نطعي لهن لنسبة   هي الدال والطا ثم مع التا في النطر

تلفظن ماضي مجهولك جمع مؤنثي در • معمولا بيله جمله فعليه اولور •
تساوين داخي انجلين معلوم جمع مؤنثدر • بو داخي جمله فعليه در •
في القدر مرتبه ده ديمكدر مفهوم كلام لسان طرفيله يوقرو دشلرده
اوج حرف كنه انجلين اول اوج حرف برابر لردر • قدرلرنده •

یعنی مخرجلرندن ومرتبه‌لرندن اول حرفلر طادر • دالدر • تادر •
بدرستی بونلره نطعی دینلور اغزدن چقدقلری موضعه نسبت
ایدورنلوب • زیرا نطع دماغک صقف اعلاسیدر • نطع الغاردن
مشتقدر • دل نطع دماغه منبسط اولدوغی سببدن بونلره
نطعی دینلدی • پس مخرجلرک اونکنجیسی اشبو اوچ حرفک
مخرجلریدر • اما طا حرفی دال حرفندن وتا حرفندن اقویدر •
بونکن بیانی تفصیلی اوزره کلجکده کلجکدر • ان شاء الله تعالی
اکر بونلرک اغزده کیفیت اخراجلری نیجه در دیرسک
دلک اوچ طرفنک اوست یاننی یوقاری دیشلرک ایچ یوزینه
اولشدروب عصر اولنوب صوت اولنه تا که بونلر مقومه اول
دقلری حالده متمکنلجه ظهور بوله لر • والله اعلم بالصواب متن
ومن ثنیة سفلی ومن طرف مقول ثلثة موصوف من الوصف بالصفر
وسمیت اسلیا لهذی النسبة لما اسلة طرف اللسان من الثنو
ومن ثنیة مقدم خبردر • سفلی صفتیدر • ومن طرف مقولاکه
عطف در • ثلثة مؤخر مبتدادر • من الوصف بیانینه در یاخود

حالیه

حالیه در • بالصفر موصوفیه متعلقدر [illegible] قوله ثنایای سفلی
دندر یعنی اشغه اولک دیشلر ایله دل اوجلرندندر • اوچ حرف
صفت صفر ایله موصوفلردر • اول اوچ حرفدن صاد وسین
وزادر • ودخی بونلره اسلیه دیو تسمیه ایدوب ادویرور
طرف لساندن خروج ایتدکلری ایچون • زیرا اسله طرف
لسانه دینلور • یعنی اون اوچنجی مخرج ثنایای سفلی ایله طرف
لساندندر • صادک وسینک وزاینک مخرجلریدر • بعضیلر
ثنایای سفلی ایله یا علیا ایله قید ایلدیلر • اما ابن حاجب
ایدرکه ثنایادن مراد ثنایای علیادر • والله اعلم واکرم
ودخی بلکلکه لفظ زایده ایکی لغت واردر • بری زا ایدر
مد ایله • بری ده زیدر کسر زا ایله تشدید یا ایله تنبیه
اشبو صفیر حرفلرینی مخرجلرندن اخراج ایتمک دلسک دلک
اوجنی اشغه دیشلرک اوجلرینه برابر قلوب اولشدروب
صفت صفیرنی تحقیق قلوب صوت ایله تا که بونلر سکون مقوه
اولدقلری حالده ظهور بولوب تولد ایده لر • شرح مبادین

که
سن

سین زایدن اوکدین دردیر • والله اعلم بالصواب متن

وللذال والظا قل مع الثا مخرج فبین الثنایا قل مع الطرف منه فخذ

یعنی وداخی اوچ دردنجی مخرج ثنایای علیا ایله ثنایای سفلی دن

وطرف لساندندر • پس بو اوچ حرف اندن خروج ایدرلر •

اما بونلرک کیفیت اخراجلری معلوم ایدینین دیرسک

دلکک اوجینی یوقرو اوک دشلرک واشفه اوک دشلرک

اوجلرنه برابر ایدوب صوت ایله تاکه بونلرک ظهوری نجه

در

بله سن • وداخی بونلره لثویه دیو تسمیه اولنور زیرا لثه

دشلرک لحمی درکه دشلرک ترکیبی اندن در • پس اکا نسبت

اولنوب لثویه دینلور • والله اعلم بالصواب • متن

خروج من العلیا الثنا بالروسها ومن باطن السفلی لفا ههنا اجر

خروج خبر ایله جمله اسمیه در • علیا علیه نک جمعی در • ومن باطن

من العلیا یه معطوفدر • السفلی موصوفی محذوف در صفتدر •

تقدیری الشفة السفلی در • ههنا اشارت در قریب ایچون لفا

قصر ایله در ونیچون اجریه متعلقدر جمله سی امر در نحو

کلام یعنی فا حرفیچون مخرج یوقرو دشلرک اوجلرندن

واشفه دوداغک قارنندن در • سنداخی فا حرفنک اخراجنی

اشبو موضعدن ایله • یعنی اون بشنجی مخرج فا مخرجیدر که

ذکر اولندی تنبیه بونلرک کیفیت اخراجی یوقاری دشلر

اوجلری اشفا دوداغک بطننه یعنی قارننه ضم اولنوب عصر

اولنوب صوت اولنمقدر • تاکه فا مقوم اولدوغی حالده

متمکنلجه تولد ایدوب ظهور بوله • والله اعلم بالصواب متن

من الشفتین الواو باء ومیمها وللغنة الخیشوم ماوی فکن بده

یعنی مخارجک اون التنجیسی ایکی دوداق آره سیدر • واو وبا و میم

اندن ظهور ایدرلر • پس ایکی شفتک بری برینه باده ومیمده

انطباقلری واردر • اما واوده انطباق یوقدر • وداخی بونلره

شفهیه ده دینلور شفه دن خروج ایتدکلری ایچون • وداخی اون

یدنجی مخرج خیشومدر • خیشوم حلقدن عبارت اعلی سنه دیرلر که

کاکرده ترکیب اولنمشدر • غنه اشبو مخرجدن خروج ایدن

صوتدر فائده بونک معرفتی سکا شول وقتن معلوم اولور که

نون ساکنه خفیفه یاخود ثقیله یاخود تنوینی تلفظ ایدرکن
بورون دلکلرینی طوتسك داخی صوت ایلسك غنه نك خروجی
متمکن اولمز • ایلیه نون غنه سز قالوب حرف متغیر
اولوب لحن جلی مشابهسنه وارور • پس بوندن بلندیکه غنه نك
مخرجی خیشوم ایمش • نون ساکنه دن خود غنه نك انفکاکی
ممکن دکلدر • زیرا جبلتنده طبیعت اولمش صفتی در سوال
اکر صورسالرکه غنه چونکه حرفله قائم اولور صفتلر دندر
باشقه حرف دکلدر خیشوم اکا نیجه مخرج اولی بلور مخرج
خود حرفه لازمدر • ایلیا وللغنة الخیشوم ماوی دینلدکنك
معنیسی نه اولور جواب بودرکه غنه دن بوندن مراد نون
ساکنه خفیفه در • پس خیشوم اکه مخرج اولور سوال کنه
صورسالرکه غنه دن مراد نون ساکنه اولجق غنه خود کندیسی
مستقل بنفسه دکلدر • بلکه نون ساکنه ایله • ویا نون مشدده
ایله • ویا میم مشدده ایله قائم اولور • پس بوندن حرفله
قائم اولمق لازم کلمزمی جواب بودرکه حرف نون نجانکه ساکن

اوله

اوله غنه اندن تمامیله ظاهر اولور • اما متحرك اولجاقدن اندن
غنه واردر لکن ظهوری خفیدر • پس غنه نك نون ساکنده
ظهوری اکمل و ابین اولدیسا اکا غنه دیو اصطلاح ایلندیلر
ایلیا حرفله قائم اولمش اولمز سوال اکر کینه صورسالر
بو تقدیرجه بر حرفك ایکی مخرجی اولماق لازم کلمزمی • زیرا نون
متحرك اولجاق لام تحتندن را مخرجنك فوقندن تولد ایدر •
سابقده ذکر اولندیغی کبی • ساکن اولجاق خیشومدن تولد
جواب بودرکه بوندن بر حرفك ایکی مخرجی اولمق لازم کلمزیرا
نه حال نونده غنه واردر • لکن بو دکلی واردرکه نون
متحرك اولجق غنه سی خفی وکزلی اولور • اما ساکن اولجق ظاهر
وابین اولور • پس اهل تجوید اول ظهوره غنه دیو اصطلاح
ایدندلر • غنه ده خود خیشومدن خروج ایدر • نتاکه میم حرفنك
مخرجی متحرك اولجق شفتین در • نجانکه ساکن قلنا غننك ظهوری
خیشومه رجوع ایدر • انك ایچوندرکه میمك حرف رجوع دیلدی
نون کبی • یاخود غنه ده ایکی اعتبار واردر • حال اعتبار وبحل

کِه

ایدر •

ده

اعتباري حال اعتباريله غنّه صفتندندر • محل اعتباريله غنّه حرفندندر

متن

فتم هنا ترتيب تعداد مخرج على ما هو المختار سبعا مع العشر

فاء فتم جوابيه در • تمّ فعلدر • مناظر فدر فعله اشارت
قريب ايچون • فعل معموللريله جمله فعليه در • يعني حرفلر
مخرجلري عددلرينك صاغشي اوشده بورده تمام اولدي
شول اختيار اولنديغي اوزرنه كه اون يدي در • زيرا
علماء ارباب لغة • وفضلاء اصحاب قراء • مخارج حروف
عددلري تعييننده اختلاف ايدشدلر • بعضلر مخارج
اون درتدر ديدلر • جوف في اسقاط ايدوب لامي ونوني
وراي بر مخرجدن عد ايدرلر • وبعضلر بونلري باشقه
باشقه بر مخرجدر ديرلر • پس مخرج اون التي در ديرلر •
وبعضلر جوف في حروف مدّ ايچون بر مخرج صايرلر تا كه بابك
اولنده تفصيل اوزره بيان اولنمشدر • پس جمهور محققينك
مذهبلري عدد مخارج اون يدي اولمق اوزرنه در • على ما هو
المختار ديلدوكي شبو معنايه اشارتدر • والله اعلم بالصواب

فلك

واليه

واليه الرجوع والاياب **باب بيان معرفة صفات الحروف واضدادها**
اشبو باب قرآن عظيم حرفلرينك صفتلرينك وصفتلردن
بري برنه اولكن ضدلرينك بياننده در • وبالله العون • متن

اسبّح لله المفتح بالنصر وأثني على الممدوح بالخلق في الذكر

اسبّح فعل متكلمدر • معموللريله جمله فعليه در • واثني داخي ايله
في الذكر بورده ذكردن مراد قرآن عظيم در • ودخي بونده
اشارت واردر وانك لعلى خلق عظيم آيتنه نحو اي كلام
الله تعالى جل وعلا ايچون تسبيح وتقديس ايدرن • اجلين باري
تعالى كه مبالغيله فتح ايديجي در • خير قپولريني • وعون ونصر
قوللرينه ياردم ايديجي در • وداخي مدح وثنا ايدرن شول كمسنيه
ممدوحدر قرآن عظيمده • وانك لعلى خلق عظيم ديكله • اول كمسنه
داخي سيد كاينات • وفخر مصنوعات دركه • محمد مصطفى
ومجتبادر • صلى الله عليه وسلم سؤال ناظم عفي عنه
بورده حمده صريحه دلالة ايدن الفاظدن اسبّح لفظن اختيار
ايدوب نه وجهيله اولادي ديلسا جواب بودركه اسبّح لفظي اختيار

در •

تلكه

اولنمقده حق تعالی یه حمد ایتمك بر لفظ مخصوص ایله دکلدر• بلکه
حققك محمود یتنی مشعر اولن عبارتلرله حمد متیسردر• اکا تنبیه
واشارته اولندی• یاخود انواع حمد ایله حمد ایتمك مراد اولندی
زیرا حقیقة حمد اتیان ما یشعر بالتعظیمدر• یاخود تسبیح
اتباع مراد اولندی سؤال ناظم عفی عنه کتابنك اولنده خود
حمد ایتمشدیکنه بوراده حمدی تکرار کتورمکك وجهی ندر•
دینلسه جواب حمدوك بوراده تکرار اولندوغی اشبو شروع اولنان
امر بر عظیم وخطیر امردر• پس بونك کبی امرك اقامتنه
هیچ بر احد قادر اولماز• الا مکرکه الله تعالینك فضلی وهدایتی
وعونی وعنایتی اوله اول وقت قادر اولور• حال بودر که اشبو عونك
وفضلك زیاده اولمز الا الله تعالی یه حمد وثنا ایتمکله اولور•
وانك ویردوکی نعمتلره شکر ودعا ایتمکله اولور• نیته که
وان شکرتم لازیدنکم آیتی بوکا دلالت قلور سؤال الله تعالی
تسبیحی حبیبنه ثنا ایله عقبلدوکنه سبب نه اولا دینلسه جواب
بودر که الله تعالی کندی اسمنه حبیبنك اسمنی کلام قدیمنده

بر

مقارن قلوب بویردی• ومن یطع الله ورسوله• ودخی بویردی
یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه وسلموا تسلیما انکچون حمدی صلاة له
عقبلدی• ویاخود اشبو حدیث شریف قدسینك حکمندن اولمغه
قصد اولنمشدر• اما یرضیك یا محمد ان لا یصلی علیك احد
الا صلیت علیه عشرا ولا یسلم علیك الا سلمت علیه عشرا•
مؤدای حدیث دیمك اولور که یا محمد سنی بونسنه راضی قلور
امتکدن هیچ بر احد اولمیاکه سنك اوزرکه بر تصلیه
ایده الا انك اوزرنه بن اون رحمة ایلیم• ودخی هیچ بر احد اولمیه که
سنك اوزرکا بر سلام ویره• الا بن انك اوزرنه اون سلام ویرم•
دیمك اولور سؤال اثنی دیدی اصلی بچون دیمدی وجهی ندر دینلسه
جواب بودر که تصلیه ده ده عموم قصد ایلدی• یعنی تصلیه
ایلمکلکده لفظ مخصوص ایله دکلدر• بلکه دعایی مشعر
اولن الفاظله تصلیه اولور• پس اشبو معنیه اشارت وتنبیه
ایدوب اثنی دیدی• والله اعلم بالصواب متن
فآل واصحاب وتال وعترة ومن اتقن القرآن بالحفظ والفکر

بیحکم

تالی تابع دیمکدر • عترة دن مراد بورده اهل بیت رسول الله در
صلی الله علیه وسلم • و دخی یقین عشیرتلریدر • یعنی اول ممدوح
بالقرآن اولن سرور کاینات آلنه و اصحابنه و انلره تابع اولنلره
واهل بیت رسول الله ده ثنا و دعا ایدرین • و دخی شول قرآن
عظیمی حفظ ایدوب تدبر و تفکر برابرله اوقیوب و اوقدنلره
ثنا و دعا ایدرین دیمک اولور • آل و اصحاب ذکر ایله کاترنلروکی
انلروك شانلرینه تعظیم و محلرینه تکریم در • متن

فخذ بعد اضداد الصفات لبعضها تجنب من التخليط بالضد يا مقرئ

فاء فخذ جوابیه در • خذ معمول لیله امریه در • اضداد ضدك
جمعی در • صفات صفتك جمعی در • یعنی خطبه دن صکره ای قاری
قرآن • وای مقری فرقان • یا بنی شول بری برینه ضد اولن
صفتلروك معرفتنه دخی اجتناب ایت ایکی ضد لفظده بری برینه
قرشمدن حذر قیل تنبیه ای طالب عرفان تلاوة فرقان • وای
راغب اتقان قراءة قرآن • بلکل و آگاه اولغل که حروف
تهجینك جمله سی یکرمی طقوز حرفدر • بونلر ایچون وضع اولنان

صفات واجبه ملفوظه بهادن • والقاب لازمه مشهوره دن
وغیر مشهوره دن • بعضلر قاتنده فرق درت عدد صفات والقاب
معینه در • بعضلر دخی زیاده دردیلر • بعضلر دخی ازدردیلر
تاکه تبیان الالفاظده ایش بو معنی ذکر اولنمشدر اشبو بیتلرده نظم

علیك بتعداد الصفات التي اتت • بالفاظ كل من حروف تجملا •
لدى بعض ارباب اللغات تعينت • فكثر بعض القوم والبعض قللا •
فمن عين الاعداد قد قال اربع • ومع اربعين اعدد بالالقاب والحلا •

پس شویله اولدیسه اول فرق درت صفتدن صفة لازمه
اولندن اون صفات واردرکه انلرك بیتی بیتنه ضدلردر •
کلجك بیتلرده ضدلر تعیین اولنمشدر • والله المعين • متن

فالاطباق ضد الفتح والرخو ضده   شديد فقابل قل وهمس مع الجهر
وعلو الى السفل وذلق لصمتها   فهذي اصول الضد بالخلط لا تقر

یعنی اطباق انفتاحك ضدیدر • رخو شدیدك ضدیدر • همس جهرك
ضدیدر • علو سفلك ضدیدر • ذلق صمتك ضدیدر • پس
اضدادك اصللری بونلردرکه ذکر اولندی • تا کی بونلری

بیلوب وحفظ ایدوب اوقرکن بری برینه خلط ایدوب

قارشدرمیاسن • زیرا بونلردن برسیله متصف اولن حرفی

تلفظ ایدرکن اول صفتدن ضدینه خلط ایدمیسن یاخود

تمام ضدینه اوقیاسن اکثر محللرده لحن جلی اولوب نمازه فساد

ویرور • پس خلطدن احتراز ایتمک واجب اولدی • متن

وعشر المهموس حثت کسفه شخصه اجدت کقطب قل شدید بلدو

یعنی حثت کسف شخصه کلملرینک حرفلریده مهموسه حرفلریدر

بونکده جمله سی اون حرفدر • بونلردن باقی قلانی مجهوره

حرفلریدر • اما همس لغتده حس خفیه دیرلر مجودلر اصطلاح

حرف مخرجندن خروج ایدرکن صوتنک عقبنجه نفس

جریان ایتمکدر • جهر بونک ضدیدر • یعنی انده صوتک عقبنجه

نفس حبس اولنوب جاری اولنمقدر • پس بو اون حرفلرک

نطقلرنده صوتلرندنصکره نفس جاریدر • مثلا اف • اح •

اث • ات • اك • دیسک البته بونلرک صوتلرینک اردنجه نفس

جریان ایدر • والا بونلرده صفت همس کمالی بولمز • ومخرجلر

زینتی وجمالی بولمز • انکچون بونلره مهموسه دیو تسمیه اولندی

اما جهر حرفلری انلرک خلافیدر • یعنی مثلا • اد • اط •

اج • اع • اق • دیسک صوتلری اردنجه بونلرده نفس حبس

اولنوب جریان ایتمز مخرجلرینه اعتمادلری اولدوغیچون

اکر بونلرده نفس حبس اولنیوب جاری اولجق اولورسه

طا ودال تای محضه اولورلر جیم شین خالصه اولور عین ها

حا اولوب ضدلرینه مشابه اولورلر • پس تغییر حرف اولوب

تحویل معنی لازم کالور • اما اشبو ذکر اولنان اون حرفدن

غیریسی حروف جهریه در • بونلرده عدد ده اون طقوز حرفدر •

بونک مجموعی اشبو قصیده نک عزلی شرحنده بر مصراعده جمع اولنمشدر

جمعت بمصراع لجهر حروفه **جزاء لذی حظ نطیع وقد غرض**

اشبو مصراعده اولن کلملرک حرفلری اون طقوز حرفدر بو

مجهوره دینلدیکی ذکر اولنان سبب ایچوندر • وداخی جهر قوت و

شدته دیرلر • پس بو حرفلر مخرجلرندن خروج ایدرکن •

قوتله وشدتله خروج ایدرلر انکچون بونلره مجهوره دینلدی

ودخي شديده حرفلري سكز حرفدر . اجدت كقطب كلملرينك
مجموعي در . پس بو سكز حرف شديده در . بونلره شديده
دينلدكنك وجهي مخرجلرنده قوة وشدة اولدوغي در . شديدك
ضدي رخودر . رخو يومشاقلقدر . اما شديده ايله رخو
اره سنده اولان حرفلر لعمرن حرفلريدر . نيتكه ايلريده كلجكدر

مذكوردر

وما بين رخو مع شديد لعمرن   وواي حروف المد واللين في الذ

يعني اشبو لعمرن كلمه سنك حرفلري بيشدر . بونلر رخو ايله شديده
اره سنده بين بيندر . زيرا بونلرده كما ليله رخاوة بولنمديكه
رخودن عد اولنه لر . وتماميله شدة ده بولنمديكه شديده

دن

صايلالر . رخاوتدن برمقدار وشدتدن برمقدار بولنديغي ايسا
وارد لر بونلره بينيه ديدلر . اشبو ايكي صفتك اره سنده بين بين
اولدوغي اجلدن . اما بونلردن باقي قالان حروفك جمله سي رخوه ندر
حروف رخوه دخي اون بيشدر . اشبو نظمك عربي شرحنده بونك
جمله سي بعض مصراعده جمع اولنمشدر .

فقل احرف خمس بعشر رخاوة   سيوشح ثخذ ظصه ضطغ خذ مع

الفكر

سيوشحك سيننددن ضطغك غيننه وارنجه اون بيشي حرفدر .
بونلرك مخرجلرنده يومشاقلق اولدوغي سببدن بونلره رخو
ديو تسميه ايتدلر . ودخي بلكلكه واي كلمه سنك حرفلري مد
حرفلريدر . ايچلرنده الف دائم مددر لين اولمز زيرا شرطي
كنديه لازمدر منفك اولمز . اول شرطده الف كندي ساكن
اولوب ماقبلنك حركتي كندي جنسندن اولماقدر . الف خود دائما
كندي ساكندر حركه قبول ايدر دكلدر . وماقبلي دخي دائما
مفتوحدر . نيتكه ناظم عفي عنه بيان الالفاظنده بو معنيه اشارة
ولقبت بالمد للشرط عندها . لزوما واختيها كذا ان تطولا .
واما واو ويا تاره مد اولورلر . تاره لين اولورلر مد استعمال
اولنورلر . ماقبللري كندلرينك جنسلرندن اولن حركتله
حركتلنمش اولجق اولورسه . يعني واو ساكن اولوب
ماقبلي مضموم اولا مد اولور . مثالي قولوا وتوبوا كبلردر . اكر
واوك ماقبلي مفتوح اوله لين اولور . مثالي عود وطول كبلردر .
اما يا كندي ساكنه ماقبلي مكسور اولا مد اولور . مثالي .

مطلب
واي حرفلري

ايدوكي دير

سيق وفيل كبلردر • اكر ماقبلي مفتوح اولا لين اولور • مثالي

بيت • وسير كبلردر • والله اعلم

متن

وقظ خص ضغط قل للعلو ومطبق ان اهمل صاد ظا والعجم في الوزن

يعني قظ خص ضغط كلمه لرينك حرفلري حروف مستعليه در
جمله سي يدي حرفدر • بونلر مخرجلرندن خروج ايدرلركن دل
دماغه مرتفع اولور • بو سببدندر كه بونلره مستعليه دينلدي
بونلردن باقي قالان حرفلر جمله مستفله حرفلريدر • نته كه
شيخ جزري قدس سره مقدمه سنده ذكر ايدر • وسبع علو خص
ضغط قظ ديمكله • اما استعلانك معناسي يوجه لكدر استفالك
معناسي الچاقلقدر • يعني ايكيسي بري برينك ضدلري اولور
ودخي بلكل كه حروف اطباق درت حرفدر • صاددر ضاد
در طادر ظادر • اكر بونلر رسمده منقوطه اولسلر اكر غير منقوطه
اوله لر • بونلره مطبقه دينلور • بونلرك تلفظلري قتنده
دلك دماغه انطباقندن اوترو • بونك ضدي منفتحه در يعني
مطبقه اولنلردن غيري منفتحه حرفلريدر • انفتاحك معنيسي

لر

حرفلرك

حرفلرك خروجي قتنده دل دماغه مرتفع اولوب منطبق اولميا
بلكه منفتح اولوب آچيله • اشبو سببدن بونلره منفتحه دينلدي

متن

وفر من لب في من حروف مذلقة فنطق مذلق بلطف وباليسر

يعني فر من لب كلمه لرينك حرفلري مذلقه حرفلريدر •
ذلقدن بوندن مراد طرف لساندر • زيرا شيئك طرفنه ذلق
دينلور • پس بونلر طرف لساندن طلوع ايتدكلري ايچون
بونلره مذلقه دينلدي • كتاب الرعايه ده ايدر مذلقه
حرفلري اصلده اوچ حرفدر • لامدر • نوندر • رادر • خليل
كتاب عينده مذلقه حرفلري آلتي دردر جمله سي فر من لب
الفاظيدر • مختار متأخرين دخي بونك اوزرينه در • ايله اولسا
فا و ميم و با اول ذكر اولنان اوچ اصله منضم اولنمشلردر • تنبيه
اي قاري كتاب الله • واي تالي كلام الله • بلكل وآكاه
اولغل كه اوشبو مذلقه حرفلرنده عظيم حكمة • وجسيم
عبرة واردر • زيرا كلام عربده رباعيدن وخماسيدن وسداسيدن
هيچ بر كلمه بولنمز كه انده اشبو آلتي حرفلردن بر حرف اولميه

البتة بونلردن انلرده برحرف بولنمق مقدردر • والا اولكلمه
كلام عربدن اولمش اولمز • ایله اولسا اشبو حرفلر كلام عربده
كلمنك اصلی وبنیادی مثابسنه اولدیلر • بونلردن
باقی قلان حرفلر مصمته حرفلریدر • ناظم عفی عنه اشبو
قصیدهنك عربی شرحنده مصمته برمصراعده جمع ایتمشدر •
خذ حروف الصمت من مصراع آتی فی السبق عضد شخ حاجز بطغد
سهك اذ وثق اشبو مصراعده كلملرك حرفلری مصمته حرفلرینی
جمع ایدر • اول بیش صفات كه بری برینه ضد لردر انلر
جمله لف ونشر مرتب طریقیله ذكر اولنوب تمام اولدی ایسا •
متن هر حرف ایچون اولن صفات مخصوصه بیاننه شروع اولنور دینلدی •
وشین مع الافشاء نطقا تمزجت وصاد وزا سین فتلی مع الصفر
وشین مبتدادر • تمزجت خبریدر • مع الافشاء تمزجته ظرفدر
افشادن مراد بوردا انتشار صوتدر • حرفك نطقی وقتنده نطقا
تمییزدر • وصاد مبتدادر • وزا قصر ایله در وزن ایچون •
سین داخی عاطفه مقدره ایله صاده عطف در • فتلی مع

الصفر

الصفر جمله سی فعلیه در محل رفعده جرییه در • یعنی شین حرفنك
طبعی نطقنده صفت افشا ایله ممتزجدر • زیرا شینك صوتی
مخرجنده منتشردر • پس شینه نفشی دینلدوكنك سببی
بودركه بو حالت شینه مخصوصه در • غیریلرنده بو حالة
بولنمز • وداخی بلكل كه صاد • وزای • وسین • بو اوچ حرف
صفر ایله تلفظ اولنورلر • صفر بر یابس نسنهنك آوازنه دیرلر
وحیوانات وطیور آوازلرینه ده دیرلر • وداخی صوت صقلغه
پس بو اوچ حرفلرده مذكوره حالاته بكزرجه بر صو چغار
بولندیسا بونلره صفیر دینلدی • زیرا بو حالة داخی انجق بونلرده
بولندی غیرلرده بولنمادی • والله اعلم بالصواب متن
قد انحرفت لام ورا وتكررت وقد تستطیل الضاد فی النطق بالتفشی
قد انحرفت لام جمله سی فعلیه محققه در • ورا ممدوددن مقصور
اتزان بیت ایچون • عطف در لامه • وتكررت فاعلی تحتنده
رایه راجعدر جمله سی فعلیه در • وقد تستطیل الضاد جمله سی
فعلیه در • استطاله حرفك هیئاتی مخرجنده ممتد اولوب اوزن

ده دیرلر •

مقدر •

نحو ای كلام بدرستی لام ایله را ایكیسی بله منحرفه لردر •
انحرافك معناسی اكلمك ومیل ایلمكدر • پس لامك لفظنده
رانك مخرجنه میل واردر • ورانك مخرجنده دخی لام مخرجی طرفنه
میل واردر • اشبو حاله بو ایكی حرفه مخصوصدر • ودخی را حرفنده
تكریر واردر • بعضلر راده واضعك وضعیله قونلمش تكریر
واردر دیدیلر • بعضلر را قابل تكریردر دیدیلر • بونك
تفصیلی را بابنده كلسه‌گردر ان شاء الله تعالی • ودخی بكل كه
بدرستی ضاد حرفی مستطیله‌در • یعنی ضاده صفة استطاله
واردر اشبو حالنده ضاده مخصوصه حالتدر • اندن غیری
حرفلرده استطاله حالتی بولنماز • والله اعلم بالصواب متن

وقلقلها قطب جد معین بقاف فبینها وفی كلها تجری

وقلقلها ده كی ضمیر بارز حروفه عایددر • قطب خبردر جمله‌سی
اسمیه‌در • با بقاف فی معنسنه‌در • وفی كلها تجری جمله‌سی حالیه
یعنی قطب جد كلمه‌لرینك حرفلری مقلقله حرفلریدر قلقله
اضطراب وتحركه وزلزلیه دیلور • پس بو حرفلرك مخرجلرندن

در

خروج

خروج وقتنده برصوت زاید لری • وبر نبره ظاهر لری واردر
اول حالتحكده غیرلرنده اولماز • وبونلردن اوزكه سنده بولنماز •
انكچون بونلره قلقله دینلدی • اما بونلرك قلقله ده اصل
اولنی حرف قافدر وغیرلری قلقله ده قافه تابعلردر • متن

وخصص بقلقال لكل مسكنا وان كان من وقف فبین بلا ضرر

یعنی صفة قلقله ذكر اولنان حرفلرك كلیسنه مخصوصه قل
اكر بونلر سكونله متصف اولدلر • اما شویله كه سكونلری
وقفدن اولا صفة قلقله بونلرده ابین واظهر اولور • نته كه
شیخ جزری قدس سره بو معنیده دیر
وبین مقلقلا ان سكنا • وان یكن فی الوقف كان ابینا •
وناظم عفی عنه دخی نظم الجماننده بو معنایه اشارة قلوب دیر •
وطب طوجد من حروف تقلقل • فقاف بها اصل وفی كلها اجتلا •
جرت هذه نطقا بكل مسكنا • وان قفت فی كل علیها فادخلا •

فصل فی بیان معرفة الصفات المشهورة اللازمة لكل واحد من الحروف التهجی

اشبو فصل تهجی حرفلرینك هر بر سیچون
لازمه مشهوره ملفوظه بها اولن صفتلرك معرفتی بیاننده‌در •

متن

نحمدك يا الله يا منزل الذكر   اعني على تفهيم ما رمت باليسر

نحمدك نك باسي بدا ايتى مقدره متعلق در • ياخود موخرا اعني يه متعلقدر • ناظم عفي عنه اشبو مقامده حمديي تكرار ذكر ايتدوكي الله تعالى جل وعلادن استغانت ايچون در • يعني نصرة ويارديم طلب ايتمكدر • اعني ديدكي قولي داخي بو معنايي اشعار (ايدر •)

(متن) **وسلم على خير البرايا وآله   ومتقن هذا الذكر بالعلم والشعر**

وسلم على ديدوكي قولي • اعني على ديدوكي قولنه عطفا اولنور • اتقان حفظي بركتمكدر • وداخي علم ايله شعر اكسي بله مترادفلردر سؤال ناظم عفي عنه صيغه امر ايله سلم دديكي صيغه اخبار ايله اسلم ديمديكي وجهي ندر دنيلسه جواب وجهي بودر كه اعني دديكي قولنه اقتران قصد ايتديكي تاكه دعاسي سلامه قوشلمقله اجابته اقرب اوله سؤال صلي ديميوب سلم ددكنك وجهي ندر اوله دنيلسا جواب اكر بورده ناظمك دعاسي مستجاب اولا سلامتله ماجور ومثاب اولور كندنكه مرادي بو ذكر اولنان ايلكنه تنبيه ايدب سلم ديدي صلي ديمدي :

متن

(تجري) **وبعد فخذ في النظم ان الصفات من   حروف التهجي كم بحرف وكم**

فخذ دديكي قولنده كي فا تعقيب ايچون در • ياخود جوابيه در • في النظم نك الف لامي عهد ايچون اولماق واردر • تقديري في هذا النظم در • ياخود مضاف اليهدن عوض اوله تقديري في نظمي هذا ديمك اولا • كم خبريه نك تمييزي محذوف در تقديري

كم صفة جاءت بحرف وكم صفة تجري في حرف واحد

من الحروف ديمكدر • وقتا كه ناظم عفي عنه صفاتلردن اضدادي وصفات مخصوصه بيان ايتديسه هر بر حرفده صفات مجتمعه دن نيچه صفت جمع اولور انك بيانته شروع ايدوب ددي • فخذ الى آخره • يعني اخذ ايله ال اشبو نظمده حروف تهجي نك هر برنك على حده صفة مشهوره واجبه سندن والفا لازمه مهمته سندن نيچه صفتي واردر • انلري خاطرك اولوب مذعن اول • ونه قدر القابي واردر انلري حفظ ايت متقن (اول •)

(متن) **صفات لكل من حروف القرآن خذ   فلا بد من حفظ الجميع لمن يقري**

صفات مفعول مقدمدر خذ موخره جمله سي امريه در • فاء فلا

جوابیه در • یعنی لحد ایله شول صفتلری که قرآن عظیم حرفلرینك
هر برسیچون • عظیمة الشان • واجبة الاذعان • لازمة البیان •
مهمة الاتقان در • ناظم عفی عنه نك صفات لفظن تکرار
ایندوکندن مرادی حروف قرآنك صفاتك كثرتی سی •
والقاب غزیره سی وار ایدوغنه اشارة وتنبیه • وعظم شانته ایما

وتنوینه در

متن

فی الهمز اجهار وفتح وشدة وسفل وصمت خرکذا قال ذو الخبر

فی الهمز اجهار جمله سی اسمیه در • فاسی جوابیه در • وفتح
عطفلر ایله ماقبلنه عطفلر در • کاف کذا مثل ایچون در •
ذا اسماء اشارتدندر • تعلقی قالیه در • قال ذو الخبر جمله سی
فعلیه در • **نحوای کلام ومعنای تمام** یعنی ای قاری قرآن مجید •
وای تالی فرقان حمید • بلکل و آکاه اولکل که اشبو نظمك
اولندن تا آخرنه دك مقصود و مرادکلی بلکه تجوید کتابلری
جمله سندن مقصد اعلا • ومرمی اجلا • قرآن عظیم جل منزله
حرفلرینك هر برنه لازم اولن صفتلرك کلیسن بلمکدر • وانلری
بونلرك الفاظنده رعایه ایتمکدر • الا بود کلی وار درکه ناظم عفی عنه

نك

اشبو

اشبو قصیده ده بو ارابه کلنجه یه دك که ذکر ایلدوکه ضابطه لر •
اشبو مقصود اصلینك بیاننه شروع ایدوب دیدی • فی الهمز اجهار
الی آخره • یعنی حرف همزه نك جبلتنده طبیعة اولن صفة لازمه
لرندندر • همزه مجهوره اولمق • منفتحه اولمق • شدیده اولمق •
مستفله اولمق • مصمته اولمق • اشبو علم تجویدن خبر دار اولن
عالملر بونلجه ذکر ایلدیلر **حاصل الکلام** همزه ایچون صفات کثیره
واوصاف غزیره وار در • انلرکه بعضیسی مشهوره لازمه
ملفوظه بهادر • وبعضیسی داخی غیر مشهوره لازمه در • اما
ناظم عفی عنه نظمنده اختصار مراد ایدنوب • واملالدن
ابعاد ایدوب انلردن مشهوره اولنلرینی ذکر ایدوب وغیر
مشهوره اولنلرینی ترك ایلدی • پس همزه نك صفات مشهوره
سندندر • مجهوره لك جهرك معنسی ذکری ووجه تسمیه سی
تقریری دفعاتله اکلدی • وبر صفتی دخی شدیده لکدر • شدتك
معنسی حرفك تلفظی قتنده مخرجنه لزومی • وقوة اعتمادی • وشدة
استنادی اولوب تلفظنده صوت جریان ایلمکدر • پس حرفده صفة

اشبو مقصود اصلینك
ذکرینه توطئه در اشبو بابك

مطلب همز

شدت علامتی قوتدر • و داخی همزه ده انفتاح و استفال واردر •
بونلرکه معنیلری اضداد بابنده ذکر اولنمشدر • اما همزه نك
ناظم ذکر ایتدوکی صفاتدن غیری صفات غیر مشهوره لری •
و القاب لازمه لری واردر • جمله دن بری همزه جرسی اولمقدر •
جرس شدت صوته دینلور • پس همزه نك صوتنده شدت و نطقنده
ارتفاع و قوت اولدیغی ایسه اکا جرسی دیو تسمیه اولندی • اگرچه
که کلی حرفلرده ده صوتیلك واردر • لکن بو دکلی وار
[كه]
همزه ده سائر حرفلرك اوزرلرینه زیاده لك واردر • پس بو سببدن
درکه خلیل انها کالتهوع دیو تعبیر قلدی • یعنی همزه نك تلفظنده
تهوع کبی اولماق واردر یعنی اوکومك کبی بربره زاین حك
واردر • بر وقتده دخی انها کالسعلة دیو تعبیر ایتدی یعنی اوکسور
[مك]
کبیدر • پس بوندن معلوم اولدی که همزه نك صوتی سائر
حرفلرك صوتندن قوتلی و سطوتلی ایمش • وقتا که همزه ذکر
اولنان مزیته صوت بولندی ایسه همزه یه جرسیه دینلدی •
کنه انجلین خلیلدن منقولدر الجرس الصوت یقال الجرست

الکلام

الکلام تکلمت به • یعنی صوت ایلدم و کلامی تکمیل قلدم دیمك
اولور • و دخی همزه نك بر وصفی دخی هتفیه و هتیه اولمقدر •
هتف و هت صوت قویه دیرلر • نتاکه عربلر هتف به
و هت به دیرلر فجانکه صوت ایلسا • بونلرکده معناسی همزه یه جرسیه
دینلدوکی معنایه راجعدر • و دخی همزه نك بر صفتی دخی مبدله
اولمقدر • ابدال حرفلرینه اون ایکیدر طال یوم انجد کلملری
جمله سن جمع ایدر • بونلره ابدال دینلدی • زیرا عربلرك کلام
لرنده ابدال استعمال اولنمدی الا بو حرفلرده اولندی پس
بونلره حروف ابدال دینلمکه وجه بودر • و همزه نك بر صفتی دخی
مزیده اولمقدر • یعنی همزه حروف زوائددندر • زوائد حرفلری
اون حرفدر • الیوم تنساه حرفلریدر • بونلره حروف زوائد دینلدی
زیرا کلام عربده اسملرده و فعللرده زائد حرف بولنمدی الا بو
اون حرفلردن بری بولندی • پس بو اجلدن همزه یه مزیده دینلدی •
و همزه نك بر صفتی داخی مصححه اولمقدر • زیرا حروف علتدن دکل
[در]
و دخی همزه نك بر صفتی دخی مذبذبه اولمقدر • ذبذاب تردده دینلور •

همزه بر مد بدبه دیلدکنک وجهی همزه بر حالدن متغیر دکلدر • پس
ذهن متردد اولور همزه نک اصالتی اوزرینه ثابت اولغا • وداخی
زیادەلکی وسایر تصرفاتی اوزرینه • یعنی بر یرده محققه اولدوغی
حالده اصلی اوزرینه مستقره اولور • بر آخر یرده داخی زیاده
اولور • اشبو سببدن همزه یه مد بدبه دینلدی • وداخی همزه یه رقیقه دردر •
یعنی تلفظی ترقیقله اولنور • زیرا حروف مستفله دندر • حالا
بودرکه استفالدن اولن حرفلرك خود حقی لفظنده ترقیق اولنمقدر •
وداخی همزه منتصبه دندر • انتصابك معناسی محکم وبرك
دیمکدر • وقتا که ذکر اولنان صفتلر ولقبلر همزه نك صفات
لازمه سندن والقاب واجبه سندن اولدیسه حرف همزه داخی
ذاتنده قوی • وصوتی جلی • وتلفظی شدتلی • واداسی عسرتلی حرفدر •
زیرا صفتلرینك اکثری قوی صفتلردندر • سابقده ذکر اولندی
ایدیکه بر حرفك صفتلرینك اکثری قوی صفتلردن اوله اول حرفك
تمام قوتنه دالدر • واکر اکثر صفاتی صفات ضعیفه دن اولور
اول حرف لفظنده ضعیف تلفظ اولنور • والله اعلم متن

اعراب

وقد فتحت بابدیلق تقلقلا ومع شدة سفل وجهر باد سر
اعراب البیت وقد فتحت بانك جمله سی فعلیه محققه در تقلقلا •
تمییزدر • ومع شده وسفل وجهر معطوفلر بیدر نحوایی بیت
یعنی با حرفی صفتلردن انفتاحله متصفدر • وداخی مذلقه
قلقله اولمق یونندن • وداخی شدیده در • مستفله در •
مجهوره در تفصیل کلام وتبیین مقام باحرفنك اوصاف لازمه
سندندر • وصفات واجبه سندندر • منفتحه اولمق •
مذلقه اولمق • مقلقله اولمق • شدیده اولمق • مجهوره اولمق •
اشبو ذکر اولنان الت صفات بانك جبلتنده طبیعت و
طبیعتنده جبلت اولن صفتلرندندر • وداخی بانك تلفظنده
بلجه نطق اولنان حالتلرندندر • ایله اولسا فاری مجوده واجب
ولازمدرکه بو حالتلری وبو صفتلری کما یلوب • ومرا
اوکرنوب بایی نطق ایدرکن بونلری بلجه اجرا ایدوب افرا
وتفریطدن حذر ایدوب صاقنه • والله اعلم بالصواب •
اما بانك صفات غیر مشهوره سندندر • مصمته لك یعنی

تحكملك • اما صمتك حرفلري حلق حرفلريندن غيريسيدر •
تاكه خليل عين ادلي كتابنده بويلجه ذكر ايدر • پس بونلره
صمت دينلدي زيرا بونلر اغز ايچنده مخرجلريندن خروج
ايدرلركن تمكنلري واستحكاملري واردر • وداخي حرف
تانك برصفتي داخي اصيله اولمقدر • حروف اصيله ده حروف
زوائددن غيريسيدر • بونلره اصيله دينلدي زيرا كلام
عربده اكثر اسملرده • واكثر فعللرده بو حرفلر واقع
اولمادلر الا كلمنك اصلندن اولدلر • پس بونلره اصيله
ديو تسميه اولندي • وداخي تانك برلقبي داخي شفويه اولمق
شفتيندن خروج ايتدوكي ايچون • وداخي منتصبه دندر •
مرققه دندر • مظهره دندر • مصححه دندر • بونلرايله تسميه
اولندغنك وجهلري ظاهردر • والله اعلم متن

وتا سفلت بالفتح في اللفظ شدة وقد صمتت نطقا همس بالجهر

اصول البيت مصراع اولجمله سي جملة اسميه در • ايكنجي مصراع جملة
فعليه محققه در مفهوم كلام حرف تا تسفيل اولنور منفتحدن

قلنما

م

دردر

قلنما غلة لفظنده شديدلك يونندن • وداخي تا حرف بدرستي
تصميت اولنور نطقده مهموسه قلنما غلة جهرسنز • يعني
حرف تانك جبلتنده سرشت اولن صفتلريندن بيش صفتي واردر
مستفله در • منفتحه در • شديده در • مصمته در • مهموسه در •
بونلرك معنالري ذكري سبقت ايتمشدر • اما تانك غيري مشهوره
اولن صفتلري تا زايده اولمقدر • مبدله اولمقدر • يعني تا طايه
ودالدايه ابدال اولنور • وداخي منتصبه در • مظهره در • مرققه در
مستنقمه در • صحيحه در • والله اعلم بالصواب متن

وقد وصفت بالرخو والهمس ثاؤها وصمت وخفض قل وفتح بها امري

بيتك اولي جملة فعليه محققه در • اخري جملة اسميه موشحه در
كلامك تفصيلي بودركه بدرستي حرف ثا موصوفه در •
صفتلردن صفت رخا وتله • وصفت همسله • وداخي ثانك لفظنده
صفة صمت • وصفة خفض • وصفة فتح سير ايدرلر • وجريان
قلورلر • خفض سفل معناسنه در • اما ثا حرفنك صفة
غير مشهوره سي • والقاب محفوظه سي صمت در • اصالتدر •

لثوي اولمق در • حروف لثويه اوجدر • ثا وذال • وظادر • بونلره

لثوي دينلديكي لثه • فمدن خروج ايتدكلري ايچون در • لثه دیشلر

تركيب اولندوغي اتلره دينلور • وداخي ثالحرف منصبه در •

مظهره در • مرققه در • مستقره در • مصححه در • والله اعلم

متن

بفتح واسفال الجيم تجلت • فصمت وقلقل قل شديد مع الجهر

بفتح تجلت يه متعلق در • جيم مبتدا در • جملهٔ فعليه محل رفعده

خبر يدر • فصمت • وقلقل وقل امر يه لردر • شديد مع الجهر

جمله سي مقول قول قلدر • وخواي مقام • ومعناي كلام • حرف جيم

جبلنلنمشدر صفتلردن انفتاح اله • واستفال ايله • پس سن داخي

جيمي مصمته قل • مقلقله قل • شديد قل مجهوره قل • حاصل كلام •

جيم حرفنك اوصاف مشهوره لازمه سندن التي صفتي واردر •

منحدر • سفلدر • صمتدر • قلقله لكدر • شديد لكدر •

مجهوره لكدر • اما جيمك اوصاف غير مشهوره سنددندر •

صتم • اصالة • استقرار • ابدال • تجرية لك • بونلرده اوچ

حرفدر • باب مخرجده ذكر اولنمشدر • وداخي اظهاردر • رقيقدر •

صح

وهمس وانخفاض ورخو وصمتة • وفتح جرت في الحا ممزوجة النظر

مخلوطة

همس مبتدادر • جرت متعلقا تيله جمله سي فعليه خبريدر • ممزوجة

معنيسنه در • يعني حا ايچون بيش صفات واردر مشهوره اولن

صفتلردن همس در • خفض در • رخودر • صمت در • فتح در •

بونلرك كليسي حانك لفظنده ممتزج وثابت اما حانك اوصاف

غير مشهوره سي اصيله لكدر • حلقي لكدر • منتصبه لكدر •

مستقره لكدر • ظاهره لكدر • مرققه لكدر • مصححه لكدر •

متن

وخاء علت بالهمس والفتح رخوة • وايضا بها صمت فاتقنه بالفكر

جملهٔ اولي اسميه در • جملهٔ ثانيه امريه در • يعني خا عالي اولدي يعني

مستعليه دن اولدي همس ايله • فتح ايله رخو ايله متصفه اولدوغي

حالده • كذا انجلين خانك لفظنده صمت واردر • پس سن داخي

خبردار اولوب تمام فكر ايله اتقان ايدوب حفظ ايده بركت

يعني حرف خا ايچون صفت مشهوره لازمه دن بيش صفت واردر •

علودر • همس در • فتح در • رخودر • صمت در • يعني خا مستعليه

دن اولور •

مهموسه دن اولور • منفتحه دن اولور • رخويه دن اولور •

مصمته دن اولور • اما خانك اوصاف غير لازمه سي استقراردر •
اصالتدر • حلقي لكدر • انتصابدر • ظهوردر • رقاقتدر • عند البعض
تفخامتدر • عند الاكثر • والله اعلم بالصواب

وفي الدال اجهار وصمت وشدة ... وفتح وقلقال تخفض بها تطوي

وفي الدال اجهار جمله سي اسميه در • وصمت وشدة اجهار نه عطفلر
وفتح بها تطوي جمله سي دخي اسميه در • يعني دالك سكز صفات
مشهوره دن آلتي صفته وار در • جهردر • صمت در • شده در •
سفل در • فتح در • قلقله در • اما صفات غير مشهوره سي صتم
اصاله در • ابدال در • تطعيلكدر • انتصابدر • اظهاردر • صحته در •

وذال بها اجهر ورخو وصمته ... وسفل كذا تجري وفتح بلا ستر

يعني ذال حرفنك صفة جبلي سندندر جهر تير لك • رخاوة • صمته
فتحية • سفلية • بونلر ذالك صفة مشهوره لريدر • اما اوصاف
غير مشهوره لري لثويتلك در • مصمته لك در • متاصله لكدر •
مستفقه لك در • منتصبه لكدر • متظاهره لكدر • مرققه لكدر •

ورا مذلق فتح وبين مكرر ... ومنحرف جهر وسفل بها احذر

يعني را حرفنك جبلتنده جريان ايدن اوصاف مشهوره سي بري
صفة در • مذلقه اولمق در • منفتحه اولمق در • بينيه اولمق
مكرره اولمق در • منحرفه اولمق در • انحرافك معناسي
مخارج بابنده ذكر اولنمش در • ودخي مجهوره اولمقدر •
مستفله اولمقدر • اشبو ذكر اولنان اوصاف رانك غير مشهوره سي
اولان صتم در • ظاهره لك در • مستقره لك در • مفخمه لك در •
ياخود مرققه لكدر • اگر را مكسوره اوله ياخود ساكنه اولوب
ماقبلي مكسور اولا • بونك تفصيل ايله بياني كلجككده كلسه در
ان شاء الله تعالى • ودخي را ممالة اولماقدر • اما لك ايكي قسم اوزرنه
برقسمي حركتك اماله در • وبرقسمي دخي حرفك اماله در • اما
حركتك اماله نك معنسي فتحه كسره جانبنه ميل ايتدرمكدر •
حرفك اماله نك معنسي الف مستقيمه يا طرفنه ميل ايتدرمكدر •
اما اماله نك حرفلري دخي اوچ حرفدر • الف در • رادر • هاء
تأنيث در • زيرا كلام عربده اماله الحق اشبو اوچ حرفه
مخصوصدر • زيرا استعمال اماله بونلرده بولندي • اما الفده

الخ

وهاء تأنيثده اماله متمكن اولماز • الا ماقبلنك اماله سيله
متمكن اولور • وداخي هاء تأنيثده اماله وقفي حالنده اولور
انجق • والفك ورانك اماله لري وقفلري حاللرنده اولور •
وصللري حاللرنده اولور • اكر الف يا اجليجون اماله او
ماقبلنك اماله سندن لابددر • اكر ممال اولن الف كندي
ينه انجلين ماقبلنك اماله سندن لابددر • زيرا الفه اماله
اولنمازلا ماقبلنك اماله سيله اولنور • يعني الفده اماله الف
مستقيمه يا طرفنه منحني قيلمقدر • يعني اكمكدر • بو انخناده
ميسر اولماز الا فتحه كسره جانبنه ميل ايتدرمكله اولور •
مثالي ابراهيم كبيدر • بونده الف اماله اولنور كندندن صكره
كلن رانك كسره سي اجليجون • دالك فتحه سي اماله اولنور •
الفك اماله سيجون • يعني الف وهاء تأنيث نفسلرنده اماله او
وماقبلري بونلرك ايجون اماله اولنورلر • والله اعلم

متن

وزا صفرت بالجهر والفتح سفلة وقد صححت رخوا تتقى مع الجبر

يعني حرف زا ايجون ملفوظة بها اولن صفتلردن التي صفتي

لونه

اولا

لر

وارد

واردر • صفريت • جهريه • فتحيه • سفليه • صمتيه • رخوته
بونلر صفت مشهوره دندر • اما صفت غير مشهوره لري اسليه
حروف اسليه دده • زايدر • سين در • صاددر • بونلر اسليه
دينلدي • خروج ايتدكلري موضعه نسبت اولنوب •
زيرا اسله لسان طرفنه دينلور • وداخي صمتيه در •
استقرار در • انتصابدر • اظهاردر • صحه در • رقاقدر •

متن

صفير واصمات وهمس رقاقة وفتح صفا السين لاحقن في الاذن

سين حرفنك صفات مشهوره سندندر • صفريه • واصمات
واهماس • وارخا • وانفتاح • بونلرك جمله سي لفظنده لاحق
اولوب قونلن صفتلريدر • اما سينك صفات غير مشهوره سي
اصمتم اولمقدر • مبدله اولمقدر • مستقرم اولمقدر • مزين او
مذبذبه اولمقدر • اسليه اولمقدر • منتصبه اولمقدر •
مرققه اولمقدر • مظهره اولمقدر • مصححه اولمقدر •

وفي الشين افشاء وفتح ورخوة وهمس واسفال وصمت من المرء

يعني حرف شينك صفت مشهوره لاريمه سندندر • افشا • وانفشا

درر

المقدر

خ •

ورخاوة وهمس واستفال وصمت اما شینك القاب غیر
لازمه سی‌دندر مصمته لك شجریه لك استقرار انتصاب
اظهار ترقیق اصالة صحة والله اعلم بالصواب متن

وضاد باطباق وصمت علیة ورخو وهمس قل علت مع الصفر

یعنی حرف صادك صفات لازمه مشهوره سی‌دندر اطباق
واصمات واستعلا وارخا واهماس واصفار اما صادك
صفات غیر مشهوره سی‌دندر صنم تفخیم استقرار
استظهار انتصاب اصالة ابدال صحة والله اعلم

وقد تستطیل الضاد بالعلو مطبقا وجهر وصمت قل ورخو بها تتمه

یعنی بدرستی ضاد حرفنك صفة مشهوره سی الت صفتدر
استطاله در بو صفة استطاله ضاده مخصوصه بر صفة
بونك معنسی اضداد بابنده ذكر اولنمشدر ودخی اطباق
واجهار در واصمات در ورخاوة در اشبو صفتلر ضاد
جبلتنده سرشت اولان صفتلرندندر اما ضادك صفة غیر
مشهوره سی والقاب منشوره سی صنمدر فخامة شجریه لكدر

بعضلر

بعضلر قتنده بتاكه ذكر اولندی ودخی منتصبه لكدر
مظهره لكدر مستقره لكدر مبدله لكدر والله اعلم متن

وطا مطبق عال شدید مقلقل اتت كلها فیها بنطق مع الجهر

یعنی طا حرفی متصفدر صفة اطباقله صفة استعلا ایله
صفة شدیه لكله صفة جهر ایله وصفة قلقله لكله
وصفة غیر مشهوره سندن صنم ایله استقرار ایله ظهور ایله
انتصابله فخامتله تطبیلكله اصالتله صحتله متصفدر

وظاء باطباق وجهر تزینت ورخو وصمت قل علی عن الضر

یعنی ظا حرفنك مطبقه لك مجهوره لك رخوی لك مصمته
مستعلیه لك طبیعتنده جبلت اولان صفتلرندندر
نطقنده بلجه تلفظ اولنورلر اما ظانك صفات غیر مشهوره سی
فخامتدر صنم در استقرار در انتصابدر ظهوردر
لثویه لكدر اصیله لكدر صحیحه لكدر متن

وجهر وبین قل بعین جبلة وخفض واصمات وفتح بها فاجهد

یعنی عین حرفنك اتصافی بینیتله در جهریتله در

لك

خفضيتله در • صمتيتله در • فتحيتلدر • اشبو ذكر اولنان
صفتلرك جمله سي غينك لفظنده جاري • ونطقنده طاري اولور
ذاتنده جبلة وشاننده طبيعة اولان صفتلرندندر • اما غينك
صفة غير مشهوره اولنى حلقى لقدر • استقراردر • رقاقتدر • استظهاردر
انتصابدر • صحتندر • والله اعلم بالصواب

متن

علت غينها بالفتح والرخو جهرة جرى صمتها فيها على مقول المعرى

يعني حرف غين عالي اولدي منفتحه لكله • رخوى لكله مجهوره
لكله • صمتيتله • بونلرك جمله سي غينك طبعنده جبلت
اولن ولفظنده جريان قلن صفتلريدر • بونلر قارينك لسان
اوزرنده ايفا واجرا اولنورلر • اما غينك صفات غير مشهوره سي
حلقي اولمقدر • وداخي منتصبه اولمقدر • وداخي اصيله اولمقدر
وداخي مرققه اولمقدر • بعضلر قتنده • مفخمه اولمقدر • اكثر
قاتنده • وداخي مصححه اولمقدر • والله اعلم بالصواب

متن

وفاز لقيت فا بفتح تسفلا وقد اهمست رخوا فيزه بالفم

يعني بدرنجي حرف فا اذلاق اولنور • يعني مذلقه قلنور • منفتحه لكله

تسفل

تسفل يونندن • وداخي اهماسي اولنور • يعني مهموسه قلنور •
رخو اولق يونندن • پس فانك صفات مشهوره سي اشبو ذكر
اولنان صفتلردر • اما فانك صفات غير مشهوره سي صمتدر •
استقراردر • انتصابدر • استطهاردر • رقاقتدر •
اصالتدر • شفويه لكدر • صحيحه لكدر •

متن

وقلقل بلفظ القاف بالفتح جهرة وصمت شديد قل وعلوها تطوى

يعني حرف قافك نطقنده جبلة اولان صفتلرندن التي صفتي وار
قلقله لكدر • منفتحه لكدر • مجهوره لكدر • مصمته لكدر •
شديده لكدر • مستعليه لكدر • بونلرك كليسي قافك لفظنده
جاريلر • ونطقنده ساريلردر • يعني قافده ملفوظ بهالردر •
اما قافك القاب غير مشهوره سي واوصاف غير لازمه سي صمتدر •
لهويه لكدر • لهوي اولان حرفلر ده ايكيدر • بري قافدر • بريسي كافدر
وجه تسميه سابقده ذكر اولنمشدر • وداخي منتصبه لكدر •
مظهره لكدر • اصيله لكدر • مرققه لكدر • عند البعض •
مفخمه لكدر عند الاكثر • وداخي مصححه لكدر • والله اعلم

وكاف بوصف الهمس في النطق شددت مع الخفض والاصمات والفتح كالعدد

يعني كاف حرفي متصفدر لفظنده اولان صفاتدن همس ايله • شدت ايله
تخفضله • صمتله • انفتاحله • بونلر عددده بيش صفاتدر كه
كافك مشهوره سندندر • اما كافك صفات غير مشهوره سي •
والقاب غير منشوره سي اولان لهويلكدر • صمتدر • مستقيملكدر •
انتصابدر • ظهوردر • رقاقتدر • اصالتدر • صحتدر • متن

فيما عرفت لام بذلق وسفلة وجهر حرف فتحا وبين كذا انطوى

يعني لام حرفي منحرفه در • وداخي منذلقه در • مستفله در •
مجهوره در • منفتحه در • بينيه در • بونلر لامك صفات
مشهوره سندندر • اما لامك اوصاف غير مشهوره سي استقراردر
انتصابدر • اصتامدر • اظهاردر • افخامدر لفظة اللهده
فتحه دن ويا ضمه دن صكره واقع اولورسه • اعجافدر •
غيريرلرده • وداخي لام ابدالدندر • ذبنا برندر • صحتدندر •

متن وبين واجهار وفتح وذلقة بميم مع الاسفال من احرف الذكر

يعني قران عظيم حرفلرينك ميمنده برنيجه صفتلر واردر • كه
كنديينك لفظنده ملفوظ بهادر • بنيه كب • انفتاح كب •
اذلاق كب • استفال كب • اما لاملك كنديه لازم اولان صفتلرده
غير مشهوره اولني صمتدر • انتصابدر • رقاقتدر • رجوعدر •
متزينلكدر • ابدالدر • استقراردر • صحتدر • متن

وبالنون بين مع فتاح وجهرة فبين باذلاق وخفض بلا عذب

يعني وداخي حرف نونك لفظنده جبلة اولان صفتلردن صفة
لازمه سي بيش صفتدر • بينيه در • ذلاقتدر • انفتاحدر •
انجهاردر • انخفاضدر • اما غير مشهوره اولان صفتلري •
صميتدر • تقريردر • انتصابدر • ترقيقدر • تزاييددر • تبدلدر •
تذبذبدر • ظهوردر • تغنندر • قچانكه ساكن اوله • متن

تجهر فيها الواو في اللفظ خفضة تفتح بالاصمات واللين كالنور

يعني وداخي حرف واو لفظنده جهر اولنور • خفض اولنور •
منفتحه قلنور • مصمته اولنور • تليين اولنور • اكر كندي ساكن
اولوب ما قبلي مفتوح اوله • بونلر كه ذكر اولندي واوك صفات
مشهوره لرندندر • اما صفات غير مشهوره لري • عليله در •

خفیه در • جوفیه در • صتمیه در • زائده در • مستقره در •
مذبذبه در • مبدله در • هوائی دیدکندی ساکن اولوب
ماقبلی مضموم اولجاق • مدیه در لکنه انجلینی • مرققه در •
تصمت بالارخاء والهمس هاؤها تسفل في الانطاق بالفتح في الدا
متن
یعنی حرف هانك صفت لازمه سی ندر • مصمته اولمق
رخو اولماق • همس اولمق • سفل اولمق • فتح اولمق • اما صفت
غیر مشهوره سی ندر • حلقی لق خفی لك • انتصاب •
استقرار • ازدیاد • ابدال • ذبذاب • صحة • متن
ولام الالف هاو فصمت سفلى بينة فانفتح وجهرها مع الجهر
یعنی وداخی لام الفك اوصاف مشهوره سی ندر الت
صفت • بری هاوی لکدر • بری مصمته لکدر • مستفله لك
دره
بینیه لکدر • منفتحه لکدر • مجهوره لکدر • وداخی لام
الفك اوصاف غیر مشهوره سی ندن برنجه صفتلری و لقبلری
داخی واردر • خفی اولمقدر • ممال اولمقدر • نیتاکه ذکر اولندی
زائده اولمقدر • مذبذبه اولمقدر • علیله اولمقدر • مبدله اولمق
در

مرققه اولمقدر • اشبو ذکر اولنان صفتلر لام الفك
اوصاف غیر مشهوره سی ندر سؤال اگر صورسا لر که
ناظم عفی عنه الف هوائینك صفاتنی مستقل ذکر ایتمیوب
لام الف ضمننده ذکر ایتدوکی نك وجهی ندر جواب زیرا
الف هوائی حروف تهجیده مستقل بنفسه ذکر اولنمدی بلکه
بر آخر حرفك ضمننده ذکر اولندی • پس ناظم الفك
صفاتنی دخی بر آخر حرفك ضمننده ذکر ایلدی سؤال اگر
کنه صورسا لرکه الف لام الف ضمننده ذکر اولنمغه
وجه نه در جواب بودر که زیرا الف هوائی حروف تهجینك
ترتیبنده لام الفله ذکر اولنمق واقع اولمشدر • ولکنه انجلینی
قرآن عظیمده داخی الف لام الفله منضم قلنمشدر • پس
ناظم عفی عنه دخی حروف تهجینك بیننده الفی لام الفله
منضم قلوب ذکر ایلدی • ذکر اولنان منا سبتدن اوتری • متن
بیا لینة بین قطب فتح جهرها وخفض وصتیها تلفظ مع الیسر
یعنی حرف یا حرف لین اولور • منفتحه اولور • مجهوره اولور •

مخفضه اولور • مصمته اولور • اما القاب غير مشهورهسي
اولان يا حرف خفي اولمقدر • هاوي اولمقدر • عليل اولمقدر •
مديد اولمقدر كندسي ساكن اولوب ما قبلي مكسور
اولجاق • وداخي مصمته اولمودر • مستقره اولمقدر • مزيد اولمقدر •
اوشده بو ذكر اولنان القاب واوصاف حرف يانك غير
مشهوره اولن وصفلريدر • والله اعلم بالصواب متن

فاعداد اعداد الصفا قد انقضى لكل مع الترتيب فلحفظ مع الخبر

يعني حروف هجينك هر برينك ترتيب اوزره صفتلري و لقبلري
عددلري صاغشي منقضي اولدي • وذكري سبقت ايتدي •
پس سن داخي بونلري ذكر اولندوغي كبي حفظ ايدوب
خبردار اول • ايله اولسا اي قاري قرآن • وطالب اتقان تجويد •
واي تالي فرقان • وراغب عرفان كلام مجيد • بلكل واكاه
اولغلكه اوشده بو نظمده بو ارايه كلنجيه دك ذكر اولنان احكام
تجويد • وقواعد كتاب مجيد • اكر تعيين مخارجدن •
واكر تبيين اوصاف لازمه مشهوره دن وغير مشهوره دن

واكر

واكر القاب واجبة ملفوظة بهادن • وغير ملفوظة بهادن
بيان اولندي • سكا داخي بونلرك مجموعنك عرفانندن لازم •
ومعرفتندن لابددر • تاكه بر استاد حاذقدن سماع • و
بر شيخ كاملدن فايقدن استماع ايدوب • مشافهيله تكرار •
ومدارسيله ترداد ايدوب • كوشش ورياضة چاكوب مرتبهٔ
تجويدي حسنيله كماله يتوروب • وزينة الفاظكي زيورله
جماله ايركوروب • مثوبات عظيمه لايق • واهل سعادته لاحق
اولوب • دنياده ده واخرتنده ده غاية عزته • ونهاية حرمته
ايرشاسن • وبالله التوفيق وهو نعم الرفيق

فصل في الصفات المشتركة والمتميزة

• اشبو فصل صفات مشتركة
ايله صفات مميزه نك بياننده والله الهادي الى الرشاد متن

ولا الحمد غفران صلوة زكية على شارع الشرع الحنيف وذي العد

ولا ولا ءدن مقصود دردر وزن ايچون • معني عقيب الحمد ديمك
اولور • يعني الله تعالى جل وعلا يه حمد وشكر ايتدكدنصكره
اصناف مغفرت رحماني • واجناس رحمت يزداني • وصلوة زكيه عليه •

وتسليمات سنيه جليه • اول شرع شريف مطهرك شارعي •
واول طريق منيف منورك واضعي • سيد الكونين • وشمس الخافقين •
اوزرينه اولسون ديرين • بلا نهاية ولا غاية • يعني نهايتسز وغايتسز •

متن

وسلم على الاصحاب والال كلهم وتال بحسان ومقرئ ذا الذكر

يعني وداخي يارب صلوة جليله كي • وسلام جميلكي اول نبينك
آلينه • واصحابينك جمله سي اوزرلرينه قلي وير • وداخي انلره
حسن ايله تابع اولنلر اوزرلرينه قلي وير • وداخي قرآن عظيمي
وفرقان كريمي • اوقوتجيلر واوقوتجيلر اوزرلرينه قلي وير •

متن

ولا العلم بالمذكور خذ ما تميز الحروف من الاخرى اذ كن في الا

يعني ذكر اولنان صفتلره • وبيان قلنان لقبلره علمكده نصكره
اخذ ايله شول صفتلر بيكه • حرفلري بري برندن تمييز
ايدوب فرق ايدرلر • اكر اكي حرف ياخود اوچ حرف بر مخرجده
وبعض صفتده مشترك واقع اولورلر • انلري بري برندن ايروب
انفراد وير صفتلري بل وحفظ ايله • والله اعلم بالصواب

شركا بابعاض الصفات ومخرج فقرق وميزها فكن عارف

يعني اكي حرف ياخود اوچ حرف بر مخرجده متحد اولسه وبعض
صفتلرده ده مشترك اولسلر • بونلرك صفتي مميزه لريني بلوب
بري برندن تفريق ايدوب تمييز ايله • پس قرآن كريمه عارف
اول • وجهدكي آنك عرفانينه صارف اول • وبالله التوفيق

متن

فمخرج همزها سويان سفلة وتتحجا بينا ذهمز مع الجهر

يعني بونلر سي همزه ايله هانك مخرجلري بردر • زيرا مبدا
حلقدن خروج ايتمكده ايكيسي برابرلردر • وداخي صفتلردن
صفة تسفلده • وصفة انفتاحده داخي مساويلردر • اما همزه نك
هادن امتيازي جبلتنده اولان جهر ايله • وطبيعتنده اولان
شدتيله در • اكر همزه ده اشبو اكي صفة اولميا ايدي هاء
خالصه اولوردي • پس بونلرك بري برندن انفرادلري اولمايوب
التباس واقع اولوب مراد حاصل اولمازدي • زيرا بونلرك ما بينن
فرق ايدوب امتياز ويرن صفة جهر ايله صفة شدت اولدي •
وداخي هاء همزه دن امتياز ويران صفة همس ايله صفة رخاوه او لديي •

متن

~~وقع شيء والحا والعين سويا لها مخرجا سفلة وقضا بد~~

ومع شدة والحاء والعين سويا هما مخرجا سفلا وفتحا بلا جهر
ومع شدة مع الجهر يه عطف اولنور • والحاء مبتدادر • والعين
عطفيدر • سويا خبريدر • هما مبتدادر • خبري محذوفدر •
تقديري هما سويادر • يا خود مبتداى ثانيدن • تقديري والحاء
والعين هما سويا اولور • يعني حرف حا ايله حرف عين وسط
حلقدن خروج ايتمكده برابرلردر • وصفتلردن تسفلده
وانفتاحده مستويلردر • والله اعلم متن
ففاقت مع الارخاء والهمس حاؤها على العين ثم الخاء والغين في
تسوي بالاستعلاء والفتح رخوة • وغين قد امتازت من الخاء بالجهر
يعني حرف حا عين اوزرينه فايق اولور يعني ممتاز اولور • ايرلر صفة
همسله • وصفة رخوايله • زيرا حا مهموسه دندر • عين مجهوره
دندر • اكر حادن همس صفتي زايل اولسا عين خالصه اولور
اكر عيندن صفة جهر كيدرلسا حاء محضه اولوردي •
پس بو ايكسنك بري بريدن فرقلري كندلرن لازم اولان
صفتلر ايلهدر • وداخي بونلردن صكره غين ايله خا خلقتده يعني

مخرجده

مخرجده برابرلردر • وصفتلردن صفة استعلاده • وصفة
انفتاحده • وصفة رخاوتده مستويلردر • اما غين خادن ممتاز
اولور صفة جهر ايله • يعني حرف غين متصفدر مجهورلكله
رخاوتله • پس بونلرك بري بريندن امتيازلري اشبو ايكي صفتله اولدي •
وجيم وشين يا خرجا سوية سما لا فتاحا قل معا فيهما تطرى
فبالشدة امتازت عن اليا جيمها وشين قد امتازت من اليا بالتفشي
بالنشر وبيلد كندن مراد افشادر • زيرا تفشي انتشار صوتدر •
يعني جيم • وشين • ويا • بونلر اوچي بله مخرجده متحدلردر •
وداخي صفتلردن مستفله اولماقده مستويلردر • منفتحه اولماقده •
برابرلردر • پس بو ايكي صفة بو اوچ حرفده جاريلردر • و
نطقلرنده طاريلردر • اما جيمك شيندن امتيازي جهر ايله
وشدة ايلهدر • اما شينك يادن امتيازي صفة افشا سيله
وهمسيلهدر • يوخسه شين ايله يا ايكيسي بله مصمته لكده
برابرلردر • وداخي يانك شيندن امتيازي جهر ايلهدر •
زيرا شين مهموسه دندر • وداخي يانك جيمدن امتيازي ضعفيله در •

متن

زيرا جيم حرفي حروف شديده دندر • يا حرفي ضعيفه دندر •

وبالهمس ثم الضاد والظا تشاركا بالاطباق فالاستعلا ورخو مع الجهر

على الضاد من ظاء لما مستطيلة لظا شركة بالذال والثا في القدر

وبالهمس بالنشر يه عطف در • ثم الضاد والظا تشاركا جمله

اسميه در • يعني ضاد لفظا ايكيسي بله اطباقده واستعلاده

مشاركلردر • ورخاوتده ده مشتركلردر • اما ضاد عالي اولدي

ظا اوزرنه مستعليه اولمغله • وداخي مخرجيله • زيرا ضاد

مخرجي اضراسدندر • وداخي حافهء لساندندر • ذكر اولندوغي

اوزرنه • ظانك مخرجي طرف لسانله ثنايا اطرافندندر • اما

نظمده مخرجيله امتيازي تصريح اولنمدي • سابقده ذكر اولندوغنه بنا

متن

نخرجا شديها قل فمنها طاؤها من الدال بالاطباق والعلو في الذكر

تفرد منه التا بهمس وتستوي مع الدال في الاسفال والفتح بالنصر

يعني طا ودال • وتا بونلرك اوچي بله مخرجده مشتركلردر •

وداخي صفتلردن شديده لكن متساويلردر • اما طانك

دالدن امتيازي اطباقيله • واستعلاسيله در • اما تانك طادن

انفرادي

انفرادي همسيله در • ولكن بو دكلي واركه تانك دالدن استفالده وانفتاحده برابرلردر •

متن

ومخرج ثا ظاء وذال مساوي برخو فظا عال بالاطباق في الاثر

من الذال ثم الظا شريك بجهرها وثاؤهما فاقت بهمس مع اليسر

ولكن هما فتحا وسفلا سوية

يعني ثا • وظا • وذال مخرجده متحدلردر • اما ظانك ثادن وذالدن

افتراقي استعلاسيله واطباقيله در • اما ذالك ثادن امتيازي

جهريله در • وداخي ثانك ذالدن وظادن انفرادي همسيله در •

لكن بو دكلي وار در كه ذال ايله ثا ايكيسي بله صفت

انفتاحده وصفت استفالده مساويلردر •

متن

وصاد وزا سين تساوين في الصفر

وفي مخرج ايضا ورخو وصادها بالاطباق الاستعلا مميزة القدر

ولكن لها بالسين في الهمس شركة وزا فارقت ايضا من السين بالجهر

ولكنهما ساوي فتاحا تسفلا تبرأ بتمييز الصفات من الوزر

مفهوم كلام ومعلوم مقام حرف صاد • وحرف زاي • وحرف سين

اوچي بله مخرجده متساويلردر • وصفتلردن صفت صفرده •

وصفة رخاوتده مشترکلردر ● اما صاد ولفظ زایدن وسیندن
امتیازی صفة اطباقیله واستعلاسیله در ● ولکن
بو دکلی وارکه صاد له سین همسده مشترکلردر ● اما زاینك
صاد له سیندن امتیازی صفة جهر ایله در لکن بو دکلی وار
بو ایکیسی انفتاحده واستفالده برابرلردر ● والله اعلم بالصواب
اما آخر بابده ناظمك عفی عنه تبرا بتمییز الصفات من الوزر ●
دیدوکی قولی طالب تلاوة وراغب قرائة ● اولن صاحب سعادتلوه
وصیتده در ● ودخی عاقبة حمیده ایله تنبیه واشارتدر ● ودخی نکته
لطیفیه ایما وبشارتدر ● وبالله التوفیق ● وهو نعم الرفیق ●

در

باب التفخیمات والترقیقات

اشبو باب تفخیمله وترقیقله اوقونجق حالتلری بلدرر ● متن
فخم حروف العلو رقق بما مستفل ولام ورا بین لهذین فی الامر
فاء فخم ابتدائیه در ● فخم حروف العلو امریه در ● رقق
بما استفل دخی امریه در ● ولام ورا بین جمله سی اسمیه در ●
مفهوم کلام ومرسوم مقام ● یعنی حروف مستعلیه نك

جمله سن لفظلکده تفخیم ایله استعمال ● ونطقکده حدلرین
اکمال قل ● زیرا بونلر قوی صفتلر ایله متصفلردر ● و
ادالرنده دل اوزرنده متعسفلردر ● بونك بیانی بودرکه
مستعلیه حرفلری باب اضداد ده دیلدیکی یدی که قظ خص
حرفلریدر ● بونلر دخی عددده یدیدر ● بونلرك باقیسی
مستفله حرفلریدر ● بونلرك حقلری لفظده رقاقتدر ●
اما فخامتك معناسی حرفی تلفظ ایدرکن صوتنی سمز ایتمکدر ●
یعنی بوغنجه نطق ایتمکدر ● ورقاقتك معناسی حرفك
لفظنده صوتنی ارقلتمقدر ● یعنی اینجه اوقومقدر ● اما مستفله
حرفلرندن لام ایله را اکیسی تفخیمله ترقیق ارهسنده مشترکلر
یعنی فخامتله ده استعمال اولنورلر ● رقاقتله استعمال اولنور
تفصیل اوزره بونك بیانی بابلرنده کالسردر ● ان شاء الله تعالی ●

ضغط
در ●
لر ●

فصل فی بیان معرفة فخامة الالف الممدودة ورقاقتها

اشبو فصل الف ممدوده نك فخامتله رقاقته ارهسنده مشترك
اولوب کیفیة استعمالی نیجه در آنك بیاننده در ● متن

وفي الالف التسمين والخف تابعا لما قبلها في اللفظ هذا عن الحبر

يعني الف هواي تفخيمه وترقيقه مستقل بنفسه دكلدر بلكه
ماقبلنك تفخيمنه وترقيقنه تابع اولور • يعني اكر ماقبلي حرف
مفخم واقع اوله • الف داخي اكا اتباعله تفخيم اولنور •
واكر ماقبلنده حرف مرقق واقع اوله • الف داخي اكا
اتباع ايله ترقيق اولنور • نتاكه كتاب نشرده شيخ جزري
قدس سره واما الالف فالصحيح انها لا توصف بترقيق ولا تفخيم بل بحسب
ما تقدمها فانها تتبعه ترقيقا وتفخيما ديدوكي قولي نك معناسي اوشبو ذكر
اولنان در • اما شيخ جعبري قدس سره حرز الاماني
شرحنده دير • الف مطلقا مرققدر • تفخيمي لحندر اعاجم
لغتندن عد اولنور • وبر اخر موضعده دخي دير الفك تفخيمندن
حذر ايله • خصوصا كه مفخمه مجاور اوله حتى لفظة
اللهده غي الفي مفخمه در ديو دينلرك مرادلري فتحه محضه در
كه ضدا ماله در • تفخيم محض دا كلدر دير • اما شيخ جزري
طاب ثراه نشرده ايدر • ائمه نك كلامنده الف مطلق مرققدر

دينلدوكي اعجامدن بعضلري الفك تفخيمنده مبالغه شويله
ايدرلركه از قالور كه الف واو اوله پس بونلري بو موضعده
ايلتمكدن تحذير ايتمك ونهي ايتمك لازمدر • ولكن اجلين نشرده
ديركه متاخرينك بعضلري نك الفي مطلقا مرققدر ديدكلري
انلردن توهمدر • زيرا هيچ بر كمسه الفك مطلقا مرقق اولمسنه
اصلا ذاهب اولمامشدر • اما ائمه محققين ديدلركه الفك
تفخيمنه انكار ايدنلروك انكارلري جهللرندندر • يا خود
غلط طبالرندندر • يا خود عدم اطلاعلرندندر • يا خود
تجويد كتابلرندن بعضسنده كه مصنفلري اهمال ايدوب
الفك فخامتن تصريح ايتمدكلري ايله تمسك ايدندوكلريدر •
اما جهللرينه دليل الف مرققه مطلق اولجاق طال وفصالا
كبلرده خود ورش لامي تغليظ ايدر • پس الف بونلرك كبلرده
اكي تفخيمك اره سنده نيجه سي ترقيق اولنور • بلكه الفك
رقاقتي بونلرك كبيده ممتنعدر • اما غلط طبالرنه دليل
قال نك الفيله حال نك الفنك رقاقتلري لفظلرنده تجويده

بجه‌سی فرق اولنور • بلكه بونلروك كبلرده فرق ممتنع اولور • اما عدم اطلاع علرینه دلیل تجوید كتابلرینك اكثرنده الفك تفخامتنه نص اقامت اولنمش در • والله اعلم بالصواب •

متن

كصادٍ وطالوتٍ وقافٍ فخن   وكافٍ وجالوتٍ بترقيقها اجر

اشبو بیتده كی مثاللر الف ممدوده نك تفخامتیله رقاقتنه امثله در • پس صادٍ • وطالوتٍ • وقافٍ كبلرده الف ممدوده ماقبلنه تابع اولمغله لفظنده تفخیم اولندغنه مثاللردر • وكافٍ • وجالوتٍ كبلرده الف ممدوده لفظده ماقبلنه تابع اولمغله ترقیق اولوندوغنه مثاللره اشارتدر • والله اعلم

فصل في ترقيق الهمزات

يعني اشبو فصل همزه لروك رقاقتلری بیاننده در •

متن

فدونك ترقيقا بهمز بحيث جا   امثل امثالا لاذعان موتری
كهمز بايا نا اعدت واهدنا   كذا الحمد والاولی واخری وفي امري
اضا وارطال واصفی واغرقوا   احانا واغناهم واطغی كذا اقری
قروء خطيئات بری وسوءة   وسیئت وجیناءع ويأتي مع الاجر

وسؤا من الامر

وظمآن مسؤلا ویأبی مؤخلا   هنيئا قل انسؤلا وتبرئي الاجر
وسحيء الامع سؤال وادم   وانبأني منه نبأني على الاجر
مأانا ءاقررتم ءانذرتهم ابی   ءانتم ءانبئهم ءانزلتم الذكر

دونك خذ معنیسنه كالور • ترقیقا مفعولیدر • یعنی اخذ ایله یا ایشی قرأتكده همزه نك ترقیقنه هر نه صورتیله واقع اولورایسه اولسون • وهرنده اعرابله معربه كالورایسه كلسون مطلق مرققه در حاصل كلام قاری [illegible] • وتالی متعوده لابد ولازم حرف همزه نك سابقده ذكر اولنان احكامن اكر مخرجنده واكر صفتنده در • واكر القابنده در • انلروك مرتبه لرینی • وحدلرینی بلوب بركدوب ترقیقی رعایتین كماله ایركوروب • حسن ادابله تلفظ ایتمكا سعی جمیل • وجد جزیل ایده خصوصا كه همزه كندی مكسوره اولوب حرف ضعیف مشدده ملاقی اولمش اوله • مثالی ایانا كبلردر • یاخود همزه كندی مضمومه اولوب حرف حلقه مقارن اولمش اولا • مثالی اعدت • واخری • واغرقوا كبلردر • یاخود همزه مفتوحه

دركه
دره

اوله الحمد لله نك همزه لري كبي ابتدا لري حاللرنده • ياخود
همزه مضمومه اولوب ما بعدندن حرف مد واقع اوله • مثالي
اوتو كب • ياخود كندندن صكره قوي حرف كاله • مثالي
اخري • اصري • اصفي • اطغي كبيلردر • والحاصل ذكر
اولنان بيتلرده همزه لركه واردر تلفظلرنده مرققه لردر •
تفخيملري لحن شنيعدندر • يعني همزه كندسي كرك كلمه نك
اولنده كالسن كرك وسطنده كالسن • كرك اخرنده كالسن
كرك يالكز كالسن • كركسه اكيسي بربيرده اولسون •
هر نه حالده اولورسه اولسون • البته همزه تلاوتده ترقيق اولنور
وقراتده تحقيق اولنور • فصل في بيان اظهار رقاقة الباآت
اشبو فصل حرف بالرك رقاقتلري بياننده در

ورقق بسم الله بالله باءه ... وبا باطل برق بطشتم بلا نكر
بهم باسط صبت وخبط وصبغة ... بابق بصدق بوجب مع الصبر
بديع بصير مع براق بربوة ... وبع باب بلدان بعبد بلا نذر

يعني بسم اللهده كي باي ترقيق ايله • وداخي باللهده كي بايي •

وداخي باطلك نك باسني وبرقك نك باييني • وبطشتمك بايني
ترقيق ايله هيچ انكار ايتجلردن بر كمسنه انكار ايتمكسزين
معناي محصل بودر كه با حرفي مطلقا مرققه در هر نه
صورتده كالور ايسه كالسن وهر نه هيئتده اولور ايسه اولسون •
وهر نه اصل حرفله مجاور اولورسا اولسون • يعني كرك
مفخمه مقارن اولسون كرك مرققه مجاور اولسون •
البته با مرققه در • تفخيمي لحن در • مثالي بيتلرده ذكر اولنانلردر •
وداخي انلرك كبيلردر • فصل في اظهار شدة التاآت ورقتها

كذا راع تا تتري تتوب تطاول ... تجافى تراضيتم فتنتم مع الوتر
ككاف كفى كم في سلككم كثرهم ... سيكفيك كانوا فكن تارك النكر

يعني تا حرفنك رقاقتن وشدتن رعايت قل • تا هر نه صورتده
كالورسه كالسن • وهر نه اصل اعرابله معربه اولور ايسه اولسون •
كركسه كنديده مخففه اولسون • كرك متكرره اولسون •
مطلقا تا مرققه در • پس قراتده انجه اوقونمق لابددر • و
لفظنده اولان شدتي رعايت اولنماق واجبدر • مثاللري بيتلر

كرك مشدده كرك منفرده اولسون

ذکر اولنانلر بردر • وانلرك کبلردر • پس بونلرده وبونلرك
کبلرده تانك لفظني ترقيق ايله اوقومق قاري مجوده لازمدر •
تاکه تا تفخيم اولنوب لحن شنيع واقع اولميا • والله اعلم •
ولکنه انجلين حرف کافکده صفة شدتنه رعايت ايدوب
کافي لفظده ترقيق ايتمك قاري مجوده لابد ولازم ايدي تاکه کاف
حرفي فخامتله تلفظ اولنوب لحنه سبب تشدد لهمك لابد ايدي •
مثال الدي النجي بيتده ذکر اولنانلردر • وبالله التوفيق فصل في تجويد الجيم

متن

وبين مع الاجهار في الجيم شدة — كفا اجتنبوا اجتثت خرجتم مع الفجر
خصوصا اذا لاقت بزاي وسينها — كرجز وتجزي مع يسجرون بالاجر
كذا الرجز مع تجزي يجزي يجتبي — وحاججتم كالرجس والرجز بالعجز
يوجهه مع حج وحج وحجة — ومن بعدكم اجداث اخرج بلا زجر

يعني حرف جيمك ذاتنده اولان جهرني • وجبلتنده اولان شدتني
بيان ايدوب لفظ جيمه ضعف ويرمكدن تحذر قل • زيرا جيم
حرفي اکر لفظنده ضعيف قلنوب جهري وشدتي رعايت
اولنميا مهموسه دن اولوب لفظ شينه شبيه وملتبس اولوب •

لحن

اولوب لحن شنيع واقع اولور • نتاكه شيخ سخاوي طاب ثراه ديدي
والجيم ان ضعفت اتت ممزوجة • بالشين مثل الجيم في المرجان •
يعني حرف جيمك هر قچانكه لفظنده جهري وشدتي بيان او
جيم ضعيف دوشر داخي شين خالصه ايله مخلوط اولوب
تحريف حرف اولوب تغيير معني لازم کالور • پس اي طالب
عرفان واي عازم اتقان • بلكل واكاه اولغلكه باب
مخارجده ذکر اولندي ايديكه جيمك وشينك مخرجلري
بردر • اما جيم حرفي بر نطقي قوي وسديد • ولفظي جلي و
شديد حرفدر • شويلكه جيم كندي ساكن اولوب مابعدي
تاء متحرکه اوله قاريه واجب ولابدر که جيمي موضعندن
اخراج ايدوب جهرندن وشدتندن لازم اولن حقني اعطا ايده
اکر شويله که ذکر اولندوغي کبي تلفظ اولنميا • قارينك
لفظنده جيم لفظي تا لفظنه خلط اولوب نغمه مبادره ايدر •
زيرا جيم شديدندر وهم اندن جهر واردر • پس تمام جيم
قوي اولور • اما تا اکرچه که شديده دندر لکن کنده

لونميه •

همس واردر • پس تا ضعیف اولمش اولور • ایلیه لسان کندیه
ککن اولن عمل ایله عمل ایتمکه مسارعه ایدوب ایوملك
معتمد اولور • ایله اولسا جیم یرنه شین تلفظ اولنمق مقرر
اولور • زیرا شین ایسه مخرجده جیمه اخت در • وصفتده تا یه
اقربدر جیمدن • پس ایله اولسه لسان اوزرنه کاکن اولورکه
شین جیم یرنه نائب اولمغه اسرع اوله • پس قاری مجوده
لابددرکه کندیدن صکره تا کلن جیم ساکنه نك جهرین
وشدتن اظهار ایده • مثا الذی فاجتنبوا خبیثة • اجتثت
خرجتم • ومن حیث خرجت • وتجتبی • وحاججتم کبیلردر •
وکذا اجلین قاریه واجبدرکه کندیدن صکره دال
متحرکه کالن جیم ساکنه ده بیان ایده • زیرا دال تانك
قرنداشیدر مخرجده وشدتده • مثالی من وجدکم • ومن لاجدا
واجدر کبیلردر • اکر شویله که جیم لفظی ذکر اولندقده
اوزرنه مخالطه محافظه اولونمیه • شین لفظنده تلفظ اولنور
تا ده ذکر اولنان علتلر ایچون • خصوصا که جیم ساکنه دن

صکن

صکره زای متحرکه کاله • مثالی رجزا من السماء • وتجزی
کل نفس • وسیجزون • والرجز فاهجر • وتجزی کبیلردر •
بونلرده • وبونلرك کبیلرده جیمك جهری وشدتی بیان
اولنمیا جیم ساکنه کندیدن صکره کالن زای لفظنه خلط اولنور
زای لفظنده ادغام اولونمغا مؤدی اولور • زیرا لسان
اوزرنه جیمی زای لفظنده تلفظ ایتمك یسیر وآسان اولور •
زایه مجاور اولن جیمی کندی لفظنده تلفظ ایتمکدن •
زیرا جیمله زای جهرده برابرلردر • اما زاینك رخاوة وار
وقتا که جیم زایه مقارن اولدیسه لسان جیمی زایه ابدال
ایتمکه سرعت ایده تا که عمل واحد ایله عمل ایده •
پس بونلرك امثالنده قاری مجوده لفظنی خلط ایتمکدن حفظ
ایدوب جیمی حقیله اخراج ایدوب زایه قرشمقدن حذر ایده
واکر جیم بر موضعده مکرر واقع اولسا کذا اجلین قاریه
واجبدرکه ایکی جیمك بر یرده جمع اولان جهرلرینی
واکسنك بله شدتلرنی بری بری عقبنجه بیان ایدوب لفظلر

نده

برابر ایده تا که نطقده بری برندن تفاوت ایتدرلوب
امتیاز بولوب لحنه ایرشدرلمیه • خصوصا که کندودن صکره
حرف خفی مشدد کاله • مثالی یوجهه کبیدر بونک کبیده جیمك
جهرینك و شدتنك بیانلری داخی موکد اولور • زیرا بونلر
کبی صورتلرده لسان اوزرنه لفظك صعوبتی و دشوارلغی
زیاده اولور • کندودن صکره غی هانك ضعفندن اوترو •
وکنه الجلین جیمدن صکره شین کالساجیمی بیان ایتمك
لازمدر • نیتاکه زایده و سینده بیانی واجب ایدی • مثالی
فاخرج شطأه کبیدر • پس بونك کبی یرلرده جیمی
شیندن بیان ایتمك لازمدر • اما ناظم عفی عنه بونوعی
اکمدیکی عدم خفاسیچوندر • والله اعلم حقیقة الحال •

فصل في بيان تجويد الحاءات وتحتها ورقاقتها

وحا حصحص لاحقاف والحق بتينن ونحتها اخلص تلفظ بلا غدر

یعنی حانك لفظنده اولان تحته سنی و مخرجنده اولان حذفی
وصفتندن اولان رخوفی بیان ایله • خصوصا حرف مفخمه

مجاور

مجاور اوله • یاخود اکی مفخمك اره یرنده واقع اوله • مثالی
حصحص الحق • والاحقاف کبیلردر • بونلرده و بونلرك
کبیلرده حانك تحته سی بیان اولونمیه عینه مشابه اولق
مقرردر • زیرا ایکیسنك بری برنه مناسبتلری مخرجده و
بعض صفتده موجوددر • یعنی انفتاحده و استفالده • و
اصماتده مشترکلردر • اکر حانك عیندن تمیزی ایدن صفتلری
لفظده رعایة اولونمیا حا عینه مبتدل اولوب تحریف حرف
لازم کالوب تغییر معنی اولمق مقرر اولوب لحن فضیع واقع اولور •
ایله اولسا حانك لفظنده ذکر اولنان حالاتی بیان اولنمیا
عین خالصه تلفظ اولنور • زیرا حا ایله عینك بری برنه
مناسبة مذکوره لری اولدوغی سببدندر که کلام عربده اکثریا
حا ایله عین بر کلمده مجتمع اولمادلر کلمنك اصل حرفندن اولد
حالده مکر که ارلرنده بر آخر حرف فاصله واقع اولمش اوله
کورلمزمی که عربلر • اصبعت الخلیل دیرلر اصحبت الخلیل
یرنده • چونکه کلام عربده حا عینه تبدیل اولمق اوجق کلوم

قلري

اللهده

اولما قدن حذر ایتمك لازمدر • زیرا كلام اللهده اولان سماعیدر • انده اصلا قیاسه یول یوقدر • ایله اولسه لسان كندیه كلز اولن عمل ایله عمل ایتمكده مائل اولور • پس قاری مجود بیانیله بحق مجتهد اولمق • وحسن ادا ایله ادا ایتمكا ساعی ومجتهد اولمق لازمدر سوال اگر صورسالر چونكه كلام عربیه خا عینیه ابدال اولنمق وارایمش كلام اللهده ابدالدن تحذیرك معنیسی نه اولور • كلام اللهده خود مرعی اولن عرف عربیدر •

جواب بوندنكه كلام اللهده استعمال اولنان كلام عربیه كلیا قیاس اولنمز • زیرا كلام اللهده اولن الفاظ سماعیدر • انده قیاس استعمال ایتمكه طریق یوقدر • نیتاكه شیخ شاطبی نك طاب ثراه

وما لقیاس في القراءة مدخل • فدونك ما فیه الرضی متكفلا •

دیدوكنك معنیسی اوشته بوذكر اولنان در • زیرا كلام اللهده اكثریا حرفك تغییرندن تغییر معنی لازم كلور • اما كلام عربیه بونك امثالی تبدیل معنی مراده ضرر ورمز اكثرنده بر معنی مراد اولنور • اما كلام اللهده اصل معناكه مراددر •

اولد معنی بوزولور • ایلیا كلام اللهده ابدالدن حذر لازمدر • وداخی حاده كه الف ممدوده قاری لفظنده حانك ترقیقنی عا تلفظ ایده مثا اللوی حم • الحاكمین • والارحام • وحاسد •

یتلمه
كیملردر •

فصل في بیان معرفة تجوید الدالات

ودالا بصدیق یصدقن رقق وفي الصادقین الصدق قصد
الصدر
ودار وداود وجدنا ودافق قصدنا وواعدنا وادنی وفي الد
صددنا وامددنا ویمدد ویرتدد مع اشدد رددنا كم تنقل بتكریر
وفي جدد بین كذا ممدد ومزدجر خلص فكن موفي القدر

تبین كدم وتعبین مقام یعني ای عرفان تجوید طالب وای اذعان تمهیده راغب بلكل واكاه اولكه حرف دال ذاتنده برلفظی قوی • واداسنده نطقی جلی حرفدر وصفتلر جمع ایله متصف • وشدت ایله تلفظ اولونغده متوقفدر • وداخی طالبه جهرده وشدتده اتحادلری مخرجده اخوتلری واد اكرد الده انفتاح • واستفال • اولمیدی دال طا اولوردی • واكر طاده اطباق واستعلا اولمایدی دال محضه

ن
در •

اولور ایدی • پس اگر سنك اره سنده فارق اختلاف صفات
اولدی • پس دالك صفة مخصوصه سی ایفا اولونمیا تا یه ویا
تا یه قلب اولونمق مقرردر • ایلیه تغییر حرف واقع اولوب
لحن فضیع اولور • پس قاری مجوده بونلری بلوب رعایه ایتمك
لابد ولازمدر • تا که قاری کندی الفاظنی لحندن حفظ
ایدوب لحاندن اولمقدن حذر ایده • وداخی اگر دالدن صکره
الف ممدوده کاله دالك دلدن لفظنده اولان رقاقتی رعایه
اولنه • مثالی دایبین • دارهم داود کبیلردر • اگر
دال ساکنه اولوب کندیدن صکره نون متحرکه کالسا
دالك لفظی دلدن بیان اولونه • تا که نونه قتنده اخفادن حفظ
اولنه • مثالی وجدنا • وواعدنا • وادنی • وصددنا کبیلردر •
پس بونلرده وبونلرك کبیلرده بیان لازمدر • تا که
لفظ اخفایه منسوب اولمیا • یاخود ادغامه ایرشمیا • خصوصا که
دال مکرر واقع اولوب اولکیسی مشدده اوله •
ممددة کب • واگر دال تادن تبدیل اولونمش اوله کنه •

انجلین

انجلین قاری مجوده واجبدر که دالی کندی حدتندن جقار
تمامیله رعایة ایدوب کمالیله بیان ایده • تا که لسان دال
اصلده تا ایدی اصلنه میل ایدوب دالی تا لفظنه تلفظ ایتمیا
مثالی مزدجر • واذدجر • وتزدری کبیلردر • اصلده بونلر
مزتجر • وازتجر • وتزتری ایدیلر • وقتا که بونلرده تا
مهموسه ضعیفه اکی مجهوره قویه نك اره لرنده واقع اولدیسه
ما قبلی ایله ما بعدینك قوتلرندن بر قوی حرفه تبدیل اولنمق
لابد اولدی • پس تا داله اقرب بولندی مخرجده وبعض صفتلرده
واردلر تا یی داله تبدیل ایدوب مزدجر • وازدجر •
وتزدری دیدیلر • چونکه استعمال بونك اوزرینه مقرر اولد
اصله مراجعتدن صاقنمق لازم اولدی • والله اعلم بالصواب •

فصل في تجويد السينات ورقاقتها

كذا سين عيسى مع سقيهم مسلسلا واشدد بسطو مستقيما من السطر
وفي بسطة وسط وقسط مقسط ومن اوسط القسطاس بين بلا عذر

یعنی سین حرفنك لفظنده اولان رقاقتی • وجبلتنده اولان همسی •

مبوب
که
یسه

رعايه ايتمك لازمدر. مثاللي يسقوا. ويسطوا. وقسطاس
وبسطة. واوسط كبيلردر. زيرا سينك زا ايله مخرجده
اورتقلري. وبعض صفاتده اتحادلري واردر. پس سين زايدن
امتيازوين همسيدر. زاي سيندن ايران جهريدر. پس بونلري
بري بريندن فرق ايتمك قاريه لازمدر. ودخي بلكل كه سين
مخرجده وصفة صفرده. وصفة همسده. وصفة رخاوتده صاده
اخدر. صادك اطباقي واستعلاسيدر سيندن امتيازوين
وسينك صاددن انفرادي انفتاحيله واستفاله سيله‌در.
پس سكاده لازم اولديكه سينك لفظني تلفظكده كوجك وكوركلو
ادا ايدن سين. تاكه سين زايه. ياخود صاده تبديل اولنوب
لحنه ايرشميا. پس بو سببدندركه ناظم عفي عنه بونلرك
لفظلرني ترقيق ايله. وحقلرني تحقيقله. وصفة لازمه لريني
ايفا ايله. ومستحقلرين اعطاسيله امر ايلدي. تاكه بونلر
بري برينه خلط اولنميوب تحريفدن وتغييردن حذر اولنه.

فصل في بيان معرفة تجويد اللامات

وترقيق

وترقيق لام صن وخلص سكونه — كقلنا واغفلنا جعلنا مع النبر
حملنا ولطلنا وقلنا وانزلا — الي الله فضل الله والصلح بالخير
بدوغ خلقنا كم لطيف لصالح — مع اللطف سلطانا سيلقيه با
صراط الذي غلف لغو بخلو قال — قلوب قل اغلظ خذبيا نامع الجبر
وفخم للام الله من بعد فتحة — كذا بعد مضموم لما فيه من سر

يعني حرف لامك ذاتنده اولان رقاقتن رعايه ايله. واكر لام
ساكنه اولوب كندندن صكره نون متحركه واقع اولسا لامك
سكونني بيان ايتمككله حريص اول. ودخي لامك لفظني
خالص قيل. تاكه كندندن صكره كالن نون متحركده ده ادغام
ياخود اخفا اولنميه. ودخي لامك لفظندن ادغامدن يا اخفادن
قاچروب اظهار حركتده ده اولنميا. مثاللري قلنا. واغفلنا
وجعلنا. وحملنا كبيلردر. تاكه شيخ جزري قدس سره
واحرص على السكون في جعلنا. ديدكلك معنسي اشبو ذكر اولنان
ودخي سائر صورتلرده ده لام ترقيق اولنور. الا متحركه
لفظة اللهده فتحه دن. ياخود ضمه دن صكره واقع اوله. اوله

دن

وقت تفخيم ايله اوقونور • اما غير يرلرده مرقق در على الاطلاق
تغليظي لحن در • اگر لام كندي مفخم حرفه مجاور اولسون •
اگر اكي مفخمك اره يرلرنده كالسن مطلقا تلفظي رقيقله
اما لامي صاددن • طادن • ظادن صكره ورش تغليظ ايدر يعني
تفخيم ايله اوقور • بونلردن غيري يرلرده اول دخي ترقيقله
اوقور • مثال الذي بيتلرده ذكر اولنانلردر • واگر اكي لام مشدده
بر يرده جمع اولسالر • مثال الذي لعل الله • واحل الله گبيلردر •
ياخود اوچ لام بر يرده مجتمع اولسلر • اولكيسي مخففه اوله •
ايكنجيسي مشدده اوله • مثالي قال الله • وانزل الله • وفضل الله
گبيلردر • ياخود بر يرده لام مشدده دن صكره لام مخففه
كاله مثالي • وظللنا • وذللنا گبيلردر • ياخود لام مخففه
صكره حرف مفخم گله • ياخود اوكندن گله • يا اكي مفخمك اره لرنده
اوله • مثال الذي اختلط • وسلطانا • وخلقناكم • ولطيف •
ولصادق • ولصالح • وفصلى • وسيصلى • وصراط الذين •
وغلف • ولغوب • واغلظ گبيلردر • پس قاري مجوده اشبو

ذكرا

ذكر اولنان صورتلرده وبونلرك گبيلرده لامك رقتي
رعايت ايدوب لفظني تخامتدن صاقلمق واجب ولازمدر • تاكه
لام تلفظده تفخيم اولنوب لحن شنيع واقع اولميا • خصوصا كه
لامك ماقبلي مكسور اوله • مثالي بسم الله • وبالله • ولله •
وفي الله گبيلردر • بونلرده ده لام تفخيم اولونسه لحن
اولور • اما لفظة اللهمك مفتوحدن يا مضمومدن صكره
واقع اولسه لام تفخيم اولنور • لفظة اللهك تعظيمي ايچون •
والله اعلم بالصواب • فخم للام الله من بعد فتحة • كذا بعد
مضموم لما فيه من ستر • دنلدكك معنسي اوشدر بو ذكر اولنانلردر •
وقل للذي وبل فللجمع بينن   وغلو كذا خلص لما فيه من عسر
يعني بيان ايله شول لاملرك لفظلريني كه بر يرده
جمع اولالر تفصيل كلمه اي قاري قرآن • واي طالب عرفان •
بلكل واگاه اولغل كه • اگر لام مخففه مكرر واقع
اولا مثالي قال الهم • وجعل لكم گبيلردر • اكي لامك لفظلريني
بر بريندن بيان ايلمك قاريه لابد ولازمدر • اكثر قرا قرائتنده

سوسیدن غیری • اما سوسی ابو عمرودن بونلروک کبی یرلرده
ادغام محض روایت ایدر • ویاخود اوچ لام بر یرده جمع اولنلر
حالده وصلده • مثال اللذی فویل لهم • واجلا لا ریب فیه کبیلر
یاخود دورت لام بر محلده مجتمعه اولنلر • مثال اللذی قل للذین
وفویل للقاسیة قلوبهم • وویل للمطففین کبیلردر •
بونلروک حالده وصل لرینه بر یرده دورت لام مجتمعه
اولورلر • یاخود تکرار لامدن ورتبدن داخی زیاده اولا مثالی
فویل للذین کبیلردر • بونده بیش لام بر یرده وصلی حالنده
مجتمعه اولورلر • ویاخود تکرار لام داخی زیاده اوله مثالی
غلا للذین در • حالده وصلده بو یرده التی لام جمع اولور • اولکی
لام غلاده مدغم اولن لامدر • ایکنجی لام مدغم فیه اولن لامدر
اوچنجی لام تنوینده منقلب اولوب للذین نک اولکی لامنه مدغم
اولن لامدر • دردنجی لام للذین نک اولکی لامیدر • بشنجی لام
للذین نک ایکنجی لامیدر که اوچنجی لامنه ادغام اولنمشدر • التنجی لام
للذین نک اوچنجی لامیدر • یعنی غلا للذین ده وصلی حالنده التی

لام جمع اولور • وبوندن اول ذکر اولنان مثاللرده ده
ذکر اولنان لاملروک ادغاملری داخی اوشده بو منوال اوزرنه
ایله اولسا ذکر اولنان مثاللرده وانلروک امثاللرینه قاری
مجوده لابد ولازمدرکه بونلروک کبی یرلرده بر یرده جمع
اولن لاملرک رقاقتلرینی • وتشدید لرندن لازم کلن حقلرینی •
وادغامدن اولن حاللرینی • واظهاردن اولان مرتبه لرینی •
وصفتلرندن لازم کلن مستحقلرینی • اتم بیاننله تبیین •
واقوم عیاننله حدلرینی تعیین ایدوب • شانلرینی تحقیق •
ولفظلرینی ترقیق قلوب • بری برندن تکرارلرینی • وهر برینک
باشقه باشقه اقتضا ایتدوکی حاللرینی • اعطا ایتمکده تعسفده
صاقنوب • لسانته تکلف ایدوب کندی لفظنده ادا قله • حاصل
کلام لام حرفنک کلام عربیه تصرفی کثیردر • سایر حرفلردن
اولقدر دکلدر • ناظم عفی عنه اشبو بیتلرده بونجا مثاللرکه
جمع ایلمشدر • بوندن مرادی تلاوت قرآنه طالب • وقراءة قرآنه
راغب • واتقان الفاظه حازم • وادعانه حفظه عازم •

اولن اول اخوانطلاوبه • ذکر اولنان قواعد تجویدی تنبیه وتعلیم •
وقوانینی ترتیلی تنویر وتفهیم درر • تا که انلره منافع عظمی •
وفوائد کبری حاصل اولوب • عظیم اجرلر • وجسیم خیر لر
ایرشمک میسر اوله • اولکه اخفا نصفا • وخلان اهل
وفا • کندیکرملرندن برفضله بذل ایدوب • ولطف عطالر ندن
برعطیه فضل ایدوب اشبو مجرم وعاصیی • ونومقصر وقاصیی
خیر ایله ذکر ایدوب برخیر دعا ایله خیر ایدلر • والله الموفق
والمرشد للعباد • وهو الهادی الی سبیل السداد • والی طریق الرشاد •

فصل فی بیان معرفة تجوید المیمات

وترقیق میم صن کدمی ومرتضی ‌ ‌ مصفی وممرور ومحمود المصر
وممدود المومنات مخصود امری ‌ ‌ ممدده مصر مصر علی السر
وبما بما عما وانما حیث ما ‌ ‌ نعما ومهما یوم تحمی علی عمرو
واظلم ممن مع علی امم معا ‌ ‌ وممن کتم واضم فبین بلا حصر

وترقیق میمدن جمله سی امر تیدر • کمدی امره متعلقدر • معنی
محصل ومفهوم مفصل بودرکه میم حرفنک لفظنه مطلقا

رفا

رفاقتن رعایت قل • ونطقنه لطافتن حفظ ایدوب صاقله •
زیرا میمک لفظنده غنه ثابته ظاهرسی واردر • تا که باب
مخرجنه ذکری سبقت قلمشدر • وداخی انده صفتلردن جهر
وانفتاح واردر • پس قاری مجوده واجب ولازمدرکه حرف
میمی هرنه صورتده اولورسه اولسون • وهرنه حالتله کالور
کالسن • رقاقتدن اولن حقنی اعطا • وصفتلرندن لازم کلن
مستحقنی ایفا ایدوب لطفله تلفظ قلوب • غلظتدن نطقی
تحفظ ایده • مثلا الری بیتلرده ذکر اولنانلردر • پس حرف
میم کرک مخفف اولسون • کرک مثقل اولسون • کرکسه مشدد
کالسن • کرک ایسه مکرر اولسون • کرک تکراری ایکی کرک
اوچ کرکسه دخی زیاده وارتق اولسون • مثالی قل اللهم
مالک الملک کبیدر • بوندن لفظنده حالة وصلنده اوچ میم جمع
اولورلر • یا خود دخی زیاده جمع اولالر • مثالی • ومن اظلم
ممن کتم کبیلردر • بونک کبیلرده حالة وصلده دورت میم
بریرده جمع اولورلر • ویا خود دخی زیاده جمع اوللر • مثالی •

ومن اظلم ممن منع كبيلردر • بونلرك كبيلرده وصل حالنده
التي ميم مجتمعه اولورلر • ويا خود داخي زياده اوله • مثالي
على امم ممن معك در • اشبونده حالـ وصلنده سكز ميم مجتمعه
اولمشلردر • اكسي امم ميملري در • اوچنجيسي امم ممك
تنوينندن منقلب اولوب من جاره نك ميمنده ادغام اولنان ميم
دردنجي ميم من جاره نك ميمي در • بشنجي ميم من جاره نك نوننده
منقلب اولوب من موصولك ميمنده ادغام اولنان ميم در • التنجي
ميم من موصولك ميمدر • يدنجي ميم من موصولك نوننده منقلب
اولوب معك نك ميمنده ادغام اولنان ميمدر • سكزنجي ميم معك
ميمي در • پس اشبو موضعده قلبله وادغامله لفظده حالة
وصلده سكز ميم مجتمع اولمشلردر • ايمدي بونلرك اجتماعنده
لسان اوزرنده تلفظلري قتنده بيان لركي صعب وعسير اولدي
زيرا بونلردن مشدد اولنلرك بري بري قربنده تشديدلري
حقن ادا ايتمك • ومخفف اولنلرك خفتلري حكمن اعطا ايتمك
وحدلرنكي مرتبه لرن تبيين ايلمك • وهر برينك دائره لرنده

اولن

درر

نك

اولن قدرلرن تعيين ايلمك • غايت ممتنعده دشوار وعسير
اولور • پس قاري مجوده لازم ولابد اولديكه ذكر اولنان
مثاللرده ميملرك هر برينك حقلرن ذكر اولندوغي اوزره
بيان ومستحقلرن عيان ايدوب لفظني بونلرده راسخ قلوب
اداسني كوكجك وكوركلو ايلمكه سعي جميل • وجد جزيل ايده •
تاكه لفظني حفظ ايدوب صاقلمش اوله • زيرا بو ذكر اولنان
حاللرنكه كوزدلميه البته قارينك لفظنده خلل جلي
ولحن خفي چوق واقع اولوب زياده دن ونقصاندن خلاص
بولمايوب قاري قراتندن اثم وكناهكار اولق مقرر در •

فصل في بيان معرفة تجويد الهاات ورقائقها

وها وجهه خلص وطهر جباههم   وفيه هدى فيهات هاد وفي صهر
ومهلهم يهدي اليها وجوههم   يوجهه وها جا ورهبانا في القهر
وافواههم هذي هديها الهه   هو يه وبهتان واطهن كالنهر
هنا جلعر وافجر هواها ولهم   طحيها ضحيها مع تليها مع الظهر

وها ممدوددن مقصوردر • خلص جمله سي امر ايه در •

بودر که حرف ها نفسنده ضعیف وخفی • ونطقنده خفیف غیر
جلی در • زیرا همس ایله ورخوا ایله متصفدر • ولفظده مطلقا
مرققدر • ایله اولسا قاری مجوده هانک خفاسنی بیان ایتمکه
مجد و مستعد اولمق • وضعفنی قوتلندرمکه ساعی
ومجتهد اولمق لازمدر • تا که هایه خفادن ظهور کلوب
متمکن اوله • نتاکه شیخ سخاوی قدس سره بو معناده دیر •
والهاء تخفی فاحذر فی اظهارها • فی نحو منهاد وفی نهنان •
اکر شویله که ها بر کلمه ده یا خود ایکی کلمه ده تکرار کالسا
انلرکده بری برینه قریبنه برابرجه بیانلری لازم ولابددر •
واکر هادن صکره حرف مشدد واقع اولسا • اول حرف
داخی مجهوره دن اولمش اوله • پس قوی اولور • ایلیه هانک خفاسی
اظهار ایتمک قاریه اهم والزم اولور • مثال اللذی وهاجا
وجهرهم کبیلر در • ناظم عفی عنه اشبو بیتلرده هالردن
بعضسن ایراد ایدوب جمع ایتدی • تا که ذکر اولنان قاعده لره
تنبیه واشارت اوله • والله اعلم •

باب الرّاآت

اشبو باب راآلرک تلفظنده رقاقتی وفخامتی وکیفیتی حاللرین بیان

ورا رققت بالکسر فی کل موضع   وان سکنت رقق باثر من الکسر
اذا لم یقع حرف علو عقیبها   ولا کسر اصل فخمه للیسر
الاوعر

ورا رققت را مبتدادر قصری وزن ایچون دررققت
فعل مجهولدر • معمولاتیله جمله فعلیه خبریه در • وان
سکنت جمله سی شرطیه در • یعنی ای قاری کلام الله القدیم •
وای تالی کتاب الله الحکیم • بلکل وآگاه اولکل که
حرف را ذاتنده قوی • ولفظنده جلی حرفدر • زیرا انک شاننده
تکریر • ونطقنده تقریر واردر • وداخی صفتلرندن جهر ایله
متصف • ومخرجی داخی مخرج نونه قریب ومنصرفدر • ومخرج
لامه مائل ومنحرفدر • انکچون دیرکه عربلر رای کاه
ترقیقله • کاه تفخیمله تلفظ ایتمکده توسیع ایتدیلر • اننده اولا
تکریرک قوتیچون • کتاب نشرده شیخ جزری قدس سره راده
اصل تفخیمدر دیر • زیرا ظهر لسانده متمکن اولور • پس را قوی
وجلی حرف اولدی • بونک بر ایله که رانک اعلاسی منحرفدر •

ایدر •

حتی حروف اطباق متمکن اولدوغی خیتزه قریب اولور • اشبو سببدن ذکر رانک فتحه سنی اکی فتحه • وکسره سنی اکی کسره سنی اکی ضمه تقدیرنه در دیو حکم ایلدیلر • امّا تکریرلک اکثریّا راده ظهوری را مشدّده اولدوغی حالده در • پس ای قاری بوذکر اولنان بیانی بلدکسه بونی داخی بلکل که • راده فخامة اصلدر • رقاقة اکه بر سبب عارضله عارض اولور • اول سببده راکندی مکسوره اولمقدر • اول کسره ده کرک کسره لازمه اولسون • کرککسه کسره عارضه اولسون • کرککسه کسره تامّه اولسون • کرککسه کسره ناقصه اولسون • کرک راکندی اوّلده واقع اولسون • کرک ایسه وسطنده واقع اولسون • کرککسه طرفده واقع اولسون • کرک را منونه اولسون • کرککسه موحّده اولسون • کرک رانک ما قبلی ساکن اولسون کرککسه متحرک اولسون • کرک کندودن صکره حرف مستعلیه کالسن • کرک مستفله دن کالسن کرک را اسملرده اولسون کرککسه فعللرده اولسون • اوشدو بو ذکر اولنان صورتلرک

وضمه

دن

جمله

جمله سنده رای مکسوره مرقّقه تلفظ اولنور • تفخیمی لحن در مثاللری • رزقا قالوا • ورجالا تحبونهم • وفی الرقاب • والغارمین • والفجر ولیال عشر • والقدر • وارنا مناسکنا وانذر النّاس • واذکر اسم ربّک • وعذاب النار • کبلردر • بونلرک کوتروسینک وصل لری حالنده را ترقیق اولنور • امّا آخرده واقع اولنی را الراکر رومله وقف اولنه لرکنه وصللری حالنده کبی ترقیق اولنور لر • واکر وقفلری سکون صرفله وقف اولنه لر • اکر اننده ده ما قبللری اماله اولنه لر راکنه ترقیقله اوقنور • واکر رادن اوّل کسره یاخود یای ساکنه کلمه اننده ده ترقیق اولنور • اره یرده ساکن مانع اولماز • مثالی ولا ناصر • وقد قدر • ومن الکذاب الأشر • واهل الذکر • والاسحار • والابرار • والانهار • ومن بشیر • ولا نذیر • وافعلوا الخیر • وشیء قدیر کبلردر • وان سکنت رقق باثر من الکسر • دیلدوکنک معنسی اوشدر بوذکر اولنا ندر • وداخی اینک

اولور

ترقیقده حکمی اکر را سکونی لازمه ایله ساکنه اوله • یاخود
سکون عارضه ایله ساکنه اوله • کرک را طرفده کالسن •
کرک وسطده اولسون • کرک وصلی حالنده • کرک وقفی حالنده
کرک کندودن اول کسرهٔ متصله اوله • کرک کسرهٔ
منفصله اوله • کندودن صکره حروف مستعلیه دن اولمیا •
کرک اسملرده کرک فعللرده اولسون • کرک اسملرده عربی
اولسون • کرکسه عجمی اولسون • اشبو صورتلرک مجموعنده
را ترقیق اولنور تفخیمی لحن در • والله اعلم بالصواب • اکر شویله
که ماقبلی مکسور اولن رای ساکنه دن صکره حروف مستعلیه دن
بریسی واقع اولسا کنه انجلین تفخیم اولنور • مثالی • قرطاس
ومرصاد • وارصادا • وفرقة کبیلردر • اذا لم یقع حرف
علو عقیبها • دیلدوکنک معنسی ذکر اولنانلردر • واکر رانک
ماقبلنک کسره سی غیری اصلیه اوله • یاخود عارضه
منفصله اوله • یعنی ماقبلنده کلن کلمنک اتصالندن حاصل
اوله • ویاخود کثرهٔ لازمه اوله کنه انجلین تفخیم اولنور •

پس

پس بوذکر اولنانلردن فهم اولوندیکه کسرهٔ متأثره
شول کسرهٔ متصلهٔ لازمه درکه حرف اصلی اوزرنده
واقع اوله • محراب • ومرفق کبیلردر • زیرا بونلرک کبیلری
میم وزن مفعالدن • ومفعل دندر • کسرهٔ متصلهٔ عارضیه
مثال • ارکعوا • وارجعوا کبیلردر • ابتدا لری حاللرنده کسرهٔ
متصلهٔ عارضیه مثال • ان ارتبتم • رب ارجعونی کبیلردر •
اما کسرهٔ منفصلهٔ لازمیه مثال • کلام اللهده بولونمدی • متن
وفی فرق الوجهان للکسر بعدها وان تشدد را قل بالخفا بکریر
بیتک اولی سؤال مقدره جوابدر • تقریری سزه دکن که اکر را
کندی ساکنه اولوب ماقبلی مکسور اولوب مابعدنده حروف
مستعلیه دن بر حرف واقع اولجق کنه تفخیم اولنور
دیدیلدی ایلیا فرق نه دیرسزکه بونده تفخیم ایله اوقوندوغی
کبی هم ترقیقله ده اوقونور انک وجهی نه در • ناظم عفی عنه
بو سؤاله جواب ویروب دیدی • وفی فرق الوجهان للکسر بعدها •
جوابک تقریری بودر که کلمهٔ فرقده ایکی وجه وجیه واردر •

برى تفخيمدر ذكر اولنان قاعده يه موافق اولديغي ايچون •
يعني رانك كندي ساكنه اولوب ماقبلي مكسور اولوب كندندن
صكره حروف مستعليه دن بولنديغي ايچون تفخيم اولوندي •
وجهينك برسي داخي رانك ترقيق اولنمقدر كندندن صكره كالن
حرف استعلا كه قافدر مكسوره اولديغيدر • پس شويله
اولديسه را بونده ايكي كسره بيننده واقع اولمغله ايكي جانبنك
سفليتي غالب اولوب ترقيق اولنمق مناسب اولدي داخي وارد

كر

راي رقاقتله ده تلفظ ايدرلر • والله اعلم • وداخي حرف را
اكر مشدده اوله رانك لفظنده اولان تكريري اظهار ايتمكدن
حذر ايله • مكيدن منقولدر ديركه راء مشددهنك لفظنده
تكريري اخفا ايتمكدن قاري مجوده لازمدر • زيرا تكرير
اظهار اولجق تكرار را لازم كالور • پس راء مخففه ايكي را و

لرد

راء مشدده اوچ را اولور • ياخود دخي زياده رالر اولور • زيرا
هر باري كه لسان تكرار ايده بر را حاصل اولور • وايكي كره تكرار
ايده ايكي را حاصل اولور • وايكي كره تكرار ايده ايكي را حاصل

اولور • هر باريكه تكرار ارتر را دخي ارتر • پس لحن اولمق مقرر
اولور • ايله اولسا راي مشدده ده تكريردن حفظ ايتمك لازم

ولا بد اولي

كيفرك اراطلا ونيشر حتة وتحريرمع ضر وخير كالقصر

يعني را اكر مشدده اوله • ياخود مكرره اوله انك تكراري
اخفا اولنمق لازمدر • مثالي محررا • فتحرير رقبة • وينشر
رحمته • وبشرر كالقصر • وفلا يغررك كبيلردر • پس
بونلرك كبي يرلرده رالري اقتضا ايلديكي حالا لابل حذندن
اظهار ايدوب • وتكريرلريني اخفا ايتمك قاري مجوده لابد
ولازمدر • اما راء مفتوحه نك وراء مضمومه نك تفخيمي وقراء
سبعه نك راده ترقيقله وتفخيمله اختلافلري كتب مطولاتده

وتفخيمها

مبسوطدر • انلرده طلب اولنه باب بيان تفخيم حروف الاستعلاء

وفي حرف الاستعلاء تفخيم لفظه ... للاطباق اقوى بالمقامات في الدرر
كاصدق محظورا كالاطباق بينهن ... قصصنا وامطرنا الاصر واصطبر
وفي مثلها لابد من خوف خلطها ... وما انفتحت حطط كثير من السطر

الاعراب وفي حرف مقدم خبردر • تفخيم لفظه موخر مبتدادر •

بلا اطباق تفخامته علة دن يا خود اقوي يه متعلقدر دعواي كلام
يعني حروف مستعليه نك تفخامتي لفظكده حفظ ايدوب صاقله
اما شول حرفلركه بونلردن مطبقه اولمش انلروك تفخامتلري
اقوي اولور غير مطبقه اولنلروك تفخامتلرندن زيرا انلروك
اطباقي كندولره تمام قوة ويرمشدر اول سببدن بونلر
غير مطبقه اولنلردن تفخامتده اقوي اولورلر پس اي طالب
بيان معرفة تجويد واي راغب اتقان قرآن مجيد بلكل
وآگاه اولغلكه حروف مستعليه نك جمله سي يدي حرفدر
بنا كه سابقده ذكر اولندي قظ خص ضغط ديمكله پس
اشبو كلمه لر جمله سن جمع ايدرلر اوشبو يدي حرفك دردي
مستعليه مطبقه دركه انلر صاد وضاد وطا وظادر
بونلروك لفظلرنده تفخامتلري غير مطبقه اولنلروك
تفخامتلرندن اقوي در انلرده صفة اطباقك قوتندن اوترو
ايله اولسا بونلروك تفخامتلري تمام مرتبده رعايته اولنمه
سعي اولونمق لازم اولدي اما بونلردن شونلركه مستعليه

دي

غير

غير مطبقه در انلروك تفخيملري آزجق مطبقه اولنلردن
اشغه در زيرا بر حرفككه اكثر صفاتي
قوي صفتلردن اوله اول حرف داخي نطقده قوي قلنور
ولفظده جلي تلفظ اولونور مثاللري اصدق ومحظورا
وقصمنا وامطرنا واصروا وعصي واصري كبيلردر
بونلرده وداخي بونلروك كبيلرده مطبقه اولنلروك
لفظنده اطباقلري بيان اولونمسا رقاقة غالب اولوب
منفتحه دن اولور ايليه اصدق اسدقيه محظورا
محذورايه قصمنا قسمنا يه امطرنا امترنا يه اصروا
اسروا يه عصي عسي يه اصري اسري يه مشتبه
وملتبس اولوب تغيير الفاظ وتحويل معني لازم كالوب
لحن جلي اولوب قاريه اثم وعصيان حاصل اولوب
نمازي داخي فاسد اولور پس بونلرده وبونلروك
كبيلرده قاري مجوده واجب ولازمدركه حروف
اطباقك تفخامتلريني رعايته ايدوب لفظلرنده حدلرين

ومرتبه لرینی بلوب افراطدن وتفریطدن صاقنوب •
انفتاحه خلط ایتمکدن حفظ ایده • تاکه ستر مثلی صتر
وسطر مثللردن فرق ایده • زیرا ستر مثللرنک سیننک
انفتاحی محافظه اولونمیا صاد خالصه اولور • وسطر
مثللرده طانک اطباقی رعایت اولونمیه تاء محضه
اولور • پس شویله اولدیسه قاری مجوده لازمدر که
بونلرولک کبیلرده لفظنی راسخ قلوب حرفلری برری برینه
خلط ایتمکدن حذر ایدوب التباسدن صاقنه • متن

وفی صاد صدیق صدقنا وصادق فتن کطاآت کقسط مع السطر

یعنی حرف صاد لفظده قوی • ونطقده جلیدر • زیرا مطبقه
مستعلیه در • پس قاری مجوده لابددر که صاد حرفنی
تلفظ ایدرکن تفخیمنی حفظ ایده • زیرا صاد صفت همسه
وصفت صفرده سینه شبیه در • یعنی بواکی صفتده مشترکلر در •
پس انک لفظنی صافی قلق • وفخامتندن اولن حقنی وافی
اولمق قاریه واجب ولابددر • تاکه صادک لفظی سین

اولمیا

اولمیا • اگر شویله که ذکر اولندوغی کبی صادک
فخامتنی رعایت ایتمکه متعلق اولونمیه • لسان کندیه
یسیر وکنن اولن عملی ایله عمل ایتمکه مسارعه ایدوب
رقاقتله تلفظ ایتمکه ایور • ایلیا صاد سین خالصه
تلفظ اولنوب تحریف حرف تغییر معنی لازم کالوب لحن
فضیع وخطاء شنیع واقع اولور • وداخی انجلین طا حرفی
بر لفظی قوتلی • ونطقی وسمنلی صفت شده ایله متصف
وصفت جهر ایله موصوفدر • ایلیا قاریه واجبدر که
طا حرفنی تلفظ ایدرکن فخامتن رعایتی • وحقوقن صیانته
ایدوب • لفظنی صافی وجهرینک اظهارینه وافی اولوب همو
تلفظ اولونمقدن صاقنه • تاکه تاء خالصه اولمقدن
بری اوله • زیرا لسان فخامه طایه معتاد اولمایحق
کندیه قولای کالن عمل ایله عمل ایتمکه مایلدر •
پس ایلیه تغییر معنی لازم کالوب لحن جلی اولور • متن

یعضون فی ضاد مثال کوضعها تغیضوا وضیزی مع غضوا بلا ضر

واما حرف ضاد دخي بر لفظي جلي • وصوتي علي • ونطقي قوي •
و اداسي سوي محكم ومستحكم حرفدر • زيرا قوي صفتلر ايله
متصفدر • اطباق واستعلا • واستطاله • وجهر كبي ايله
اولسا قاري مجوده لابد ولازمدركه • ضادك
لفظندن نطقني صافي قلوب • وحقنجه اداسنه وافي اولوب
تحريفدن وتغييردن صاقليوب حفظ ايده تاكه ضا
حقني ومستحقني اعطا ايتمكده مجد وساعي اولوب •
حقوقني راعي اولوب • ظا يه تشبيه دن • ياخود ذاله التباسدن
حذر ايده • زيرا ضادك ظا ايله اطباقده واستعلاده
اشتراكلري واردر • نتاكه سابقده ذكر اولنمشدر • مثاللري
بيتده ذكر اولنا نلردر • فصل متن
وللظاء ظلوم مثال كظلة وحفظ وظل مع حفيظ مع الظهر
اما حرف ظا دخي بر قوي وشديد • وبر جلي وسديد حرفدر •
زيرا اطباقله موصوف • واستعلا ايله معروفدر • پس
قاريه ظايي تلفظ ايدركن لفظني صافي قلوب • حقني ادا

ومستحقني اعطا ايدوب رقاقتدن صاقنه تفخامتله نطق ايده
اكرشويله كه ظا رقاقتله تلفظ اولنه ذال خالصه
ياخود ثاي محضه اولوب تحريف حرف لازم كالوب لحن
اولمق مقرردر • والله اعلم بالصواب • واما حروف مستعليه
غير مطبقه خا وغين وقافدر • بعضلر قتنده ترقيق اولنورلر
كثيرون قتنده بونلر تفخيم اولنورلر • اما بونلر استعمالري تفخامه
وامامثال الخا اخلد موخر خبير واخرنا ختام لذي الفخر متن
وغين كبغت لاتزغ مع ماغفل غشاء يغشيكم غفور لذي الوزر
واما لقاف قل طريق لقارئ كقالوا وقدرنا خلقنا مع القدر
اما خا وغين وقاف بونلرك دخي لفظلرنده تفخامتلرني رعايت
ايتمك قاريه واجب ولازمدر تاكه تحريف حرف لازم
كلميه زيرا بونلر داخي قوي صفتلر ايله متصفلردر •
پس كنديلر داخي لفظلرنده قويلردر • اول قوتلري سبيله
بونلرده تفخيم اولونمق لابد ولازم اولدي • اما مرتبه
تفخامتلرنده تغليظدن صاقنله تاكه حد تعسفدن بري اوله

لكن •
اولنقدر • فصل

ومستحقي

تا کہ جملۂ قرا بونلرک تفخیمنده مبالغه ایدرلر تا که
تکلفه ایرشدررلر • اول مرتبه‌یه وارمقدن صاقنه‌لر •

باب بیان معرفة الاظهار والادغام

اشبو باب اظهار ایله
ادغامک معرفتی بیاننده‌در • اظهاری تقدیم ایتدی ادغام
اوزرینه اصالته تیندن اوترو • ادغام ادغمک مصدریدر
افعال بابندندر • ادّغام ادّغمک مصدریدر افتعال
بابندندر • بونلرک ایکیسی بر معنیه کالورلر • و بر نحوا
استعمال اولنورلر • اما ادغام لغتده ادخاله و خفایه دیرلر
اصطلاحده شول لفظه دیرلر که ایکی حرف متقارب
یاخود ایکی متجانس بر بیرده جمع اوللر داخی اولکی ساکن
ثانیسی متحرک اولوب لسان آنی مرة واحدة تلفظ ایده •
پس آکا ادغام دیو تسمیه اولنور • اما بوندن مراد تخفیف
لفظ • و تیسیر نطق‌در • زیرا ایکی حرفک بری بری اردنجه
تلفظلری عسیر و ثقیل اولدیسه لفظ شدید اولوب حرف
اول ثانیسنده درج اولنوب عوض ثانیسنده بر تشدید یکاتر [?] (تلوب [?])

تلفظ اولنور • اما شیخ جزری قدس سره عبارتنده
ادغام ایکی حرفی لفظده بری برینه خلط ایدوب قرشدرمقدر •
تا که آنک ایکیسی بر حرف حکمنده اوله اما ایکی حرفک
تلفظی زمانی مقداری نطقنده اکلنه • والله اعلم

[متن]

اذا اجتمع المثلان الاولی تسکّن کقل رب قل بل لا فادغمه بالتیسیر
وفی یوم مع قالوا وهم بینهما لا فیهما مد خفیف بلا عسر الوعر

اذا ظرف زمان مستقبلدر • انده شرط معنسی وار [دُر •]
جملیه مضاف استعمال اولنور • عاملی جوابیدر • اجتمع
فعلی معمولاری ایله جمله فعلیه‌در • مجرور المحلدر
اضافتله [نُك] • الاولی تسکن جمله‌سی اسمیه‌در • فادغمه
سکونی وقف‌در • کندیسی عامل ظرفدر • نحوای کلوم
ومعنای مقام یعنی هر قچانکه ایکی حرف متماثل • و یاخود ایکی
متجانس • و یاخود ایکی متقارب بر بیرده جمع اولسالر •
داخی اولکیسی ساکن • ثانیسی متحرک اولسالر • اولکی
حرفی ثانیسی حرفه ادغام ایله • تکرارک تلفظی ثقیل •

ونطقي جليل اولدوغي سببدن • يعني تلفظنده ايكي حرف
تلفظ ايدن جك مقداري اكلن داخي اولكي دن عوض كنجيه
بر تشديد كاتردخي تلفظ ايله • متقارب اولنه مثال
قل رب • كلا بل ران كبيلردر • سكت ايتمينلر قتنده •
متجانس اولنه مثال • بل لا تخافون • وقل لكم كبيلردر •
بونلرده وبونلرك امثالنده ادغام در جمله قراءتلر
مكركه مجتمعينك اولكسي حرف مد اوله مثالي • في يوم
كان • وقالوا وهم كبيلردر • بونلرده وبونلرك
امثالنده اظهاردر ادغام اولونمز • زيرا حرف
مد اولن مدكه انلرك جليسي در زايل اولق لازم كالور •
وجهي بودركه ادغامدن مراد تخفيف لفظ تحصيل ايتمكدر •
بونلرك كبيلرده خود خفة اظهارده حاصلدر •
ادغامده ثقلة واردر • والله اعلم بالصواب سؤال اكر
ديسه لركه بدرستي ارباب لغة • واصحاب قراءة •
ذكر ايتدكلري اوزرنه ادغام كلمدن حرف كيدرمكدر •

زنن

ايليه

ايليه ادغامه اظهار نجسي عوض تعديل اولنور •
خصوصا خبرده وارد اولمشدركه تلاوتنده هر بر حرف
باشنه قاريه اون حسنه واون ثواب واردر • پس
حرفك تلاوتنده نقصندن اون حسنه نك نقصي لازم
كالمزمي بونك اصلي نجه در جواب بودركه ادغام كلمدن
حرف نقص ايتماز • بلكه مدغم اولن حرف لفظده موجود
زيرا عوض كلن تشديد معوض عنهك نايب منابي
وقائم مقامي در • بونك موئيدي يعني مقويسي دركه
امام شافعي فا تشده حرف اركان فاتحه دن ركندر •
اكر قاري فاتحه دن بر حرف نقص ايتسه صلوتي فاسد
اولور • لكن بو دخي واردركه تشديد مدغم اولن
حرفك مقامنه قائم اولور • كانه لفظدن ساقط اولمش
دكلدر • پس صلوة داخي صحيحه در فاسد اولمز • فصل
واظهر علوا لطا واطبا قهما معا   اذا ادغمت في الثا كفرطت للطو
وفرطتم ايضا احطت ومثله   فادغم بتوسيط فكن صاحب البر

درر

يعني • فرطتم و فرطت و احطت و وبسطت مثللرده •
حرف طاء حرف تاده ادغام ايله طانك صفت استعلاسي
وصفت اطباقي اظهار ايله مكله • بونك كبي ادغامه
ادغام توسيط دينلور • زيرا طا حرفي تا حرفندن اكبردر
اطباق ايله واستعلا ايله متصف اولدوغي سببدن • پس
بو صفتلر خود قوي صفتلردر • اكر شويله كه حالت
ادغامده بو صفتلر اظهار اولونميه لر كبير اولن
نسنه صغيرده درج اولونمش مثابه سنده اولور • پس
طانك صفت اطباقي • وصفت استعلاسي اظهار اولونمغله
طانك لفظنه برحالة كالور كه تاده ادغام اولونمغه
قابل اولور • طا تاده تماميله ادغام اولونمدوغي سببدن
بونك كبي ادغامه ادغام توسيط دينلور • نتاكه يومن
حرفلرنده نون ساكنه نك وتنوينك ادغاملري حالنده
غنه نك بقاسيله ادغام اولونور ايدي • بونده • ده
اطباقك واستعلانك ظهوريله ادغام اولنور •

پس بونك كبي ادغامه ادغام غير تام ده دينلور • **فصل**
وأما نخلقكم يخلف قراءة من اظهار علو القاف والمحض من
خبر
دده •
يعني سوره والمرسلاتده • الم نخلقكم من ماء مهين
قافك كافده ادغامنده ايكي مرتبه واردر • بري ادغام
توسيط در • وبري دخي ادغام تامدر • اما ادغام توسيط
اولدركه • قافده اولان استعلا لفظده اظهار اولنه
دخي اندن باقي قالان صفتلر يله ادغام اولنه •
اما ادغام تام باني كاف صرف ايدوب كافده ادغام ايتمكدر •
بو وجهلرك اكسده وجيه وجهلردر • بونك اولكي مرتبه
سينك نظيري در • فرطتمك طاسنك اطباقي واستعلاسني
اظهار ايدوب ادغام ايلمك • ودخي يومن حرفلرنده
تنوينك ونون ساكنه نك غنه لرينك اظهاريله ادغام
اولونمق • شيخ جزري قدس سره تمهيد ادلي كتابنده
ايدر • الم نخلقكم ده ادغام محض اولمق ممكندر واكا
تابع اولنلرك مذهبلري در • وادغام غير محض اولمق

فصل

ابو عمرو دانی نك واكا تابع اولنلرك مذهبلری در •
و دانی دیدی كه اشبو ذكر اولنان وجهلرك اكسن وجهی
وجهلردر • بصریون مكی مذهبن اختیار ایتمشلردر •
شامیون ابو عمرو دانی مذهبن اختیار ایتمشلردر • شیخ
جزرینك اختیاری ابو عمرو دانی مذهبیدر اكا موافقه ایدر •
وبیّن واظهر لاتزغ فلتقم نعم ونسبحه فاصفح عنه ایضا یذكر
الاعراب وبیّن لاتزغ جمله سی امریه در • واظهر امره عطفدر •
ولام فلتقم • ولام قل نعم • وحاء فسبحه • وحاء
فاصفح عنه ماقبللرینه عطف اولنورلر تقدیر عاطفه
ایله نحو ای كلام یعنی لاتزغ قلوبنا ده غین قافده ادغام
ایلمه • ولكنه اجلین فلتقم ده لام تاده • وقل نعم لام
نونده • ونسبحه ده حاء هاده • وفاصفح عنه ده حاء
عینده ادغام ایلمه بلكه بونلری اظهار ایله • زیرا
اشبو ذكر اولنان مثاللرده جمع اولن متقاربلرك بر
برندن مخرجی وبعض صفتده متباعدلری ومغایرتلری •

در

واردر • اما لاتزغ قلوبنا ده غین حلقی در • قاف لهویدر •
وسایرلرین اجلین در سوال اگر دیسه لر كه ارباب تجوید
واصحاب تأییدی قل رب مثلنده لام راده ادغام ایتمكده اتفاق
ایتدیلر قل نعم • وفلتقم مثلنده اظهار ایتدیلر بونك
برابر ایله كه بینلرنده تفاوتلری بولنماز • پس بونك وجهی نه
ونسبی نجه در جواب بودركه وقتاكه نون نحرفی كندی ادغا
اولنمغی حرفلركه • واو • ومیم • ویادر • نونك كندوده ادغام
اولنمق كلام عربده بولنمدی ایسه لامده ونونده ادغام
اولنمقدن نه وحشت ونفرة واقع اولدی • پس اظهار ایله
استعمال واقع اولدی سوال اگر كنه صورسه لركه علماء لغة
والنازعات • والنار مثللرده • والتابوت والتائبون
كبیلرده لام تعریف نونده وتاده ادغام ایتدیلر • ذكر
اولنانلرده نیچون ادغام ایتمدیلر جواب بودركه لام تعریف
كلام عربده كثیر دوری وچوق چوق استعمالی واردر •
پس انلرده خفة وسهولة مراد اولنوب ادغام اولوندیلر •

اما قل نعم • وفلتقم مثل قليل الوقوعدر • ايليا تخفيفه
احتياج اولمديغي • پس ادغام ايتمدیلر • واما فسبحه نك
حاسی ها سنده ادغام اولمدوغی حروف حلقك بربرندن
بعيدن الادغام اولدقلريدر • زيرا حروف حلقك تلفظلرنده
صعوبت وعسرت واردر • اگر شويله كه بونلر مدغم فيه
اولهلر • لفظي اصعب واعسر اولوب خفتدن ثقلته ييشورلر
ولكنه الخلق حروف حلق مخرجنده كندولردن ادخل اولنلرنده
ادغام اولنمادلر غايت ثقلته • ونهايه شدته ييتشمك
لجون • زيرا حا وسط حلقدندر • ها ايسه مبداء حلقدندر •
ديا خود هاده بحه واردر • پس حاده عظمة وقوة اولدي •
ودخي هاده همس واردر • پس انده ضعف وخفافه اولدي •
ايليه عظيم وقوي اولن حرف • ضعيف وخفيف اولن حرفده
ادغام اولنمز • زيرا كبيري صغيره وضع ايتمك غايه
صعب وعسيردر • واما فاصفح عنهم نك حاسني عيننده ادغام
ايتمدكلرينك وجهي حروف حلقك بربرندن بعيدن الادغام

اولدق

اولدوغيدر • ودخي حانك عيندن بحه سيله عظيم اولدوغيدر •
پس بونلردن معلوم اولديكه ذكر اولنانلرده ائمه قرادن
اظهار در شايع ومنتشر اولان • والله اعلم باب ظاآت
القران العظيم جل منزله يعني اشبو باب قرآن عظيمده
ظا ايله رسم اولنان كلملري بيلدررر • تاكه ظا ايله رسم
اولنانلر بلنمكله ضاد ايله رسم اولنانلر معلوم او
بري برندن لفظلرنده تفريق ميسر اوله • اما ناظمك عفي
عنه ظالري ذكر ايدوب ضادلري ذكري ترك ايتدوكي
ظالروك قلة تندندر •

متن

ع ظاآت قرآن كعقد تنظمت بدر نضيد من فريد من الدرر
الاعراب ع ظاآت قرآن جمله سي امريه در • كعقد نك كافي
تنظمته متعلق در • تنظمت جمله سي محل رفعده مبتداء
محذوفه خبردر • بدرده اكا متعلقدر • نضيد منضود معنسنه
در نه صفتدر • من فريد بياندر نحواي كلام ومعناي مقام يعني اي
طالب قراآت • واي تالي آيات • بلكل واگاه اولغل كه قرآ

عظیم ایچنده ظا ایله رسم اولنان • وتلفظده ظا ایله
استعمال قلنان کلمه لرک تفصیلنی بیل • وتعیینی کوچک
قیل • کلمجک بیتلرده • دره منضوده دن دیرلمشی عقد کبی اجلین
دره منضوده که • هر بری بر فریده در • وهر بری بر وحید عصردر
بس انلری بلمک سعادت اهم والزمدر • ناظمک عفی عنه بو بیتده
ابیات ظا آت دره منضوده دن دیرلمشی • وغیر مسلوکدن درلمشی
بو عقده تشبیه ایتدوکنده غایت مرتبه ده حسن ولطافت • وکمال
درجه ده رونق وحلاوت واردر •

متن

عظیم مع الیقظان فی الظل حظهم کظیم مع الظمآن ظما مع الغیظ

باب العظیم لفظ عظیم کتابده ظا ایله رسم اولنور کلام قدیمده
هر نیجه تصرف اولنور ایسه اولونسون • کرک معرفه کرک
نکره • کرک اسم کرک فعل • عظمة واولولق معنسنه در
قرآن عظیمده یوز اوچ یرده کلور • اولی سوره بقره ده ولهم
عذاب عظیم در • باب الایقاظ یقظ اویانقلقدر • بو دخی ظا ایله
رسم اولنور • قرآن عظیمده همان بر یرده کالور • سوره کهفده

ده در
وتحسبهم ایقاظا وهم رقود • باب الظل بو داخی ظا ایله رسم
اولنور هر نیجه تصرف اولنور ایسه اولونسون • بو ده قرآن
عظیمده یکرمی ایکی یرده کالور • اولی سوره نساده وندخلهم
ظلا ظلیلا ده در • باب الحظ حظ نصیب معنسنه در اسم اولجق
کتاب اللهده یدی یرده کلور • اولی سوره نساده یرید
الا یجعل لهم حظا ده در • باب الکظم کظم یوتمق معنسنه در
بو دخی ظا ایله رسم اولونور • قرآن عظیمده التی موضعده
کلور • اولی آل عمرانده • والکاظمین الغیظ ده در • یعنی یوتجیلر
وهضم ایدیجیلر دیمک اولور • باب الظماء ظماء صوسزلقدر •
بو دخی ظا ایله رسم اولنور • هر نیجه تصرف اولنور ایسه
اولونسون کلام اللهده اوچ یرده کالور • سوره توبه
نک آخرنده • لا یصیبهم ظماء ولا نصب در • وبری داخی سوره
نورده • یحسبه الظمآن ماء در • وبری داخی سوره طه ده در
وانک لا تظمأ در • باب الغیظ غیظ غضبه دینلور • بو دخی ظا ایله
کتابت اولنور هر نیجه تصرف اولنور ایسه اولونسون •

بو دخی قرآن عظیمده اون بر یرده کلور • اولی آل عمرانده
علیکم الانامل من الغیظ در باب الظفر ظفر فون وبخاه
دیرلر بونکده رسمی طایله در • قرآن عظیمده بر موضعده
واقع اولمشدر • ایکنجی سوره فتحده من بعد ان اظفرکم علیهم
فمنظ من یظن الظلم فی عظم ظفر ومن غلط الالفاظ فانظر
باب الوعظ وعظ الله تعالی بنک عذابیله قورقوتمق وعلی
صالح ایشلمکه حث ایدوب قندرمقدر • بونکده رسمی ظایله
اما سوره حجرده الذین جعلوا القرآن عضین ده ضادیله
در • بوراده فرقه و بولک معنسنه در • اما وعظکه ترغیب
معنسنه اولا • قرآنده اول کلنی سوره بقرده وموعظة
للمتقین ده در باب الظن ظن تهمته دینلور • بو دخی جمله ظایله
رسم اولنور • قرآن عظیمده اول واقع اولن سوره بقرده • الذین
یظنون انهم ملاقوا ربهم در • التمشی بیکی یرده کلور •
باب الظلم ظلم شئ موضوع له سندن غیرده استعمال
ایتمکدر • بو دخی ظایله کتابت اولنور قرآن عظیمده اکی یوز سکسن

حرفیه یوزدن تجرتا اولنوبدر اولنمشدر اکی

اکی موضعده وارد اولمشدر • اول واقع اولن سوره بقرده
فتکونا من الظالمین در باب العظم عظم کمک دیرلر بو دخی
قرآن عظیمده اون درت یرده کالور • جمله سی ظایله رسم
اولنور • اولی سوره بقرده • وانظر الی العظام کیف ننشزها
باب الظفر ظفر طرنغه دینلور • بو دخی ظایله رسم اولنور •
قرآن عظیمده بر یرده کالمشدر ایکنجی • سوره انعامده
کل ذی ظفر در باب الغلیظ غلیظ یوغنه وکوبه دینلور بو ده
هر نجه تصرف اولنور ایسه اولنسون ظایله کتابت او
قرآنده اوچ موضعده کلور • اولی آل عمرانده غلیظ القلب در
باب اللفظ لفظ بر نسنه اتمق در • بو دخی ظایله کتابت اولنور
سوره قافده ما یلفظ من قول الا لدیه رقیب عتید ده در ایکنجی •
باب الانظار انظار مهلت و تاخیردر • کلیا بو ده ظایله رسم
اولنور • قرآن عظیمده اون درت یرده کالور • اولی سوره حجرده
انظرنی الی یوم یبعثون در باب النظر نظر ترصد و ترقب
یعنی بر نسنیه کوز طوتمق در • بو ده ظایله یازلور • قرآن عظیم

الت بیرده کلور • اقلی سورهٔ بقرده • ولا یخفف عنهم العذاب
ولا هم ینظرون در •

متن

شواظ لظی بالفظ قد ظلت فی الظلم لمن ینتظر ظلوا یظهر مع الظفر

باب الشواظ شواظ اود یالکیندن شوله یالکادیر لرکه آنک
دوتنا ولمیا • بونده ده رسم ظائله در • قرآن عظیمده برمو
کالر فقط • سورهٔ رحمانده یرسل علیکما شواظ من نار در •
باب اللظی لظی اسم جهنمدر • قرآنده ایکی موضعده کلور •
بری سورهٔ معارجده لظی نزاعة للشوی در • بری داخی سورهٔ
واللیلده نارا تلظی در • بونلرده ظائله رسم اولنور •
باب الفظ فظ غلیظه وخشیه دینلور • یعنی ایری ویوغنه
دینلور • بوده قرآن عظیمده بر موضعده کلمشدر • الخ ولو کنت
فظا غلیظ القلب در باب الظل ظل که دوام معنسنه کله
قرآن عظیمده طقوز موضعده کلور • ظل وجهه مسودا در •
سورهٔ نحلده وسورهٔ زخرفده بونلردن باقیلری کلجکده ذکر
اولنسه در • بونلرده ظائله کتابت اولنور باب الظلم

ظلم

ظلم قرآنک لقدر • بوده ظائله مرسومدر هر نجه کرکسه
کلسون • قرآن عظیمده بوده یکرم التی موضعده کالور • اوّلا
اولئنی فی ظلمات لا یبصرون در باب الانتظار انتظار رده ترقب
معنسنه در • یعنی بر شیئه منتظر اولمق کوز دوتمق • بوده ظائله
مکتوبدر • بوداخی اون درت موضعده کلور • اوّل سورهٔ انعامده
قل انتظروا انا منتظرون باب التظلیل تظلیل قرآنده اوچ
یرده کالور • انلرده ده دوام معنسنه در ظائله مرسومدر
سورهٔ طه ده الهک الذی ظلت علیه عاکفا در • سورهٔ واقعه
فظلتم تفکهون در • سورهٔ رومده لظلوا من بعده یکفرون ده
سورهٔ حجرده فظلوا فیه یعرجون در باب الظهر ظهر انتصاف
نهاردر یعنی کنک نصفنه دینلور • بوداخی ظائله مرسوم
قرآن عظیمده ایکی موضعده کلور • سورهٔ نورده ثیابکم من
الظهیرة در • وداخی سورهٔ رومده وحین تظهرون در •

وفی المحتضر ظلت فظلتم تفکهوا ویظللن قد ظلوا انظل مع الظهر

باب الاحتظار احتظار منع معنسنه کلن ایکی یرده کالر • سورهٔ

اسریده عطاء ربك محظوراً دُر • سورهٔ قمرده کهشیم المحتظر
دُر • بونلرده ده ظا ایله دُر • بونلردن ماعدا ضاد ایله یازلور
باب ظلت فظلّوا ونظلّ ظل دوام معنسنه اولن قرآن عظیمده
التي موضعده دُر • سورهٔ زخرفده سورهٔ طه ده • سورهٔ
رومده اولنلر ذکر اولوندیلر • اما سورهٔ شعراده فظلت اعناقهم
دُر • وفنظل لها عاكفين دُر • وسورهٔ شوریده فیظللن رواكد
على ظهره دُر • قرآن عظیمده بونلرده ظا ایله کتابت اولنورلر •
دوام معنسنه اولدقلری ایچون • بونلردن غیریسی ضاد ایله
کتابت اولنورلر • زیرا انلرده ضلالة معنسنه کلورلر •
يضل من يشاء کبیلرده • ودخی اختلاط وامتزاج معنسنه ده
کلور • واذا ضللنا في الارض کبیده • ودخی هلاك معنسنه ده
کالن • ان المجرمين لفي ضلال وسعر کبیلرده • ودخی بطلان
معنسنده ده کالور • واضل اعمالهم کبیلرده • ودخی تحیر
معنسنه ده کلور • ووجدك ضالا فهدى ده • ودخی غایب معنسنه
ده کالن • لا يضل ربي ولا ينسى ده • اشبو ذکر اولونان معنیلره

کلنلرده

کلنلروك جمله سی ضاد ایله رسم اولنورلر • والله اعلم بالصواب
باب الظهر ظهر ظهر ارقه دینلور • ظهرك جمعی ظهور کالور
بوده ظا ایله رسم اولنور جباههم وجنوبهم وظهورهم
ده دُر • والذين يظاهرون منكم ده دُر •

فصل

ظنين بما خلف عضين بقصرها كذا حض اطعام وفي نضرة الدهم
وويل كذا ضاد وناظرة الاولى تغيضوا وغيض الرسم بالضاد في السبع

یعنی قرّاء سبعه اختلاف ایتدکلری سورهٔ کورتده • وما هو على
الغيب بضنين نك ظاینی ضاد له اوقومقده • ابن کثیر وابو عمرو
وکسائی ظا ایله اوقودیلر • زیرا انلروك مصحفلرنده ظا ایله
مرسوم دُر • یعنی مکه دکی مصحفده • ودخی بصره دکی مصحفده ظا ایله
یازلمش دُر • اما نافع وابن عامر وعاصم وحمزه ضاد ایله اوقودیلر •
زیرا انلروك مصحفلرنده ضاد ایله مرقوم دُر • یعنی مدینه دکی
مصحفده • وشامده کی مصحفده • وکوفه دکی مصحفده ضاد ایله مرسوم
باب عضين عضين عضه نك جمعی دُر فرقه وبولك معنسنه دُر •
سورهٔ حجرده الذين جعلوا القرآن عضين ده دُر انجق •

يعني قر قوافيه الفولـ ديمكدر • صاحب كشافدن نقل
اولنور عضين جمع عضه در ضاد له اصلي عضوه در • عضو
معنسنه در دير • عكرمه دن رضي الله عنه نقل اولنور كه عضه
قريش دلنده سحره ديرلر باب الحض حضّ حثّه ديرلر يعني برنسنيه
قندرمق و قولوزلمق در • اما حض ايله حثّه آره سنده فرق
حث هر نسنيه قندرمق در • اما حض طعامه قندرمقده الحق
ولا يحض على طعام المسكين سوره الحاقه ده • وسوره دين ده
وسوره فجرده • اشبو اوچ موضعده ضاد له رسم اولنورلر •
زيرا بونلرده تحريص معنسنه در • يعني قندرمق در • شيخ جزري
رحمة الله عليه اشبو قندرمق معنسنه اولنه تنبيه ايدوب ديو
مصراع والحظ لا الحض على الطعام ديمكله باب النضرة نضر ده ضاد له
رسم اولنور • سوره هل اتى ده ولقيهم نضرة وسرورا ده •
سوره مطففين ده نضرة النعيم ده • وجوه يومئذ ناضرة
الى ربها ناظرة ده ناضرة اولى ده سوره قيمه ده • بو اوچ
موضعده ضاد له رسم اولنورلر • زيرا بونلرده نضارة دندر

ج

حسن

حسن وكوكجكلك معنسنه در • نتاكه حديث شريفده اشبو
معنيه كالمشدر • نضر الله امرأ سمع مقالتي فوعيها واديها
كما سمعها در • ناظم عفي عنه وفي نضرة الدهر • وويل
كنا ضاد • وناضرة الاولى • ديدكي اشبو ذكر اولنان معني
اوزرينه در باب تغيضوا وغيض اشبو ايكي ده ضاد له يازلور لر •
نقصان معنسنه كالورلر • وما تغيض الارحام ده •
سوره رعده وغيض الماء ده سوره هود ده والله اعلم •

باب بيان معرفة تميز الضادات من الظاآت

يعني اشبو باب ضاد له ظا ايكسي بر بيرده كلسه لر بربرندن
لفظلرني تميز ايدوب هر برني مخرجلرندن اخراج ايتمكله
وصفه تميز لرين اجرا ايتمكله بيان ايتمك بياننده در • متن
فتميز ضاد من الظا بمخرج وبوصف استطالة فذمو بالذكر
فبينهما جدا متى جا ملاصقا كانقض مع بعض بعض مع الظهر
نحو اي كلام ومعناي تمام يعني اي قاري كتاب الله • واي تا الخطاء
بلكل واكاه اولغل كه اكر ضاد حرفيله ظا حرفي بربيرده

جمع اولسالر ضادي ظادن تلفظلرنده تمييز ايدوب لفظلر
بر برندن قارشمقدن حفظ ايتمك سكا واجب ولازمدر • يعني
ضادي ذكر اولنان مخرجندن اخراج ايدوب صفت
استطالهسن رعايت ايتمكله ظادن تمييز ايله • باب
مخرجده ذكر اولندوغي اوزرنده كه ضادك مخرجي اضراس
وعافه لساندندر • ظانك مخرجي طرف لسانله ثنايا
دندر • پس بو ايكسنك بري برندن مخرجده مباعدهلري •
وبعض صفتده مغايرتلري واردر • ايليا قاري مجوده لابد
ولازمدر كه بونلرك ايكسن بر برندن لفظلرنده فرق
ايدوب تبيين وتمييز ايليا • وهر برنك صفت مخصوصهلرني
بيان ايدوب لفظلرين • بري برندن بري ايدوب تعيين ايله
تفريق ايده • تاكه سامع اولن مؤمنلرك سمعلرنده ايكسنك
لفظلري بري برندن ممتاز اولوب انفراد بولالر • زيرا
اعتبار سامعده اسماع ايدوب تفريقله ايشدرمكدر •
ودخي دكلنه وايشدنه تفهيم ايتمكدر • مثاللري انقض

ظهرك • يعض الظالم • وبعض الظالمين كبلودر • بي
اشبو مثاللرده ضادك مخرجندن اولن حقن ايفا • وصفتندن
اولن مستحقن اعطا ايتمكله تبيين وتفريق اولنمق
لازم ولابدادر •

فصل في بيان تمييز الحروف المتقاربة

عليك بتبيين الحروف قرابة — اذا لاقتا كالضاد والظاء والغير
كحضتم عرضتم واضطر تهرضتم — قصيتم افضتم مع نقيض بلاضير
تغيضون غيض انما يغضون ضامر — نقيض وقيضنا واغضض من الغر
ويغضضن وابيضت وضيق وضيق — ترضيتم عضوا وتبغض بالضير

اوعراب عليك نك اعرابي ذكري سبقت ايتمشدر عليك
بعرفان العلوم رده تحوز كلام يعني اي قاري لازم اول شول
حرفلرك بياننه كه انلر متقاربهدن اولوب بربيرده
مجتمع اوللر • اندروك لفظلرني بري برندن نطقكده
بيان ايدوب تمييز ايده سن • اگر حرف ضاد كندي ساكن
اولوب تادن ويا طادن اوكندن كله • مثالي حضتم وعرضتم

واضطر رتم • واضطر • وفرضتم • وافضتم كبيلردر •
بونلرده وبونلروك امثالنده ضادي عقبنجه كالن
تادن • ويا خود طادن بيان ايدوب لفظنده ادغامه
ايرشدرميه سن • زيرا ضاد ايسه ساكندر وانده صفة
رخاوة ده واردر • تاء ايسه وطا ايسه متحركلردر •
وانلرده ده صفة شدة واردر • پس بونلروك كبيلرده
بيانيله محافظه اولونميه ادغامه ايرشدرنلر • وكذا
اگرچه ضاد متحرك اولسا عقبنجه حرف ضعيف كالسا
قضيتم • عضين • ضيف • ضيق • تراضيتم • كبيلرده كي
كبيلرده يالكز ضعيف در • ويا خود حرف ضعيف ضادن
اول كله • تفيضون • وغيض الماء • ونقيض له • وابيضت
عيناه • وقيضنا له قرناء • وتبيض وجوه كبيلردر •
بونلرده وبونلرك كبيلرده ضادي بيان خالصله بيان
ايدوب قريننده اولان حرف ضعيفي خفادن قورتروب
لفظنه قوتجك ويروب تعيين ايده • وضادي دخي ضعيف
حرفه مجاورتيله لفظنده ضعيف تلفظ ايتميه • جهرني
وقوتني اظهار ايده • نتاكه جهله قرانك بونك كبيلرده
غلطلري • وحرف ضعيفه مقارنتيله قويي ضعيف تلفظ
ايتمكلري قتي چوق اولور • وافراطلري وتفريطلري كثير
اولوب لحن لري غزير اولور • ودخي بيتلرده كلن مثال
لروك سائرلري ذكر اولنان لركبي بيان اولونهلر •

باب بيان معرفة غنة النون والميم المشددتين

وخذ غنة تبدي بنون وميمها   اذا شددا اخذا من العالم الحبر
كان نحو من نون من الناس اننا   وكم من مهم عم امن ومن مضر

تفصيل كلام يعني اخذ ايله وحفظ ايله نونك وميمك
مشدده اولدقلري حالده غنه لريني بيان ايله • يعني
نون مشددهنك وميم مشددهنك غنه لريني اظهار
ايتمكله تلفظ ايله • پس اي طالب تلاوة • واي راغب قراءة •
بلكل واگاه اولغل كه حرف نونده وحرف ميمده غنه
اصلدر • اما نون ميمدن اغندر • پس بونلر قچانكه متحرك

اولالر غنه لري خفي اولور • اما قچانكه ساكن اولالر غنه لري
ظاهر اولور • واكر مشدده اولالر غنه لري اظهر اولور •
زيرا غنه نونه وميمه صفة لازمه دندر • ونك اخي بالحركه نونك
وميمك مشدد اولمقلري برنجه مرتبه اوزرنه در • اكي
كلمه نك وصلندن مشدد اولمق وار • بر كلمه نك اصلندن
مشدد اولمق وار • اما تشديد نونك امكندر ميمه اولندن •
مثاللري ان نحن • ان نقول • من ناصر • ان نعبد كبلردر •
كلمة واحده نك اصلندن اولنه مثال • ان • وان •
وهن • كبلردر • ميمك اكي كلمه دن كلن تشديدنه مثال
كم من فئة • ام من هو • من مصر كبلردر • بر كلمه دن
كلن تشديده مثال عم • وثم • وغم • اذهبت كبلردر •
پس قاري مجوده واجب ولازمدركه بونلرك كبلرولك
تشديدلرينك حقلرين • وصفة غنه لرينك مستحقلرين •
تلفظ ايدركن رعايه ايليوب افراط دن وياتفريط دن حفظ
ايليه •

باب بيان معرفة احكام الميم الساكنة

يعني اشبو باب ميم ساكنه نك حكملرينك معرفتي بياننده در •

جري حكم ميم في ثلث اذا سكن — لدى البا بالخفاء فمع غنة المقري
على ما هو المختار والميم ادغمن — وفي غير باميم فاظهر بلا عذر
خصوصا اذا لاقت بفاء وواوها — فبين باظهار قوي بها يطري

اعراب جري فعلي معمولاتيله فعليه در • في ثلث محذوفه
موصوفه در تقديري في مرتبة ثلث در • اذا سكن جمله سي
جمله شرطيه در • لدى البا ظرف جرييه در • قصري وزن اجون [margin: در •]
وبالخفاء جري يه متعلقدر • والميم جر ايله لدى الباء
عطفدر • واظهر في غير باء وميم امريه در •

تفصيل معني وتبيين نحوي يعني اي قاري قرآن • واي تالي فرقان
بلكل وآكاه اولغلكه كتاب الهده ميم ساكنه [margin: نك]
اوچ حكمي وار در • بري اخفا بري ادغام بري ده اظهار
در • اما حكم اخفا شول يرده دركه ميم ساكنه
باي متحركه دن اول كله مثال • ومن يعتصم بالله •
وربهم بهم • ويومهم بارزون كبلردر • كلمه واحده [margin: بر]

مثال انبئهم • عنبر • منبر • انبورك كبلردر • اشبو
ذكر اولنان مثاللرده نون ساكنه ميمه قلب اولنور داخي
ميم ساكنه نك حكمين كتير • نتاكه اول وقت حكم
اخفاسيدر بونلرك كبلرده ده اخفا اولور •
بعضلر قتنده اظهار تام اولور • اما اهل ادانك مختار
عنده ايله اخفا اولمقدر • ناظمك عفي عنه • علي ما هو
المختار ديدكي اشبو معنيه اشارتدر • اما ايكنجي حكمي
ادغامدر ميم ساكنه ميم متحركيه اوغرجقدر • مثالي
دمرنا • ومعتز • وهم من خشيته • وامن كبلردر •
والميم ادغمن ديدكي قولنك معناسي اشبو ذكر اولناندر
واما اوچنجي حكمي اظهاردر • ميم ساكنه بايله
ميمدن غيريسنه اوغرجقدر • مثالي الحمد لله • وانعمت
وهم • يوقنون • ولهم عذاب اليم • وانذرتهم ام لم تنذرهم
هم لا يؤمنون كبلردر • خصوصا فا ايه ويا واوه •
اوغرديه اول وقت ميم ساكنه نك اظهارنده مبالغه

جق لابد ولازمدر • تاكه لسان اخفايه سبقت
ايلميه • زيرا بونلرك اوچونك مخرجلري بردر • اكر
بونلرده ميم ساكنه نك اظهارنده اولونميه البته
لسان اخفايه مسارعه ايدر • اما اظهارده بونلرك
كبلرده بر جمله اولمق كركدركه ميم ساكنه
ميم متحركه منزله سنه وارميه • تاكه جمله قرانك
ايتدكلري كب اوليه • وداخي بونيده بلمك كركه اشبو ذكر
اولنان تحذيرات اكثر قاريلرك لسانلرنده جاري •
ولفظلرنده طاريدر • وطبيعتلري داخي اول تحذير اولنان
عمل ايله عمل ايدوب لحنه وخطايه ايرشدرمكه مائل
اولور • پس بو وصيته اولنان قاعده لرك معرفتي لزومي
ساكده شول وقت معين ومبين اولوركه انصاف نظريله
نظر ايدنسن تاكه طبعكه ذكر اولنان محذورلر تمام
وحقيقتيله وارد وغز ادراك ايدوب بله سن • اول وقت
فهم ايدرسن • اللهم نبهنا عيوب انفسنا واعف عنا

من هفوات الحافظنا وسقطات الفاظنا بلطفك وكرمك
يا ارحم الراحمين **باب بيان معرفة احكام النون الساكنة والتنوين**
يعني اشبو باب نون ساكنه نك وتنوين راكنه نك
حكملرين بلدرر • اي برادر اسعدك الله وايانا بالكل و
آگاه اولغل كه جميع قرآنك عوامي وخواصي اشبو بابك
حكملرين بلمكه اشد احتياجله محتاجلر • وانتم
افتقار له افقرلردر • زيرا بو بابك فائده لري كثير • و
عائده لري كبيردر • وبونلر ايله تلاوة يسير • وبونلرسز
قراءة عسيردر • زيرا قاري قرآن عظيمدن برسوره يا برجزو
ويا برعشر اوقيو ديلسه اكا لابد ولازمدر كه • تنوينك
ونون ساكنه نك حكملرين وقاعده لرين بلوب ضبط قلوب
وحفظنه اله • تاكه قراءتده ماهر وفائق • وتلاوتده راسخ
ووائق اوله • زيرا بونلرك حكملرين بلمينلرك قرائتلري
معتمد عليه اولمز • وتلاوتلري موثوق بها اولمز • زيرا
قرآن عظيمك حرفلري وكلمه لري • بونلرك حكملرينك

عن فائته متعلق در • انلر سزده كلدر • يعني بو اجلدن
دركه • ناظم عفي عنه تنوين ايله نون ساكنه نك
احكامن وقواعدن بر باب ايدوب آني بيان مراد ايدوب
وخذ حكم تنوين ونون تسكنت بالاظهار والادغام والقلب والستر
اعرابلبيت وخذ معمولا تيله انشائيه در • تسكنت نونه
صفة در • والستر دديكندن مراد اخفادر • يعني تنوينك
ونون ساكنه نك حكملرين اخذ ايله وضبط قيل •
دورت مرتبه اوزرنه • بري اظهار • بري ادغام • بري
قلب • بري اخفادر • **تنبيه** تنوين دينلن هان نون ساكنه
در • لفظده ثابت اولور خطده ثابت اولمان • وصلده ظاهر
اولور • وقفده ظاهر اولماز • ودخي كلمنك آخرنده اولور •
اولنده اولماز • واوسطنده بولنماز • نون ساكنه خلافنه
زيرا نون ساكنه لفظده ثابت در • وخطده ظاهردر •
وصلده طوردر • وصلده طوردر • اسماده اولور • افعالده
بولنور • حروفده بولنور • ودخي اولده بولنور •

وسطده بولنور • آخرده بولنور • ناظم بو درت مرتبه
لردن اخفانک بیاننی تقدیم ایدوب دیدی •
فالخفی لدی باء بقلب وغنة   وعند حروف الحلق اظهر ولا
محصل الکلام یعنی هر قچانکه تنوین یاخود نون ساکنه حروف
تهجی دن بایه اوغرسه لر لفظده میمه قلب اولورلر •
دخی غنه دن بر اثر مکث یعنی ظهور ایله اخفا اولور
نتکه میم ساکنه بایه اوغرسه حکمی اخفا ایدی •
همان بونده ده اول حکم در • اما مرتبه اخفا مرتبه اظهار
ایله مرتبه ادغام آره سنده بر مرتبه متوسطه در •
نتکه سابقده ذکر اولنمشدر • مثاللری علیم بذات
الصدور • من بعد علم کبیلردر • و دخی تنوین و
نون ساکنه حروف حلقه اوغرسه لر اظهار
اولونورلر • زیرا نون ساکنه ایله حروف حلقک مخرجلرنده
تمام مباعدت وار اقلق وار در • بونلر بربرنده ادغام
اولونمغه قابلیتلری اولمیوب ادغام اولونمدلر • اخفا

نزلر

همزه مثالی کلا من آمن انا
بنون کبیلردر رح

اولونمغه ده مناسبت بولنمدی پس اظهار اولنمق مقرر
اولدی • مثاللری بنلردرکه ذکر اولنور • ها یه مثال
جرف هار • من هاجر • ینهون کبیلردر • حا یه مثال
نار حامیة • من حاد الله • وانحر کبیلردر • خا یه مثال
یومئذ خاشعة • ومن خزی یومئذ • والمنخنقة کبیلردر •
عینه مثال حقیق علی ان • من علم • انعمت کبیلردر •
غینه مثال من ماء غیر آسن • من غیر علم • فسینغضون
کبیلردر • سؤال اگر صورسالرکه ناظم عفی عنه
الف ممدوده یی بوراده ذکر ایلمدی حالانکه الف ممدوده
دخی حروف حلقدندر جواب بودرکه صدر کتابده ذکر
اولونمدیکه الف کلمه نک اوائلنده گلمز • وساکندر صکره
واقع اولماز • وما قبلی دخی مفتوح اولمادقدن زائل اولماز •
پس شویله اولدیسه تنوینک و نون ساکنه نک حکملرنده
داخل اولدی • انکچون ذکر ایلمدی • والله اعلم   متن
وادغم لدی لام وراء دون غنة   وادغمهما معها لدی یومن

سوى كلمة فيها ظهور لشبهة كدنيا وصنوان وقنوان كى تزدى

يعني تنوين ونون ساكنه لام ايله رايه اوغرسه لر ادغام
محض اولورلر غنه سز • زيرا بونلرك مخرجلرنده بربرينه
تمام قرابتلري • وكمال اخوتلري واردر • پس بو اجلدن
دركه بعضلر بونلري بر مخرج عد ايدرلر • اتم قرابته
لري وكمال مناسبته لري ايچون • ايليه ادغام محض
اولونمغه اليق واحق اولدیلر • لامك مثاللري • هدى للمتقين
من لدنه • ان لو كانوا كبيلردر • رايه مثال • غفور رحيم
بشرا رسولا • من ربهم كبيلردر • ودخي تنوين
ونون ساكنه يومن حرفلرنه اوغرسه لر ادغام مع
الغنه اولورلر • يعني حال ادغامده غنه لري زائل اولمز
زيرا بو اكسنك اشبو دورت حرفه مخرجده وصفة استفال
وانفتاحده قرابتلري واردر • لام ايله راده اولان قرابته
ازرقدر • وحروف حلقله اولان بعددن اكسكدر • پس
بني واردلو بونلرده بر امر متوسط اختيار ايتديلر •

اول

اول امر متوسط دخي ادغام مع الغنه مرتبه سيدر •
جانبيني رعايه ايچون • شيخ سخاويدن نقل اولنوركه ادغام
مع الغنه نك حقيقتي اخفادر • بوكا ادغام ديدكلري مجاز
زيرا حالة ادغامده غنه نك ظهوري ادغام محضه مانعدر
الا بو دكلي واركه انده تشديد يسيردن لابددر ديو
بو مرتبه يه ادغام توسيط دينلور انده غنه نك بقاسي ايچون
اما يا لكن نونده ادغام تام اولورلر • زيرا بونلرك كبده
مدغم ايله مدغم فيهك غنه صفة لازمه لرندندر •
اگر شويله كه حال ادغامده لرنده بونلرك غنه لري
ترك اولونسه صفة لازمه لري ترك اولنور پس لحن
فضيع واقع اولور • اما ائمه سبعه دن حمزه خلف روايتله
واوله يا ده ادغام محض ايدر غنه سز • لام ايله راده اولان
ادغام محض كبي • تفصيل بودركه تنوينك ونون ساكنه
نك يرملون حرفلرنده حكمي اوچ مرتبه اوزرينه در •
اولكي حكم لام ايله رايه اوغرنجق ادغام تام اولور •

در •

بونلر تشدید تام ایله ادا اولنورلر • بو نوعه ادغام
کامل دینلور • ادغام بالغنه دینلور • لکن حکم
نونه و میمه غنه ظاهر ایله ادغام اولنورلر • زیرا
اشبو ایکی حرف غنه حرفلریدر • مثاللری ابما نحن •
من نور • من ماء • مهین کبلردر • اما واوده و یاده
ایکی کلمه‌دن جمع اولجق متن شبیه‌جه ادغام اولنورلر • مثاللری
هدی و رحمة • من وال • وبرق یجعلون • ومن یعمل کبی
لردر • اما کلمهٔ واحده‌ده اولسه‌لر ادغام اولنمزلر
مضاعفه التباسدن قاچرماق ایچون • مثاللری
الدنیا • وصنوان • وقنوان • وبنیان کبلردر •
اگر بونلرده ادغام اولونیدیلر • الدیا • وصوان • وقوان
وبیان اولورلر ایدی • تا که حرف تضعیف اصل کلمه‌نک
اصل حرفلری مکرر اولوب ادغام اولنمشدر یوخسه
نوندن یی منقلب اولوب ادغام اولنمشدر بلنمزدی • زیرا
مضاعف اکا دینلور که حرف تضعیفک اکسیلسه

نفس

نفس کلمه‌دن مکرر اولمش اولوب اکسیده بله جنس
واحددن اولالر • دیان • منان کبلردر • واما اونجی
حکم خلف قیندن واوده و یاده • ادغام تامله غنه سز
ادغام اولنورلر • نتاکه مثاللری ذکر اولندی •
هما اخفیا عند البواقی بغنة   خذ ما مضی مع ما سیاتیک بالخبر
الاجرا: هما مبتدادر تنوینه و نون ساکنیه راجعدر •
اخفیا فعل مجهولدر معولایله جملهٔ فعلیه خبر تیدر •
بواقی جمع باقیدر یعنی تنوین و یا نون ساکنه اظهارده و
ادغامده و اخفاده ذکر اولنان اون اوچ حرفلردن
غیرسنده اخفا اولنورلر • بقای غنه‌دن بر اثرحلك
ایله بلجه • زیرا بونلرده داخی قرب و یا بعد مستحکم
اولمادیلر • پس بونلرده دخی ادغام اثر غنه ایله اولوب
بر امر متوسط اختیار اولنمق مناسب کورلدی ایلیه
اخفا اولنمق مقرر اولدی • اما مرتبهٔ اخفا دخی بونلر
حرفک قوتنه و ضعفنه کوره اولور • یعنی بونلردن قوی

ده

اولان حرفلرده اخفا دخی قوی قلنور • ضعیف اولان حرفلرده
اخفا دخی ضعیف ادا اولنور • شیخ ابو الحسن السخاوی
قدس سره اشبو اخفا حرفلرنده اخفا کاه اولور •
ادغامه اقرب اولور • کاه اولور اظهاره اقرب اولوردیر •
یعنی اظهاره ویا ادغامه قرب وبعد حروف اخفانک
وتنوینک ونون ساکنه نک بری برینک مخرجلرنه
قربلری وبعدلری حسبی اوزرینه دُر • ایله اولسه صاد
وزای ده • وسین ده • ودال ده • وطاده • وتاده ادغامه
اقربدر • اما ضاد ده • وذال ده • اولکی مرتبه دن ارجح
اظهردر • واما قاف ده • وکاف ده • وفاده یوقاروغی
مرتبه لروک حدلرندن ارجح اظهردر • وداخی بلمک
کرکه حروف اخفاده عددده بیش حرفدر • تا • وثا • و
جیم • ودال • وذال • وزای • وسین • وشین • وصاد
وضاد • وطا • وظا • وفا • وقاف • وکاف دُر • اما تا
مثال • زکوة تریدون • من تاب • وانتم کبلردر تایه

مثال فی ظلمات ثلث • وان ثبتناک • وانتی کبلردر •
جیمه مثال • فصبر جمیل • من جاء • انجیکم کبلردر •
داله مثال دکا دکا • من دابة • اندادا کبلردر • ذاله
مثال یسیرا ذلک • من ذا الذی • وانذر الناس کبلردر •
زایه مثال نفسا زکیة • من زکوة • انزل کبلردر •
سینه مثال رکعا سجدا • من سلالة • وما انسانیه
کبلردر • شینه مثال صبار شکور • ان شاء انشانا
کبلردر • صاده مثال صفا صفا • من صلصال ینصرون
کبلردر • قوة ضعفا • من ضعف منضود کبلردر •
طایه مثال بلدة طیبة • من طین • ینطقون کبلردر •
ظایه مثال مثلا ظل وجهه • من ظلم • ینظرون کبلردر •
فایه مثال لغوب فاصبر • من فی الارض • انفسکم کبلردر
قافه مثال رزقا فی لوا • من ق • ینفقون کبلردر •
کافه مثال ظلوم کفار • من کان منکم • ان انکر
الاصوات کبلردر • بوردہ مثاللر تمام اولدی وقتا که ذکر

ضاده مثاله

اولنان حكملر تجنيددن وترقيقدن وتبييندن وادغامدن
واظهاردن وتنوينك ونون ساكنه نك حكملرندن كلام
تمام اولدي ايسه ناظم عفي عنه انلروك حفظنه حث وتنبيه
وضبطنه تحريص وترغيب ايدوب انلري اخذ ايله اذعان
وحفظله اتقان اتمكه امر ايليوب فخذ ما مضى مع ما سيأتيك
بالخير ديدي تاكه طالب تجويد وراغب تفريد اولنلر بونلرك
معرفتلري كماله ايرشوب مثوبات عظيميه واصل
اوللر وحسنات جسيمه حاصل قله لر وبوندنصكره ذكر
اولنه جق حكملرك معرفتنه سعي ايدوب اوكرنوب واوكر
تمكه مجدو ساعي اوللر تاكه اجر جزيل حاصل اولوب ثواب
جميله واصل اوللر زيرا الله تعالى جل وعلانك كلام
قديمي وكتاب كريمي احيا ايتمش اولوب درجات عاليه
يه يتشلوب مراتب رفيعه ايرشه لر حسبنا الله ونعم الوكيل
نعم المولى ونعم الجليل **باب بيان معرفة الامداد**
يعني اشبو باب حروف مده اولن مراتب امدادلك معرفتي

بياننده در وقتاكه ناظم عفي عنه احكام مذكوره نك
وضوابط سابقه نك بياننده ن فارغ اولديغيسه امداد
بياننه شروع ايدوب ديدي **متن**

فانواع امداد ثلث فواجب — اذا كان حرف المد والهمز في
بكلمة اذا جا اوان اتصاله — وما لازم يلفي بحرف من الصد
وما كان من هذين في كلمتيهما — وذا جائز منها عن الجهبذ المقري

الاثر

يعني اي عازم احكام امداد واي حازم سبيل سداد
بلكل واكاه اولغل كه حروف مد اوچدر بري الفدر
الف ابدي مددر بري دخي واودر بري داخي يادر بونلر
مد اولورلر شول وقتكه كندلر ساكن اولوب ما قبل
لري كندلرينك جنسندن اولن حركتله متحرك اولمش اوله
لر اول وقت بونلر حرف مد اولورلر بونلره مد ديو
تسميه اولونديغي صوتلرنه امتداد وذاتلرنه قابل
امداد اولدقلري اجلدن ودخي مخرجلرنه اتساع بولنمد
سببدن كندلرده ضعف وخفاء واقع اولديغي ايليه

اغي

مد اتمکله صوتلرنده قوة • وذا اتلرینه وسعت ویرلدکی
نتاکه قتاده دن رضی الله عنه روایت درکه حضرت رسالة
پناه صلی الله علیه وسلم اشبو حرفلرك صوتنی مد
ایدردی مد اتمکله • بر روایتده دخی رسول الله
صلی الله علیه وسلم قرائتی مد ایدیکی • یعنی کثیر المد ایدی •
فائده شیخ خلوتی قدس سره کشف المعانی سنده کتاب
کاملدن نقل ایدرکه مدك اقسامی اون وجه اوزرینه
در • اولکیسی مد اصلدر • مثال جاء وشاء کبیلردر •
بونلرك کبی مده مد اصل دینلدکنك وجهی بودرکه بونلرده
الف اصل کلمه دن عین الفعلدر • زیرا بونلر اصلده جیأ
وشیأ ایدیلر • بونلرده کندلری متحرك اولوب ماقبللری
مفتوح اولدوغی سببدن ایکیسنك ده یالری الفه منقلب
اولوب • الف دخی همزه یه ملاقی اولدی داخی سبب مد بولندی
پس واردر مد ایدلر • ایکنجیسی مد مجرددر • مثالی الطامة
والحاقة کبیلردر • بونلرك کبینك مدنه مد مجرد دینلدی •

زیرا مد بونلرده ایکی ساکنك آره سنده واقع اولدی •
اوچنجیسی مد لیندر • مثالی ولا الضالین در • بونلك وقفی حالنده
یاسی اوزرینده کی مد کبی • اشبو مدده مد لیندیو تسمیه اولندی •
زیرا بونلرك کبیده مد اجتماع ساکنینده بولندی •
دردنجی مد مد تمکیندر • مثالی اولئکنك • والملائکه نك
مدلری کبی • بونلرك کبینك مدنه مد تمکین دینلور • زیرا
کلمه مد ایله متمکن اولوب اضطرابدن بری اولور •
بشنجی مد فصل ومد بسط در • مثالی بما انزل •
قالوا آمنا کبیلردر • بونلرك کبینك مدینه مد فصل
دینلدی ایکی کلمه نك آره سنی فصل ایدوب فرق ایتدوکیچون
ودخی مد بسط دینلدی ایکی کلمه نك آره سینده مد منبسط
اولدوغی سببدن • آلتنجیسی مد رومدر • مثالی ها انتم
کی مدکبی • نافع وابو عمرو قرائتلرنده بونده غی مدده مد
روم دینلدی • زیرا بونلر اتمك همزه سنده روم ایدرلر
همزه تحقیق ایتمزلر • انوکیچونکه همزه نك ماقبلینه همزه دن

منقلب اولمش هادر • يدنجي مد مد فرقدر • مثالي آلله
آلذكرين كبيلردر • زيرا بونلرده عي مد خبريه ايله
استفهاميه نك مابيننى فرق ايدر • سكزنجي مد مد تنبيهدر
مثالي دعاء • وسماء كبيلردر • وزكرياء كبيلردر •
بعضلر قرا اتلرا اوزرينه • بونلرك كبيلرك مدينه مد تنبيه
دينلدي • زيرا كلمه نك بناسي مد اوزرينه اولدي •
طوقوزنجي مد مد بدلدر • مثالي آدم • وآخر • وآتى كبيلردر •
بونلرك كبينك مدينه مد بدل دينلدي • بونلرده الف
همزه ساكنه دن بدل اولندوغي سببدن • اوننجي مد
مد مبالغه در • مثالي لا اله الا الله ده كي مددر • اشبو
مدده مد مبالغه دينلدوكينك وجهي بودر كه بونده مد
مبالغه اولنور شول الوهيته مستحق اولميانلرك
نفيني تنبيه وتاكيد ايتمك ايجون • كتاب ايضاحده
دخي بويلجه ذكر اولنمشدر • ودا اخي ابن مسعوددن رضي الله
عنه روايتدر **المدات ديباج القرآن والهمزات مسامير القرآن**

والوقوف منازل القرآن يعني مدلر قرآنك ديباجلري
در • يعني زينتلري وآرايشلريدر • ودا اخي همزه لر قرآنك
مسمارلريدر • يعني بصقلري وبركلري در • ودا اخي وقفلر
قرآنك منزللري وقرارگاهلريدر • يعني قاري تنفس
ايدوب راحت اولجق يرلريدر • صاحب كشافدن نقل
دركه مدلو قرآنك زياده ده ويا نقصانده اختلاف اوزره
در • پس بونلرك عرفانلري استاد حاذقدن مشافهه
اولور • وتلقي ايله بلنور • ودا اخي اشبو حرفلرده مد اولنوب
سائرلرنده مد بولنمدوغينك وجهي • وسائر احكامنك بياني
مخرج بابنك اوللنده تفصيل اوزرينه دينلمشدر • فلله
الحول والقوة • ودا اخي بلكل كه مد اوچ نوع اوزرينه در •
بري مد واجبدر • بريسي مد لازمدر • بريسي مد جائزدر •
اما مد واجب حرف مد ايله سبب مد بر كلمه ده واقع
اولجق در • اگر ايكي كلمه دن جمع اولسه اول وقت مد
مد جائز اولور • اما مد لازم سبب مد سكون اولوب

سکونده کلمیه لازم اولدوغی یرلرده در. اما بو نوع
سکون لازم اولمدیغی یرلرده کنه جائز اولور. تقریر
کلام وتحریر مقام یعنی ای طالب تلاوت. وای راغب سعادت
بلکل واکاه اولکه حروف مدك مدی واضعك
وضعیله قونلمش بر مد طبیعیدر که لفظنده حاصل. و
نطقنده واصلدر. اول مده مد اصلی دینلور. اول مد دخی
بر الف مقداری مددر. مثالی قال. وقولوا. وقیل.
وحیل کبیلردر. اوشده بونلرده کی مده مد اصلی
دینلور. اشبو مد اصلی اوزرینه مد فرعی زیاده اولنماز
الا بر سببله زیاده اولنور. اول سبب دخی ایکی درلودر
برسی همزه در. وبرسی دخی سکون در. یعنی حرف مددن
صکره همزه کله یاخود سکون کله. اما سببی همزه اولن
مدده ایکی درلودر. بری مد متصلدر. جاء. وعلماء
واولئك. وسوء. وقروء. وسیئ. وجیئ کبیلردر.
بونلرده کی وبونلروك مثللرده کی مده مد متصل

دنلور

دینلور حرف مد ایله سبب مد بر کلمه ده مجتمع اولدقلری
اجلدن. پس قراء سبعه بونلروك اشباعنده مد اتمه کی
واجب قیلدیلر. اما مدك حدنده و زمانك مقدارنده
کندولرینك اصل قاعده لری اوزرینه اختلاف ایتدیلر.
وبر قسمی دخی مد منفصل در. مثاللری بما انزل. قالوا
امنا. بعهدی اوف کبیلردر. بونلروك کبیلردکی مده مد
منفصل دینلور. حرف مد ایله سبب مد ایکیسی ایکی کلمه ده
جمع اولدقلری اجلدن. پس بونلروك کبیلروك مدنده
قراء سبعه دن اختلاف واردر. بعضلر اصلا مد ایتمدیلر.
بعضلر مد ایتدیلر قصر ایتمدیلر. بعضلر مدده ایتدیلر
قصرده ایتدیلر. بونلروك تفصیلی اوزره بیانلری
اختلاف کتابلرنده مبسوطدر. بونده ذکر اولنمادی
زیرا بو کتاب قرانك اتفاقی کتابیدر. و دخی مدك
ایکنجی سببی حرف مددن صکره ساکن حرف کلمکدر.
اول دخی ایکی درلودر. برسینه سکون لازم اولمقدر.

وبرسي داخي اكه سكون عارضي اولمقدر • اما شول سكون
لازم اولنلر سوره لر اوللرنده كلن حرفلردر • الم •
المص • الر • المر • كهيعص • طه • ص • حم • عسق •
ق • ن در • بونلرده اكي قسم اوزرنه در [طس يس] • برقسمي ثنائي در
يعني اكشر حرفلي اولمقدر • وبرقسمي دخي ثلاثي در •
يعني اوچر حرفلي اولمقدر • اما بونلردن ثنائي اولن
بيش حرفدر • رادر • يادر • طادر • حادر • بونلرده
مد اصليدن زياده مد فرعي بولنمز سببي بولنمدوغي
سببدن • نتاكه شيخ شاطبي قدس سره • وفي نحو طه
القصر اذ ليس ساكن • ديدكي قولنك معناسي اوشده
بو ذكر اولنان اوزرنه در • واما ثلاثي اولن دخي [اكي] قسم اوزرنه
در • بري عين الفعلنده حرف صحيح اولندر • الف كبي •
بوننده اصلا مد اولماز حرف مد بولنمدوغي اجلدن •
نتاكه شيخ شاطبي قدس سره • [وما في الفه] من حرف مد فيمطلا • ديدوكي
نك معنسي اشبو ذكر اولنان در • وبرقسمي داخي عيننده

[هادره]

حرف

حرف مد اولمقدر • انلر دخي عدده يدي حرفدر • لام
ميمدر • كافدر • صاددر • سيندر • نوندر • قافدر •
بونلرده مد اصلي اوزرنه مد فرعي زياده ايدوب
مد ايتمك لازمدر • سبب مدك بونلرده لزومي اچوندر •
نتاكه شيخ شاطبي قدس سره نك قولي دركه وعن كلهم
بالمد ما قبل ساكن اشبو معنايي تنبيه • وبو نحوايي تنويه
در • وداخي دابة • وصاخة • والحاقة • ولا الضالين •
مثللرده مد لازم قبيلندندر • زيرا بونلركي سكونلري
سكون لازمدندر • ويا خود عيننده حرف لين اولنلر او
دخي ايكي برحرفدر • لفظ عيندر • بوننده مد طول اولنور
وتوسيطده اولنور • اما طول توسيط اوزرنه تفضيل
اولنور • نتاكه شيخ شاطبي نور الله مرقده • وفي عين الوجهان
والطول فضلا • ديدوكي اشبو ذكر اولنان معناية تنبيه
در • اما شول سكون عارض اولن قانتات •
فانتون • قانتين • مثللرده در • وقفلري حالنده اولور •

پس بونلرك وقفلرندن حاصل اولن سكون عارض
وقف ايچون كالن زيرا وقف حرفك حركتنى تركدر •
استراحت ايچون • پس بونلرك امثالنده كلى قرائتده اوچ وجه
جائزدر • قصر • توسيط • طول • زيرا بونلرك سكون
لرى وقفدن حاصل اولدى • ايله اولسه عارض اولدى
يعنى بو اوچ وجه بونلرده اشبو سببدن جائز اولدى •
ودخى شيخ شاطبى نك طاب ثراه • وعند سكون الوقف
وجهان اصلا • ديدكى قولنك معناسى اوشدر بوذكر
اولونانده • باب بيان معرفة الوقوف والابتداء
يعنى اشبو باب وقفلرك مرتبه لرين • وابتدا ايتمك
كيفيتلرى بياننده در • وقتاكه ناظم عفى عنه قواعد
امدادى بيان قلديسه عقبنجه وقف بابنك بياننه شروع
ايتدى • اما وقف بابنى مد بابنك اردنجه ذكر ايلدوكى
وقف مددن فرع اولدوغيدر • ودخى وقف كلمه نك
آخرنه مخصوصدر • پس مددن مؤخر كترلمكه مناسب

ع

اولدى

اولدى • اما وقفك معناسى وقف لغتده حبسه وتأخيره
ديرلر • نتاكه عربلر وقفت الدابة ديرلر حبست واخر
معناسنه در • اما وقف اصطلاحده كلمهٔ مابعدن
دن قطع ايتمكه ديرلر • اكر اشفده ياننده برشى كالمش
اوله اول وقت وقف اولور • اكر مابعدنده شى اولميا وقف
اولمز بلكه قطع اولور • والله اعلم بالصواب • متن
فهاك من الآي الوقوف والابتدا اذا رتل القرآن اوكنت ذاحدر
الاعراب فاء فهاك ابتدائيه در • هاك نك معنسى ذكرى
سبقت ايتمشدر • آي آيه نك جمعى كالور • آيات كلدكى كبى
ترتيل تأنى فى القراءة در • حدر اسراع فى القراءة در •
نتاكه ذكر اولوندى فحواى كلام يعنى اى قرآن تلاوه ايدن
دين كشى آيات قرآندن وقفلرى بل وابتدا لرى
اوكرن • وبونلرك حكملرين دن آكاه وخبير اول •
قرآن عظيم اكر ترتيل ايله اوقونسون • واكر حدر ايله
اوقونسون • سؤال اكر صورسه لركه وقف جمع له كاترونلون

ابتدا مفرد ایله ذکر اولوندوغی نك وجهی نه در جواب بودر که
وقفك انواعی واردر • زیرا وقف اسقاط حرکتله اولور •
روم ایله اولور • اشمام ایله اولور • اما ابتداده انواع
بولنمز • پس ابتدا جمع لنمکه قابل اولمدی • ودخی بلکه
وقف لغتده ترك در • اصطلاحده کلمه نك آخرندن حرکه
اسقاطدر استراحة نفس ایچون • نتاکه ناظم عفی عنه
تبیان الالفاظدن اشبو معنیده دیمشدر

وایاك والتحریك للحرف واقفا • اذا لم ترم ان رمت فالبعض اعملا •
لما فیه للقاری محل استراحة • فهذا عن التحریك عزل فیهملا •

یعنی حذر ایله وقف ایتدکك حالده حرفی متحرك قلمقدن •
اگر روم له وقف ایتمه جك اولورسك • واگر شویله که
روم ایله وقف اوله • رومده اتیان بعض حرکه واردر
وقف صرف اولمز • زیرا وقف حرکه تامه نك اسقاطیدر
قارینك نفسی راحت اولسون ایچون •

فاقسامه تام وکاف مع الحسن • فلا بد من فهم الجمیع لمن یقری

یعنی

یعنی وقفك اقسامی درت در • بری وقف تام در • بری
وقف کافی در • بری دخی وقف حسن در • بری دخی وقف
قبیح در • بونلری قاریه ومقری یه یعنی اوقوجی واوقودیجی یه
بلمك لابد وواجبدر • تاکه تلاوت قرآن اکه آسان ویسیر اوله •

فتام اذا تم الکلام ولم یکن • للفظ وللمعنی تعلق ما یجری

یعنی وقف تام شول یرده درکه کلام انده تمام اوله
ما بعدنك ما قبلنه اصلا تعلقی اولمیا معنیده ولفظده •
یعنی آشغه یانندکی یوقاری یانینه تعلق معنویسی • وتعلق
لفظیسی اولمیا • پس بونلرك کبی یرلرده کلام تام مفید
اولدوغی سببدن وقف وقف تام اولور • والله اعلم

وکاف من المعنی تعلقه فقط • کذا یبتدی ما بعد هذین مؤیدی

یعنی اما وقف کافی شول یرلرده درکه ما بعدنك ما قبلنه
تعلق معنویسی اوله • تعلق لفظیسی اولمیا انلرکبی یرلرده
وقف وقف کافی اولور • والله اعلم بالصواب • متن

واما بمعنی قل ولفظا تعلق • هنا وقف قاریها قبیح بلا عذر

سوكه ايي قل هنا الوقف الحسن كذلك منقول عن الحاذق الحبر
يعني اما وقف قبيح شول يرلرده اولورکه ما بعدنك ما قبلنه
تعلقي هم لفظده وهم معناده اوله انك كبي يرلده
وقف ايتمك قبيح در • مکرکه ایتلر باشلرنده وقف
اولونه اول وقتده انلروك كبي يرلرده وقف ايتمك وقف
حسن اولور اشفه سندن ابتدا ايتمك جائز اولور •
انك كبي وقفه وقف حسن دينلور • اهل فضل اولن
عالملردن • وصاحب رسوخ اولن کاملردن اوشله
بو يلجه نقل اولنور • والله اعلم تنبيه اي قاري
كتاب الله • واي تالي كلام الله • بلكل واكاه
اولكه وقف تام دينلن وقف قصه لك تمام اولوب كلام
تام اولدوغي يرلرده اولور • اكثريا بونك وجودي آيتلر
باشلرنده اولور • اولئك هم المفلحون ده وقف ايدوب
ان الذين كفروا دن ابتدا ايتمك كبي • وهو بكل شيء عليم
ده وقف ايدوب • واذ قال ربك دن و ابتدا ايتمك كبي •

وكنه

وكنه الخلين وانهم اليه راجعون ده وقف ايدوب •
وانذر الناس دن ابتدا ايتمك كبي • ودخي بونلره بکزر
يرلرده ده وقف بونلروك كبيدر • وكنه الخلين قصه
لر منقضي اولدوغي يرلرده ده وقف تام اولور •
مثالكري وجعلوا اعزة اهلها اذلة ده وقف ايدوب
وكذلك يفعلون دن ابتدا ايتمك كبي زيرا بلقيسك قصه سي
تمام منقضي اولدي • اما وقف كافي شول يرلرده دركه
انده وقف ايتمك كوكجك اولا حرمت عليكم امهاتكم
ده وقف ايدوب ما بعدندن ابتدا ايتمك در • وكنه
الخلين ولا على انفسكم ان تأكلوا من بيوتكم ده
وقف ايدوب • ما بعدندن ابتدا ايتمك كبي • اليوم احل
لكم الطيبات ده وقف ايدوب ما بعدندن ابتدا ايتمك
كبي • بونلروك كبيلرده وقف ايتمك وقف كافي اولور
واما وقف حسن شول يرلرده اولورکه انلرده وقف •
ايتمك حسن اولا • اما ما بعدندن ابتدا ايتمكلك قبيح اوله •

مابعدندن ماقبلنه معنی ولفظاً تعلقی اولدوغی سببدن •
مثالی الحمد لله دیوب وقف ایتمک حسن اولور • زیرا
مفهوم ومعنی معلوم اولور • اما مابعدندن رب العالمین
دن ابتدا اولنمق قبیح اولور • ودخی مالک یوم الدین ده وقف
ایدوب الذین دن ابتدا ایتمک حسن اولمز • پس بو ذکر اولنلره
مشابه اولنلرده ده وقف بونلرک کبیدر • زیرا جار
مجرور اورته سنده • ومستثنی ایله مستثنی منه بیننده •
صفتله موصوف آره سنده • فعل ایله فاعلی اورته سنده •
صله ایله موصوله آره سنده • وقف ایتمکلک قبیح در مکرکه
آیتلو اخرلرنده اوله • پس بونلرده وقف ایتمکلک حسن
اولور • وایلری یانندن ابتدا ایتمک روا اولور • وهم سننده
وقفک بو نوعنه وقف صالح دینلور • ودخی بلکه
وقف بابنک احکامی کثیردر • اشبو رده جملة تفصیل اولنمغه
متعلق اولنمدی اتحاد واختصار مراد اولنوب • اگر
احکام وقفی تفصیلی ایله بلمک دیلین قاری یه ابو عمرو دانینک

ایله

مستکفی

مستکفی سنه مطالعه ایتمک لازمدر • تا که تفصیل اوزره
مسائل وقفی ادراک ایده • فصل فی بیان معرفة التحذیر من الوقف علی الحر كة
یعنی اشبو باب حرکه اوزرینه وقف ایتمکدن تحذیری
یعنی بیلندرمکی بیان ایدر • بونی وقف بابنک عقبنجه
ذکر ایتدی • زیرا تتمهٔ وقفدندر •

وایاک والموقوف حرفاً محرکاً   سوی روم موقوف فبعض بما طری
عدا فتح او نصب والاشمام هکذا   مع ضم او رفع کذا نقل ذی الخبر

الاعراب ایاک حرف تحذیردر • کما فی خطاب الجون در •
یعنی حذر ایله بیلن حرکه اوزرینه وقف ایتمکدن دیمکدر •
اعلم اسعدک الله وایانا • ان الاصل فی الوقف الاسکان •
یعنی ای قاری کتاب کریم • وای تالی خطاب عظیم •
بلکل واگاه اولغل که وقفده اصل سکوندر • یعنی کلمه نک
آخرندن حرکتی اسقاط ایدوب حرفی ساکن قلمقدر • بوده
ایکی نوع اوزرینه در • بری رومدن واشمامدن مجرد اسکان
در • زیرا وقفدن غرض استراحة نفس در • پس حرکتی

كليا سلب ايتمك ابلغدر • وبري دخي روم وصله واشمامله
وقف ايتمكدر • سوي روم موقوف‌در دوكي اشبو معنايه
اشارتدر • ودخي اشبو اسقاط حركتله وقف كرك اسمده
اولسون • كرك فعلده اولسون • كركسه اسمده معرب
اولسون كرك مبني اولسون • كرك منون اولسون
كرك موحد اولسون برابردر • واما فبعض بها يطري
ديدوكي قولنك معناسي بودركه روم اتيان بعض حركه
در • پس بو اجلدندركه صوتي ضعيف • وزماني قصيردر
ودخي بلككه روي قريب اولن سامع ايشيدر • زيرا صوتي
خفيف در بعيد اولن ايشتمز • نيتكه شيخ شاطبي قدس سره دير
• ورومك اسماع المحرك واقفا • بصوت خفي كل دان تنولا •
سؤال اكر صورسالرجونكه روم اتيان بعض حركه در •
اختلاس ايله آره لرنده فرق نه ايله اولور • اختلاسده اتيان
بعض حركه در • پس ايكيسي تعريفده براولجق فرق مشكل
اولور جواب بودركه بو ايكيسنك آره لرنده فرق عموم وخصوص

در • روم اختلاسدن اخص در • زيرا فتحه ونصبده
روم اولمز • ودخي روم وقفده اولور وصلده اولمز •
ودخي رومده اولنان اتيان حركه حذف اولونانندن
اقل وازدر قدر ثلث مقداري • ودخي روم كلمه نك آخرنده
اولور وسطنده اولمز • اما اختلاسي رومدن اعم در •
زيرا انواع حركاته متناول در • ودخي كلمه نك وسطنده
اولور آخرنده اولور • ودخي اختلاسده اولونان اتيان حذف
اولنانندن اكثر در ثلثان مقداري • ودخي بلكلكه رومك
واختلاسك عمللري سكا ميسر دكلدر • الا مكركه قرآن
عظيم قرائتنده شيخ اولنلرك راسخندن اسماع ايدوب
بالمشافهه رياضة وكوشش ايده سن • ودخي بلكلكه
رومك محل رفعدر • وضم در • وجردر • وكسردر •
اسمده بولنور • معربده بولنور • مبنيده بولنور • مثال للرفع
من قبل • ومن بعد • والانهار • ونستعين • وبالاسم
وهؤلاء • والناس • واخشون كبلردر • اما فتحه

ونصبده روم اولمدوغنك سببی بودرکه نحده نصب اکسیله خفیفلردر • لسان بونلروك تلفظنده غایتله سرعتدر پس روم ایتمکا قابل دکللردر • واما اشمام مرفوعده ومضمومده اولور انجق غیرلرنده اولمز • زیرا اشمام اکی دوداغی بری برینه ضم ایتمکدر • یعنی قاووشدرب حرفی ساکن قلدقدن صکره حرکه متروکیه اشارت ایتمکدر • پس اشمام ادراك عینه مخصوصدر اذنه شامل اولمز • زیرا اشمامده صوت بولنمزتاکه ایشدلە انجق عضوك تحریکیدر • ایلیه اعمی انی ادراك ایدەمز • نتاکه شیخ شاطبی طاب ثراه بویبورر

والاشمام اطباق الشفاه بعیدما • یسکن لاصوت هناك فیصحلا

اما اشمامك اشتقاقی شمدندر • کانه حرفده رایحه حرکتدن بر نسنه جك قوقوتمقدر • بوندن غرض اشمام اول حرفك حال وصلنده متحرك ایدوکن بلدرمکدر • وانك سکونی وقفدن کلدوکن تنبیه ایتمکدر • تنبیه ودخی بلکه روم واشمام تاء تانیثده داخل اولمزلر • ومیم جمعده

داخل

داخل اولمزلر • وحرکه عارضیه ده داخل اولمزلر • پس بونلروك هربرسنده سکون محض ایله وقف اولنور • اما هاء تانیثده داخل اولنمدوغنك بیانی تاء تانیث کاه اولور رسمده هاایله یازلور • بونك کبیلرده وقف ها اوزرینه در حال بوکه روم واشمام حرف موقوفك حرکتنك سقوطنه تنبیه در • بوننده خود تاء تانیث ساکندر • هایسه تادن بدل اولمشدر • پس بیانه احتیاج اولمز • ویا خود تاء تانیث الف تانیثه مشابهدر • ایلیا اکه سکون لازمدر • الفه لازم اولدوغی کبی واکر تاایله وقف اولنه رومده واشمامده داخل اولورلر بعضلر قتنده • زیرا حال وصلنده متحرکدر • اما میم جمعده روم واشمام داخل اولمدوغنك بیانی میم جمع اکی نوعدر • کوره لوم که میم حال وصلنده متحرك اولا • قال لهم الناس • وانتم الاعلون کبیلردر • یاخود ساکن اولا • زیرا میم جمع صله ایتنلروك قتنده مضموم اولور

ج

یاخود سکون محض ایله ساکن اوله صله ایتمینلر قتنده
نوع اوله روم واشمام داخل اولمزلر • زیرا حرکه اکا وصل
ایچون عارضدر • وایکنجی نوعه داخل اولمزلر • زیرا ساکن
محضدر • بونده ده تبیین حرکته اشارته حاجت اولمز •
اوچنجی نوعده ده داخل اولمزلر • ابو عمرو دانیله ابو قاسم
شاطبی قتنده • وجهی بودرکه میم جمع ایچون اصلده اصلا
حرکه یوقدر • انده ظاهر اولن حرکه صله واوندندر • اما
مکی قتنده روم واشمام اوچنجی نوعه کیررلر • وجهی بودرکه
میم جمعک حرکتی حرکه بنائیه در • هاء کنایه نک حرکتی
کبی خلقه • ورزقه • کبیده کی هالر کبی • اما ابو عمرو دانی
میم جمعله هاء کنایه نک اره سنده فرق یوقدر دیر • زیرا
صله دن اول متحرکدر دیر • میم جمع بونک خلافیدر •
پس هاء کنایه نک حرکتنده عمل سائر حروفلرک حرکه لرنده
کی عمل کبیدر • اما میم جمعده حرکه اولمادیکه سائر حروفلرک
حرکتلرنده کی عمل کبی عمل اولنه • وبر نوعی داخی حرکه

عارضیه

عارضیه اولندرکه ساکنک عقبنجه ساکن کلوب اجتماع
ساکنین اولور آنک دفعی ایچوندر • و داخی • ولا تنسوا
الفضل بینکم • وانذر الناس کبیلرده ده روم و
اشمام جاری اولمزلر • حرکه بونلرده ده عارضیه اولدی
اما هاء کنایه نک بعضیلر رومنی واشمامنی تجویز
ایدرلر ضمه دن وکسره دن صکره واقع اولورسه
یاخود واودن ویادن صکره کلور اولسه • مثل لا تخلفه
ویزحزحه • وعقلوه • ولا بیه کبیلرده • وبعضیلر
منع ایدرلر وجه جواز قواعد سابقه ایله عمل ایتمکدر
وجه منع ثقیلدن ثقیله خروجدن استثقالدر • ودخی
اشارتدر موضع استراحته • اما فتحه ده ویا الف
ماقبلی مضموم اولن بیرلرده روم واشمام داخل اولدقلر
علت مانع منعدم اولدیغیدر • والله اعلم فصل متن
وقد قیل فی القرآن لا وقف واجبا ولا وصل ایضا خذ فقف صل
یعنی علماء راسخین • وفضلاء کاملیندن • بعضیلری بویرده

غیچون • [margin, left page]
١١٤ [pencil, left margin; uncertain reading]
ینه [margin, left page]
مع البر [margin, red; uncertain reading]
لرکه [margin, left page]

قرآن عظیمده • وقف قانلری ییمده قاری ایچون یوقدرکه
ایده اوشده بورده وقف ایتمك حرامدر • وبورده وقف ایتمك
واجبدر • یا دکلدر دییه ایله دیجك یر یوقدر • تا که
قاری انده وقف ایتمك ایله آثم وکنه کار اوله • زیرا
وقفك ووصلك اصلا معنایه دلالتی یوقدر • که وقف
ایتمکله یا وقف ایتمکله معنایه خلل کله • وقفوایه
ضرر اوله • مکرکه بر سبب اوله • مثلا مامن اله ده
قصد له وقف ایده دخی • وانی کفرت دن ابتدا ایده بغیر
ضرورت • نعوذ بالله اول وقت ضرر اولور • یوخسه وقفه
وترکنه نسنه لازم اولمز • ودخی مسلم اولن کسنه حاشا که
بونی قصد ایده ایلمز • اما حسن ومستحب بودرکه بونلرك
کب یرلرده وقف ایتمکدن حذر ایده لر • معنالرك ایهامندن
اوترو • ودخی شیخ جزری قدس سره بومعناده دیر •

ولیس فی القرآن من وقف یجب • ولا حرام غیر ماله سبب •

باب بیان معرفة المقطوعات والموصولات وتاء الانثی فی المصاحف العثمانیة السبعة رضی الله عنه

یعنی اشبو باب حضرت عثمان رضی الله عنه یازدردیغی یدی
مصحفلرك مقطوع یازلنلرندن • وموصول یازلنلرندن
وتاء انثی نك طویل یازلمه سندن • وقصیر یازلمه سندن
رسملرنی بیان ایدر • المص ناظمك عفی عنه رسم بابنی وقف
بابنك عقبنجه کاتردوکنك وجهی وسببی ندر دینلسه جواب
بودرکه رسم وقفك متعلقاتندندر • زیرا رسمده
مقطوع رسم اولنان وموصول یازلنلر بلنمیجك •
وتاء انثی نك طولی وقصری رسمده معلوم اولنمیجق •
قاری انلرك کیلرده وقف ایدر اولسه بخسی وقف
ایده جکن بلمز دخی متحیر اولور • پس طالب تلاوة •
وراغب قراءة اولنلره • لابد ولازم اولدی که اشبو بابی
بله لر • وانوکله علی تلکه لر • اشبو سببدندرکه ناظم

قدمنك من رسم المصاحف قطعه • ووصله وتاء انثی من الطول والقصر

اعراب البیت فاء دونك ابتدائیه در • دونك معمول ایله •

دیدی •

117

جملهٔ انشائیه دن • فحوای کلام یعنی حضرت عثمان رضی الله
عنه یازدوغی مصحفلرك رسملرینی اخذ ایلیوب حفظ
ایله • اگر مقطوعدر • اگر موصولدر • و تاء موثنك
رسمده طوللنی و قصرینی بله بل • و ها بله یازلماسنی
بله بل • پس مجود اولین دین کسنه یه بونلری بیلمك
واجبدر • تا که قرآن عظیمك قراتنده ماهر و حاذق و
فرقان کریمك تلاوتنده فایق و واثق اولوب • اولو
ثوابه و کوکلو مثابه واصل اوله • و الله المعین و الهادی

فین بر مقطوعا بخط مصاحف | مواضع انثی لا مع الرسم فی الا
کان لا اقول اقطع و تعلوا ملجأ | و لا تعبدوا یسین ثی هود بالا
یقولوا و لا الا و تشرك و یشرکن | کذا یدخلن قطع وصل عشر

اعلم اسعدك الله و ایانا ان المصاحف العثمانیة
اتفقت علی قطع ان لا فی عشرة مواضع • یعنی ای قاری کتاب
کریم • و ای تالی کلام قدیم • بلکل و آگاه اولغل که
مصاحف عثمانیه اتفاق ایلدیلر • ان ناصبه لا نافیه

قطعله

قطعله رسم اولنمق اوزره اون یرده • اولی سورهٔ اعرافده
حقیق علی ان اقول علی الله الا الحق ده • ایکنجیسی سورهٔ
دخانده و ان لا تعلوا علی الله ده • اوچنجی سورهٔ توبه ده
ان لا ملجأ من الله الا الیه ده • دردنجی سورهٔ یسینده
ان لا تعبدوا الشیطان ده • بشنجی هودك ایکنجی موضعنده
و ان لا تعبدوا الا الله انی اخاف ده • فی الا ثر دنلکله
بو موضعه تنبیه اولندی • اثر ایره دینلور بو ندم
اولکی موضعك عقبنجه گلن یرده دیمك اولور • پس
بوندن معلوم اولدیکه بو موضعدن اوکدن کلن الا وصل
ایله مرسوم ایمش • التنجی موضع سورهٔ اعرافده ان لا
یقولوا علی الله الا الحق ده در • یدنجی موضع سورهٔ هودده
ان لا اله الا هو ده در • سکزنجی موضع سورهٔ حج ده
ان لا تشرك بی شیئا ده در • طقوزنجی موضع سورهٔ ممتحنه ده
ان لا یشرکن ده در • اوننجی موضع سورهٔ نون ده ان لا ید
خلنها الیوم ده در • اشبو ذکر اولنان اون یرده •

نون بیرده أن لادن مقطوع یازلور • بونلردن ماعدا سنده
کلیا موصول یازلورتنبیه مقطوع رسم اولنان بیرلرده
نون یازلور • موصول رسم اولنانلرده نون یازلمزیبی
تقدیرا موصول اولور • زیرا رسم ایکی قسم اوزره در •
بر قسمی رسم تقدیری • وبر قسمی دخی رسم تحقیقی در • بونک
تفصیلی کتاب عقیلهدر • اکی حقیقتیله بلیوب دیو فارسی
اندن طلب ایله سن • اما موصول رسم اولوننمثالاره امثله
دنندر • الا تعبدوا الا الله اننی لکم • والا یرجع الیهم قولا •
والا تزر وازرة وزر اخری کبیلرده در • اما بر موضعده
اختلاف واردر • اکا تنبیه اولنوب دینلدی •

وبالانبیا خلف بقطع ووصلها بان لا اله الا مع انت من لیس

یعنی سورۀ انبیاده أن لا اله الا انت ده • وصل ایله ده رسم
اولونور • فصلله رسم اولنور • یعنی مصاحف عثمانیه نک
بعضنده موصول یازلمشدر • بعضنده مفصول یازلمشدر •

باب اما واما وعما ومما

وبالرعد اما اقطع ومفتوحه فصل وعن ما نهوا اقطع ومن ما النسا الفر
وروم لذی مما رزقنا بخلفه وام من بفصل صف بنبح وبالعقد
وفی فصلت ایضا وفی سورة النسا کذا رسم انمع لو مع القطع فی الشعر

یعنی ودانی سورۀ رعدده ان شرطیه ماء موکددن قطعله
رسم اولنور • یعنی مصاحف عثمانیه اتفاق ایتدیلر سورۀ
رعدده اما نرینک بعض الذی نعدهم ده لفظ ان ماده
ایوی یازماقده بوندن غیر بیرلرده وصل ایله در •
ودانی مصاحف عثمانیه اتفاق ایتدیلر • ان مفتوحه ما
اسمیه ایله وصل ایله یازلماقده • سورۀ انعامده اما اشتملت
ده • واما یشرکون ده سورۀ نملده • واما ذا کنتم ده •
بوده سورۀ نملده در • ومفتوحه فصل دینلدوکی نک معنسی
اوشدر بوردکه ذکر اولونمدی • ودانی مصاحف عثمانیه
عزجانه ماء موصولدن فصل ایله یازلدی • سورۀ اعراف ده
فلما عتوا عن ما نهوا عنه ده اتجق • بوندن ما عدا سنک مطلقا
وصلنده مصحفلر اتفاق ایتدیلر • اکر اسمیه ده در واکر

ده

حرفنده در • ان لم ينتهوا عما يقولون • وعن ما يتساءلون

وعما قليل ده • وداخي بئس ما سكز يرلرده • وداخي

مصاحف عثمانيه متفق اولدیلر • من جاءه ماء موصولدن قطعله

يازلمقده سورهٔ نساده • فمن ما ملكت ايمانكم من فتياتكم

وداخي سورهٔ رومده من ما ملكت ايمانكم من شركاء ده •

واما سورهٔ منافقينده • وانفقوا من ما رزقناكم ده كذلك وصليله

قطعنده مصحفلر اختلاف ايتدیلر • بعضنده وصل ايله يازلدي

بعضنده فصل ايله يازلدي • يس فاطرلدي مما رزقنا

نخلفه ديدوكندن مرادي اوشبو بودركه ذكر اولندي •

وداخي مصاحف عثمانيه متفق اولدیلر • ام متصله‌نك يا خود

ام منفصله‌نك ميمي من استفهاميه‌نك ميمندن قطعله

يازلمقده دورت يرده • سورهٔ ذبح ده • ام من خلقنا ده •

وسورهٔ توبه ده ام من اسس بنيانه ده • وسورهٔ فصلت ده

ام من يأتي امنا ده • وسورهٔ نساده ام من يكون عليهم

وكيلا ده • اشبو ذكر اولنان دورت موضعدن غيري

يرلرده

يرلرده وصل اوزرنه يازلمقده اتفاق ايتدیلر • اممن لا يهدي

اممن خلقنا السموات • اممن يجيب المضطر كبيلرده •

وداخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدیلر • ان مصدريه‌نك لام

جازمه‌دن فصلنده هر نه يرده كالرسم كالنسق • ذلك ان

لم يكن ربك ده • وايحسب ان لم يره كبيلرده • *باب حيث ما*

وكل حيث من ما اقطع مكالي منفصل هما حيث ما كنتم فولوا مع الشطر

وداخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدیلر حيثنك ثانيسي مانك

ميمندن قطعله يازلمقده سورهٔ بقره ده ايكي موضعده • وحيث

ما كنتم فولوا وجوهكم شطره وان ده • وحيث ما كنتم

فولوا وجوهكم شطره لئلا ده • *باب انما*

وفي سورة الانعام قطع بانما فقط غيرها وصل بنيم من السطر

وداخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدیلر ان مكسوره‌نك

ماء موصوله قطعيله رسم اولنمقده سورهٔ انعامده انما

توعدون لات ده در الحق • بوندن غيري يرلرده كوترو وصل

ايله‌در •

وخلف لدى الانفال والنحل انما بلا من مقطوع وبالفتح بالكسر

وداخي سورهٔ انفالده مصاحف عثمانيه ان مفتوحهٔ ماء
موصولدن قطع ايله رسم ايتمكده اختلاف ايتدلر • واعلموا
انما غنمتم من شيء ده سورهٔ انفالده • وداخي سورهٔ نحلده
انما عند الله ده • اما بواكي بيردن غيريلرده وصل اوزره
اولدلر • ان ما توعدون لواقع • انما توعدون لصادق •
انما الله اله واحد • انما انت منذر • انما انا بشر مثلكم
مثللرده • وداخي مصاحف عثمانيه ان مفتوحه نك قطعي
اوزرينه متفقلردر • سورهٔ لقمنده • ان ما يدعون من دونه
الباطل ده • وداخي سورهٔ حجده • انما يدعون من دونه هو
الباطل ده • بونلردن غيرلرنده وصل اوزرينه اتفاق
ايتدلر • ان يوحى الي انما الهكم اله واحد • ان يوحي
الي انما انا نذير • واعلموا انما على رسولنا البلاغ ده •
وجه قطع اصلي رعايتدر وجه وصل اقتفادر • وتقويتدر • باب كلما
وقل كلما اقطع وآتيكم وكل لما خلف ما ردوا والقي وجاؤو
وفي سورة الاعراف في كل ما ادخلت سوى هذه وصل كذا قال من يدري

وداخي مصاحف عثمانيه كل ما نك قطعنده اتفاق ايتدكلري سوره
ابراهيمده • وآتيكم من كل ما سألتموه ده • اما سورهٔ نساده
كل ما ردوا الى الفتنة ده اختلاف واردر • بعض سنده رسم
فصل ايله در • بعض سنده وصل ايله در • وداخي سورهٔ
ملكده • كلما القي فيها فوج ده • وداخي سورهٔ افلحده
كل ما جاء امة ده • وداخي سورهٔ اعرافده كلما دخلت
امة ده فصل ايله در • بونلردن غيري يبيرلرده وصل
اوزرينه اتفاق ايتدلر • افكلما جاءكم رسول • كلما نضجت
جلودهم • كلما اوقدوا نارا • كلما خبت زدناهم •
كبيلرده وجه قطع جهة اسميه سنده اصالتيدر وجه
وصل تقويتيدر • وتحقيق اضافه در • باب بئس ما
خلفتم بها وصل كذا واشتروا صلن وفي بئس ما يامر خلف مع
ومع ما اشتروا كانوا ثلثا لبئسما ومع قدمت قطع بغير النشر مع
يعني مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدلر • سورهٔ اعرافده •
بئس ما خلفتموني من بعدي ده • وسورهٔ بقرده بئس ما اشتروا

الدبر

بردة

بئس نك يمينه وصل ايله يازلمقده • واما سوره بقرده
بئسما يأمركم ده اختلاف واردر • بعض مصحفلرده قطعله
در • بعضسنده وصل ايله در • واما شول لام ايله محلى
اولن لبئس مابينى يرده قطعله در • سوره بقرده لبئس
ما اشتروا بده • وسوره مائده ده لبئس ما كانوا يعملون ده
ولبئس ما كانوا يصنعون ده • ولبئس ما يفعلون ده • و
لبئس ما قدمت لهم ده وجه قطع اصلى رعايه در • ودخى
فعليتى جهتنه قدرة در • واسميتى جهتنه قوة در • وجه
وصل ما يه تقويه در • ياخود ما فعلدن جزء مشابه
سنده اولمغه تنبيه در • وجه خلف اكى لغتك اره سنى
جمع ايتمكدر • والله اعلم

باب فيما

وقطع بفي ما ههنا خلف ما عدا مواضع من آي القران في عشر
كفما اشتهت كانوا فعلن وما هم واتيكم الاثنين في الطي والنشر
كذا الخلف ما اوحي ونخشيكم وما رزقناكم فيما افضتم من النفر

يعني حضرت عثمان رضي الله عنه مصحفلري في جاتة نك

ماء موصولدن قطعنده اتفاق ايتديلر • سوره شعراده
اتتركون فيما ههنا آمنين ده • ودخى مصحفلر اختلاف
ايتديلر • فيمانك وصلنده اون يرده • اولى سوره انبياده
فيما اشتهت انفسهم ده • وسوره زمرده • وانت تحكم
بين عبادك فيما كانوا ده • وسوره بقره نك ايكنجسنده
فيما فعلن في انفسهن من معروف ده • وسوره مائده
ده ويحكم بينهم فيما هم ده • ولكن ليبلوكم فيما
اتيكم ده • وسوره انعامده ليبلوكم فيما اتيكم
ان ده • بو ايكى موضعده اولنه واتيكم الاثنين ديمكله
اشارت اولندي • واما قل لا اجد فيما اوحى الي ده سوره
انعامده ونُنشئكم فيما لا تعلمون ده • سوره واقعه
[margin: ده كرده]
وهل لكم مما ملكت ايمانكم من شركاء فيما رزقنا
سوره نورده • ولمسكم فيما افضتم فيه ده سوره روم ده
ودخى مصاحف عثمانيه اتفاق ايتديلر اشبو ذكر اولنان
اون بر موضعدن غيرى يرلرده وصل ايله رسم اولنمقده

[margin: سننى مالك]

١١٨

كرك خبر اولسون كرك سه استفهام اولسون •
سورۀ بقره نك ايكى موضعك اولنده • فيم كنتم فيم انت
كبلرده • قطع ايله يازلمغه وجه اصلى اولدوغيدر
وصل ايله يازلمغه وجه افتقاردر وكلمه تقويه‌دور •
وفي غير هذي فصل واما فاينما تولوا يوجهه صل كتمه من النفر
وفيها خلوف في نساء برسمها كخلف باحزاب وفي سورة الشعرا
ودخى مصاحف عثمانيه اين مانك وصلنده اتفاق ايتديلر
اينما يوجهه لا يات بخير ده • سورۀ نحلده • فاينما تولوا
فثم وجه الله ده سورۀ بقره ده • اما سورۀ نساده اينما
تكونوا يدرككم الموت ده • وسورۀ شعراده اينما كنتم
تعبدون ده • وسورۀ احزاب ده اينما ثقفوا ده اختلاف
واردر مصحفلرك اكثرنده قطعله رسم اولنمشدر •
اما اشبو ذكر اولونانلردن باقيلرنده قطعله ياز
اتفاق اوزرنه اولديلر • فاستبقوا الخيرات اين ما
تشركون ده • واين ما تدعون ده • واين ما كانوا ده •

ودخى

ودخى بنلرك كبلرده وجه قطع اصالة‌دور • وجه عدم
ادغام وجه وصل تركيبنك جزئيتيه شبه‌دور • والله اعلم

باب ان لم وان لم وان لن

فان لم هود وصل وان لم تستطيعها فان لن نجعل نجمع مع الى

ودخى مصاحف عثمانيه ان شرطيه‌نك لم جازمه‌يه وصلى
اوزرنه متفقلردر • سورۀ هودده فالم يستجيبوا
لكم ده بوندن غيرلرده قطعله يازلمقده اتفاق
اوزرنه اولديلر • فان لم تفعلوا • لئن لم ينته • فان
لم يستجيبوا لك كبلرده • ودخى مصاحف عثمانيه
متفقه لردر • ان مصدريه‌نك لم جازمه ايله مطلقا
قطعى اوزرنه ذلك ان لم يكن ده • وكان لم تغن بالامس
وايحسب ان لم يره ده • وكذا اجلين مصاحف عثمانيه ان
مصدريه‌نك لن ناصبه ايله وصلنده اتفاق ايتديلر ايكى
يرده سورۀ كهفده • الن نجعل لكم موعدا ده • وسورۀ
قيمه ده • الن نجمع عظامه ده • بونلردن غيريلرده قطعى

اوزرنه اتفاق ایدلر • ان لن ینقلب الرسول • وان لن
تقول الانس • وان لن نقدر علیه کبیلرده وجه قطع اصالة
دُر
وجه وصل اتحاد مخرجدر • والله اعلم   باب کیلا
ویاکی بلا وصل مع علیک وتحزنوا   وتاسوا ومع نعلم تقطع بلا عدد
یعنی ودخی مصاحف عثمانیده کیلاده وصل ایله رسم ایتمکده
اتفاق ایدلر درت یرده • سوره آل عمران ده لکیلا تحزنوا
علی ما فاتکم ده • وسوره احزابده لکیلا یکون علیک حرج
وسوره حدیدده لکیلا تاسوا علی ما فاتکم ده وسوره
حج ده لکیلا یعلم من بعد علم شیئا ده • بونلردن غیر
لرده قطع اوزرینه لکیلا یکون علی المؤمنین حرج ده •
کیلا یکون دولة کبیلرده وجه قطع اصالة در وجه وصل
تقویة در • والله اعلم •   باب عن من
وفی نور عن من قل صال بیصرفه بعن من تولی فی قران عن الذکر
یعنی ودخی مصاحف عثمانیده اتفاق ایدلر اکی یرده عن من
ده فصل ایله رسم اولنمقده سوره نورده • ویصرفه عن من
نساء

یشاء ده وسوره نجمده عن من تولی عن ذکرنا ده وجه
قطع اصل اولدوغیدر زیرا اسمدر اسمه قوة حرفه ایسه
قلة وار در • والله اعلم •   باب یومهم
وبالذاریات اقطع من الها یومهم   ومع بارزون ایضا ومثله في الغفر
یعنی ودخی مصاحف عثمانیده یومهمک قطعی اوزرینه اتفاق
ایدلر • اکی موضعده سوره والذاریات ده • یوم هم
علی النار ده • وسوره غافرده یوم هم بارزون ده •
اما من یومهم الذی یوعدون ده وصل ایله رسم اولنمقده
متفقلردر • حتی یلاقوا یومهم الذی فیه یصعقون ده •
والله اعلم واحکم •   باب ویکان ومن مال ومم ویمن
ویاوی کان وصل ومال الذین فصل وفی مم من وصل منع وبالخبر
وده اخی انجلین مصاحف عثمانیده رضی الله عنه ویکان ده
متصل رسم اولنمقده اوزرینه اتفاق ایدلر سوره قصصده
ویکان الله یبسط الرزق ده • ویکانه لا یفلح الکافرون
ده
ویته انجلین مصحفلر اتفاق ایدلر • من مال • ومن ماء

مثللرده • من جاره نك نوني مال نك وماء نك ميملرنه متصل
رسم ايتمكده • مال وبنين من ماء غير آسن كبلرده • وبيده الخلق
مارج من نار ده • وخلق كل دابة من ماء كبلرده • وممن منع ده
وممن افترى ده • وممن كذب ده • وممن دعاه ده • وممن خلق
ودخي بونلرك كبلرده منك منه اتصاللرنده مصحفلر
اتفاق اوزرنه دردر لر وجه وصل بونلرك هر برنك
عامللرنه احتياج اولدوغي دور • والله اعلم **باب مال هذا**

وفي مال هذا اقطع كهف وبالنسا وفي المعارج قل وفرقانا للذين

ودخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدكلر • لام جارهٔ مجرورندن
قطعله رسم ايتمكده • سورهٔ كهفده فمال هذا الكتاب ده •
وسورهٔ نساده فمال هؤلاء القوم لا يكادون ده • وسورهٔ
سألده فمال الذين كفروا ده • وسورهٔ فرقانده فمال هذا
الرسول ده • بونلردن غيريلرده وصل ايله رسم اولنور •
فمال كم في المنافقين فما لاحد عنده كبلرده وجه قطع
لام جارهنك كلمهٔ واحده اولمقده استقلالي يدر وجه وصل افاده

معناده

معناده مستقل بنفسه اولمايوب مدخول فيه سينه
احتياجي اولدوغي دور • والله اعلم **باب ولات حين**

وتالات مع حين قيل اتصاله بخلف عثمان بآيات ذي الذكر

ودخي مصاحف عثمانيه رضي الله عنه ولات حين مناص ده
سورهٔ صادده متصل رسم اولندوغي روايه دور • يعني حضرت
عثمان رضي الله عنه اختيار ايتدوكي مصحفده ولاتنك تاسي
حين نك حاسنه متصل رسم اولندي دينلدي • ابو عبيده دن
منقولدر كه تاحين يه متصل يازلمش دور ولا تحين رسمي
كبي • اما رسوم شاميه ده ورسوم عراقيه ده ورسوم حجاز
تاحادن منقطع رسم اولنمشدر • مدوده اولدوغي حالده
ولات حين رسمي كبي • اما غيري مصحفلرده منفصل رسم
اولنمشدر **تنبيه** ايمهٔ قراة اختلاف ايتدكلر • لاتنك
تاسنده وقف ايتمكلكده كسائي ها اوزرنه وقف ايلدي
لاه ديو • غيريلري تا ايله وقف ايلدكلر لات ديدكلر •
اما ابو عبيده ايدر بنم قتمده مختار لاده وقف ايدوب

تيده

ایدوب تحین دن ابتدا ایتمکدر • پس تاحینیه زیاده اولور
تحین دینلدی • نیتاکه هذا تحین دینلدی ایدی • یعنی کان کذا دیمك
اولور • بعض فضلا انشادنده کالور •

العاطفون تحین ما من عاطف • والمطعمون زمان این مطعم
وجه قطع لغة کثیره در وجه وصل لغة غلیدر • وقصد فرحدر
تقویة ایچون • اولکده وقف تا اوزرینه اولمغه متفرعدر •

باب کالوهم واوزنوهم ولام التعریف وحرف النداء وها التنبیه
وکالوهم وصل کذا واوزنوا کذلك ال یاها کیا ایها المقری

وداخی مصاحف عثمانیه ده کالوهم • واوزنوهمده • وصل
حکمیله رسم ایدلدی • یعنی جمع واوندنصکره الف فارق
یازلمدی • ایله اولسا واو متطرفه اولمازدی پس حکمی موصول
اولور • شیخ انباری نك روایتنده ایدکه ابو عمرو و
عاصم و کسائی و اعمش کالوهم حرف واحددر دیدیلر
زیرا اصلی کالوا لهم ایدی • لام حذف اولوندی کلیتك
طعاما حتی اوزرینه • اما عیسی بن عمرو کالوهم

ل

واو

لرنه

واوزنوهمی اکثر کلمه لردر دیوب کالوا اوزرینه
واوزنوا اوزرینه وقف ایدردی • دخی هادن ابتدا ایدردی •
اما مختار اولان اولکی شقیدر • و داخی لام تعریف داخل
اولدوغی کلمیه متصل رسم اولنور مطلقا • الرجل
والارض • والانهار کبیلردر • و داخی اجلین حرف
نداده دخی مدخول فیه سنه متصل یازلور • یا آدم •
یا ابرهیم • یبنی اسرائیل • یا ابت کبیلردر • وکذا اجلین
هاء تنبیه داخی ما بعدینه اتصال اوزرینه رسم اولنور
هانتم • هؤلاء کبیلردر • پس بونلرك اوزرلرینه
باشقه مستقل اولدقلری حالده وقف اولنمزلر • اکر لام
تعریفدر • واکر حرف ندادر واکر حرف تنبیه در • اما
جهله قراءنك اکثری ذکر اولندوغی کبی • بونلرك اوزرینه
وقف ایدوب بونلری مدخول لرندن قطع ایدوب ما بعدلرندن
ابتدا ایتمکه مستلزم لردر • والله اعلم • باب الیاسین
ولام بال یاسین مضی قطیعة من الیا قیاسی علی قاریا الکسر

يعني مصاحف عثمانيه ده رسم الياسين قطيعه در • اشبو
فصل ايله رسم قياسيدر آل ياسين كسر ايله اوقونيلر
قيندن • على قارئ الكسر دينلدكنك معنسي بودركه وكوا اندن
اما لامي سكونيله قراءة ايدنلرك قيندن اصطلاحيدر نيتا
انشاد فصحاده كالر • يا خليلي اربعا واستخبرا ال •
منزل الدارس من اهل الحلال • **باب نعما ومهما وربما**

نعما معا مهما وصال وربما   وكل على حرف وصول باخر

يعني نعما كلمه سي ايكي يرده كالر • بري سوره بقرده بريده
سوره نساده بونلرك ايكسنده ده وصل ايله رسم اولنور
معا ديمكله اول ايكي موضعه اشارت اولندي • ودخي
كلمه مهماده سوره اعرافده • ودخي كلمه مهماده سوره
ربماده سوره حجرده • مصاحف عثمانيه ده موصول
رسم اولنور بالاتفاق • ابن انباري كسائيدن نقل ايدر
نعم ما ايكي كلمه اولور • زيرا معني نعم الشيء ديمك اولور •
وصل ايله رسم اولنور • اكر شويله كه فصل ايله ده يازله

كه

خطا

خطا اولمز بلكه جائز اولور دير • اما اول بيكي مصحفلرك
جمله سنده موصول مرسومدر • ودخي بلكل كه كم كلمه
كه برحرف اوزرينه اوله مدخولنه متصل يازلور • بالله
ولرسول كبيلردر • ولكنه الحلين حينئذ يومئذ ده موصول
كتابت اولنورلر • ودخي بونده بلكل كه قرآن عظيمده
قرائنجه يرلرده اثبات ايدوب ويا حذف ايدوب اثبا
وحذفنده اتفاق ايتمشلردر • انلركه معرفتندن قاريه
واجبدر تاكه انك معرفتيله اوقومغه واوقتمغه قوي اولوب
استحكام اوزرينه اولهلر • والله الموفق والمرشد •

تننده

باب هاء التأنيث التي كتبت تاء

اشبو باب تاء تأنيثك طويل وقصير يازلماسنك بياننده در •

وقا رحمة تعضي بثاني مفصل   وفي زخرف هود وكاف بلا قصر
وروم معا عراف وقانعة كذا   بعمران لقمن طويل وفي الفطر
ثلث نحل مع اخيراد ابرهم   وثاني عقود طب بطول وفي الطور

يعني رحمة الله كلمه سنك تاسي • ورحمت ربك نك تاسي

مصاحف عثمانیه ده کلیا یدی موضعلرده طویل
رسم اولنور • سوره بقره ده اولئك یرجون رحمت الله ده
و سوره زخرفده • اهم یقسمون رحمت ربك ده • و رحمت
ربك خیر ده • و سوره هودده رحمت الله و برکاته علیکم
اهل البیت ده • و سوره مریمده ذکر رحمت ربك ده •
و سوره رومده فانظر الی آثار رحمت الله ده • و سوره
اعرافده • ان رحمت الله قریب من المحسنین ده • اوشبو
یدی موضعکه ذکر اولوندی جمله سنده تالر طویل
یازلورلر • کرك اضافتله اولسون کرك اضافتسز
اولسون • اما بونلردن غیری یرلرده قصیر کتابه
اولنور • و داخی مصاحف عثمانیه اتفاق ایتدیلر • نعمت
کلمه سنك تاسی اون بر موضعده طویل یازلقده • اولی
سوره بقرده • واذکروا نعمت الله علیکم وما انزل ده •
و سوره آل عمرانده • واذکروا نعمت الله علیکم اذ کنتم اعدا
و سوره لقمن ده • فی البحر بنعمت الله ده • و سوره فاطرده •

ده

واذ

الله ده

واذکروا نعمت الله علیکم ده • و سوره نحلده اوچ یرده
بنعمت الله هم ده • یعرفون نعمت الله ده • واشکروا نعمت
و سوره ابرهیم ده ایکی کلمه یرلرده بدلوا نعمت الله
کفرا ده • وان تعدوا نعمت الله ده • و سوره عقودك
ایکنجی سنده واذکروا نعمتی التی انعمت علیکم ده • و سوره عقود سورة سلیمان
سنده واذکروا نعمت الله علیکم اذ هم ده • و سوره
طورده فما انت بنعمت ربك ده • اشبو ذکر اولنان اون
بر یرده نعمت نك تاسی طویل رسم اولور بونلرده
غیریسی قصیر رسم اولنورلر • واذکروا نعمة الله علیکم
ومیثاقه الذی ده • ماینده نك اولنده واذکروا نعمة الله
علیکم اذ انجاکم ده • و سوره ابرهیمك اولنده ولولا نعمة
ربك ده • سوره والصافات ده وما انت بنعمة ربك
سوره نونده وتلك نعمة تمنها ده قصردر باب تا لعنت وتا

ن

امرأت

وتا لعنت عمرانی ونورطویلة کذا وامرأت طول مع الزوج فی الذکر
بعمران والتحریم مع یوسف القصص وتا معصیت طول بقد سمع

ودخي كنه انجلين مصاحف عثمانيه ده لعنت نك تاءى •
طويل يازلقده اتفاق واردر • سورهٔ آل عمرانده
اكي يرده فنجعل لعنت الله ده • وسورهٔ نورده وان لعنت
الله عليه ده بونلردن غيري يرلرده قصر ايله رسم اولنور •
فأذن مؤذن بينهم ان لعنة الله ده • واولئك لهم اللعنة ده
ودخي بونلرك كبيلرده • ودخي مصاحف عثمانيه امرأت
نك تاسي يدي موضعده طول ايله رسم ايتمكده اتفاق
ايتمشلردر • آل عمرانده اذ قالت امرأت عمران ده • وسورهٔ
تحريمده اوچ موضعده كالد • وامرأت نوح ده وامرأت
لوط ده • وامرأت فرعون ده • وسورهٔ يوسفده اكي يرده
در • وقالت امرأت العزيز تراود ده • وامرأت العزيز
الآن ده • وسورهٔ قصصده • وقالت امرأت فرعون ده بو ذكر
اولنانلرك جمله سنده تاء امرأت طول ايله رسم اولنور •
بونلردن غيري يرلرده قصر ايله رسم اولنور • وان امرأة
خافت وامرأة مؤمنة كبيلرده • شيخ جعبري شرح

عقيله

عقيلده بو معنى نظم ايتمشدر •
وامرأت مع زوجها معدوده • فهاؤها بتائها ممدوده •
ودخي انجلين مصاحف عثمانيه معصيت كلمه سنك تاسي
طويل كتابت ايتمكده متفقلردر • سورهٔ مجادلده يعني
قد سمع الله ده ومعصيت الرسول واذا جاؤك ده
ويتناجو ومعصيت الرسول • باب تاء شجرت وسنت وفطرت
وتاء شجرت طول وسنة فاطر والانفال رسوم كفطرت في العقد
ودخي انجلين مصاحف عثمانيه شجرت وسنت كلمه لرينك
تالري طويل يازلقده اتفاق ايتديلر • ان شجرت الزقوم ده
سورهٔ دخانده الحق • غيري سنده مقصوره رسم اولنور •
ام شجرة الزقوم • انها شجرة • من شجرة مباركة • و
من البقعة المباركة من الشجرة كبيلرده • وكذلك انجلين
مصاحف عثمانيه سنت كلمه سنك تاسي بش يرلرده
طويل يازلقده متفقلردر • قد مضت سنت الاولين ده
سورهٔ انفالده • فهل ينظرون الا سنت الاولين ده •

فلن تجد لسنت الله تبديلا ده • ولن تجد لسنة الله تحويلا ده
سورهٔ فاطرده • وسنت الله التي قد خلت في عباده ده
سورهٔ غافرك آخرنده بونلردن غيريلرده قصر ايله
رسم اولنور • سنة من قد ارسلنا • سنة الله في الذين
خلوا من قبل • وسنة الله التي قد خلت من قبل كبيلرده •
وكنه انجلين فطرت الله ده تا طويل يازلور • سورهٔ رومده

باب تاء كلمت وجنت وبقيت وابنت وقرت
وتا كلم اعراف وجنت بوقعة بقيت بهود طل وفي الروم والفطر
وتاء ابنت التحريم مع قرة القصص فهذه بتاء لا بهاء مع النذر

وداخي انجلين مصاحف عثمانيه اشبو اكي بيتده ذكر اولنان
كلمه لرك جمله سنك تالري طول ايله يازمقده متفقلردر
اولي وتمت كلمت ربك الحسنى ده • سورهٔ اعرافده • اما
بوندن غيريلرده مقصوره كتابه اولنور • وجعل
كلمة الذين كفروا كبيلرده • وداخي مصاحف عثمانيه
سورهٔ واقعه ده فروح وريحان وجنت نعيم ده تاء جنتي

طويل

طويل يازمقده اتفاق اوزرنه اولدلر بوندن غيريلر كرده
قصري اوزرنه اولدلر • وداخي سورهٔ شعراده من ورثة
جنة النعيم ده • وعندها جنة المأوى ده • فان الجنة
هي المأوى ده بونلرك كبيلرده • وكنه انجلين اول
بيكي مصحفلرده اتفاق واردر • بقيت كلمه سنك تاءني
طويل رسم ايتمكده بقيت الله خير لكم ده سورهٔ هودده
بوندن غيريلرده قصرينه اتفاق ايتدلر • بقية مما ترك
آل موسى ده • سورهٔ بقره ده • وكنه انجلين ابنت كلمه سنك
تاءني مصحفلر طويل يازمقده متفقلردر • ومريم
ابنت عمران التي ده • سورهٔ تحريمده • وداخي سورهٔ قصصده
قرت كلمه سنك تاءني طويل يازمقده مصحفلر متفق لردر •
قرت عين لي ولك ده • ما عدا سنده هائله رسم اولنور •
قرة عين جزاء • من قرة اعين جزاء كبيلرده در •

باب هيهات وذات وابت ومرضات واللات
وهيهات مع ذات بتاء طويلة وياابت مرضات واللات انشر

يعني ودخي مصاحف عثمانيه ده هيهات كلمه سنده تاكي
طويل يازمقده متفقلردر • هيهات هيهات لما توعدون
سورهٔ مؤمنينده اكي سنده ده بله • وكذا الخلين
ذات بهجة ده تاي طويل يازمقده مصحفلر متفقلر
مطلقا هرنه يرده كالرايسه كالسن ذات الشوكة •
ذات البروج • ذات بهجة • ذات لهب كبلردر • ودخي
يا ابت ده ده تاطويل يازلور كليتا اذقال يوسف
لابيه يا ابت لم تعبد ده • سورهٔ مريمده • ودخي تبتغي
مرضات ازواجك ده • ودخي ومن يسلم نفسه ابتغاء
مرضات الله ده كي تالري طويل يازمقده متفقلردر •
ودخي سورهٔ نجمده افرايتم اللات ده تاطويل يازلور
جمله مصحف عثمانيه ده • اما منوة نك تاسي ها اوزره رسم
اولنور مصحفلرك جمله سنده ديبو نصيردن نقل اولنور •

قاعده

في كلمة خلف جمع ومفرد لدي سبعة بالتاء فيها مع الثاء

غيابات الغرفات مع اياتهم علي بينات مع جمالات الصفر

يعني قراء سبعه شول كلمه لرده كه بعضلري جمعله
اوقوماغله • وبعضلري مفرد ايله اوقوماغله اختلاف
ايدشمشلر اوللر التي كلمه لرده ده تا طويل يازلور •
مصاحف عثمانيه نك كليسنده مثال لري • وان يجعلوه
في غيابت الجب ده نافع جمعله اوقور غيابات ديو
ابن عامر وابو بكر وكسائي توحيد له اوقورلر غيابت
ديرلر • والقوه في غيابت الجب ده ابن كثير مفرد له
اوقودي • غيريلري جمعله اوقودلر • وهم في الغرفات
امنون ده حمزه توحيد اوزره اوقودي غيرلري جمع اوزره
اوقودلر • وايات للسائلين ده سورهٔ سباده نافع جمعله
اوقور • ابن كثير وكسائي توحيد له اوقورلر • فهم علي بينت
بل ان يعد الظالمون ده نافع وابن كثير وكسائي جمعله
اوقورلر • غيري لري توحيد ايله اوقورلر • ودخي جمالة
صفر ده حفص وحمزه وكسائي توحيد ايله اوقودلر •
غيرلري جمعله اوقودلر

ودخي سوره يونسده اوقولنور • وكذلك حقت كلمة ربك
على الذين فسقوا ده نافع وابن عامر جمعله اوقودلر غيري
لري توحيد له اوقودلر • وكنده اختلفين يدي مصحف
اختلاف ايدشدلر سوره يونسده • ان الذين حقت عليهم
كلمت ربك على الذين كفروا ايتنده كي كلمه نك تالريني
رسمده قياس بوديركه تايازله • نافع وابن عامر جمعله
اوقودلر • ودخي سوره انعامده وتمت كلمت ربك صدقا ده •
عاصم وحمزه وكسائي توحيد ايله اوقودلر باقيلري جمعله او

قودلر

باب بيان معرفة الهمزات الموصولات

فهاك بدايات من الوصل همزة بضم لما عين يضم من النثر
من الفعل واضممها لضم تناله وبالكسر مبدو من الفتح والكسر

اعلم اسعدك الله وايانا بدرستي قارئ قرآنك وتالي فرقانك
ايجون قرائتده ايكي حالة واردر • بري ابتدا حالتي وبري دخي
وقف حالتيدر • ودخي وقفده اصل سكوندر • اما ابتداده
حركتله اولمق لابددر • زيرا سكون ايله ابتدا متعذر

ومعا للدر • ودخي بلكل كه همزه ايكي نوع اوزرينه دور •
بر نوعي همزه قطع دور • بر نوعي دخي همزه وصل دور • اما همزه
قطع شول همزه دركه وصلي حالنده ثابت اولوب طوره
ابتداده ثابت اولدوغي كبي • واما همزه وصل اولدركه
ابتداده ثابت اوله وصلده ساقط اوله • ما قبلنك ما بعد
وصلي ايجون • مثالي منه اسمه نك همزه سي كبي • ودخي
همزه قطعك وقوعي كلام عربده كثيردر • همزه وصلك
وقوعندن • پس بو اجلدندركه همزات موصولاتك

نده

موضعلريني حصر ايله ذكر ايتديلر تا كه بونلردن بلنه
كه غيرلرده همزه مقطوع اوقونور • تحقيق بوندن معلوم
اولدي كه ابتدا متمكن اولماز الا حرف متحرك ايله
متمكن اولور • پس كلمه نك اولي اكر متحرك اوله ابتدا
اني ظاهردر اكر ساكن اوله انده ابتدا ايجون بر همزه
وصله محتاج اولنور • زيرا انكله نطقه اولا شلور •
اشبو اشبو اجلدندركه خليل قدس سره همزه

سلم لسان دیو تسمیه ایدر • ودخی بلکل که همز وصل
اسملرده اولور فعللرده اولور • ناظم عفی عنه فعللرده
اولنن حرکتی بیان ایچون اسملرده اولنلردن اوزرلرینه
تقدیم ایتدی فعللرک اسملر اوزرلرینه عملده اصالتلری
اوترو • یعنی مضموم العین اولن فعللردن همزه ضمله ابتدا اولنور
انصر • احسن کبیلرده در • زیرا کسره دن ضمیه خروج
غایة ثقیل اولور • اره لرنده ساکن مانع وحاجز اولماز •
بضم لما عین یضم دینلدوکنک معنسی بودر که ذکر اولندی •
واکر همزه نک عقبنجه کلن کسره که عین الفعلدر دُر •
کسره اصلیه اوله • یا مفتوح العین اوله همزه اول وقت
کسره ایله ابتدا اولنور • اضرب • افتح • اعلم کبیلردر •
وبالکسر مبدوءً من الفتح والکسر دینلدوکنک معنسی بودر
ذکر اولندی • واکر فعللرده همزه نک متحرک منه سی مضموم
اوله یعنی اوچنجی حرف مضموم اولمش اوله ضمه غیر لازمه له
اولسون کبه انجلین همزه مکسوره اوقونور مثالی ان امشوا

که

ده

کی

کبی اصلده امشیوا ایدی یانک ضمه سی شینه نقل اولندی
شینک حرکتی سلب اولندقدنصکره ایکی ساکن جمع اولندو
ایچون یا حذف اولندی داخی امشوا دینلدی • واکر
فعللردن اوچنجی حرف مکسور اوله کسره عارضه ایله
مثالی اغزی یا هندک بوندن همزه ابتدا ایتمکده
ایکی وجه واردر • بری ضم خالص ایله ابتدادر • بری داخی
اشمام ایله ابتدادر • زیرا اصلده اغزی اغزوی
ایدی واوک کسره سی کندن اول کلن زایه نقل اولندی
زانک حرکتی سلب اولندقدنصکره اجتماع ساکنین
اولدیغی واو حذف اولوندی • ولکنه انجلین
فعل ماضیدن مزیدات ده همزه مکسوره قلنور • انقطع
اجتمع • استغفر کبیلردر • والله اعلم بالصواب •

وبالکسر في الاسماء غیر لامها وفي ابن ایضا سوی اسم وفي امر
کذا اثنین واست قل مع امرء مع اثنتین کذا یقری بحذف وتقدیری

یعنی همزه کسر ایله ابتدا ایت اسملرده • اما لام تعریفده

ملاقی اولن همزه ده دکل اول همزه ابتداده مفتوح قلنور
مثالی الرجل • الانهار • الارض کبلردر • وهم
بونده بلکه شیخ جزری وسیبویه ونحویلرک اکثرینک
قولنده معنی تعریفده لام مستقلدر همزه زائده در اصلا
تعریفده دخلی یوقدر • زیرا تعریفده همزه مقصود دکلدر
زیرا حالت وصلنده محذوفه در • اکر همزه نک تعریفده
دخلی اولیدی حالت وصلنده بنا ساقط اولیدی بلکه ثابت
اولوب طوره ایدی • ام • وانا همزه لوی کبی • یاخود تعریف
تنکیره دالدر • ایلیه حرف تعریف حرف واحد اولور •
اما مذهب خلیلده ال حرف تعریفدر ثنائیدر •
زیرا حروف معانیده حرف واحد اوزرنه بنا اولنمش
حرف یقدر لیس ثابت اولنه حمل اولنمق اولی واوجبدر •
غیر ثابت اولنه حمل اولنمق لازمدکلدر دیو • وکذا انجلینک
اسماده ایمن همزه سی مفتوحه اولور ابتداده • اما
بصریون ایمن افعل وزنی اوزرنه کلمه مفرده در دیرلر

همزه وصل ایچوندر ابتداده مکسوره اولمق اندن اصلدر •
زیرا وصلده ساقطه در • یمین نائب مناب واو قسم
اولور دخی واو قسمک فتحه سی کبی اکا فتحه ویرلور دخی
ایمن دینلور • اما سیبویه قتنده ایمن الله لافعلن دیسه کا
برکة الله قسمی لافعلن دیمش اولور • اما کوفیون مذهبی ایمن
یمینک جمعیدر • زیرا ایمن وزننده هیچ بر کلمه مفرده تصرف
اولنمه مشدر • ایلیه همزه سی همزه قطع اولمش اولور •
وصلی حالنده ساقط اولدوغی کثرة استعمالندندر •
ودخی اسمک همزه سیده همزه وصلدر • زیرا اصلی
سمودر قنو وزنی اوزرنه • آخرندن واو حذف اولندی
حرکتی اعرابیه نک تعاقبنده وتزاحمنه عدم
طاقتی اولدوغی سببدن • واوک حرکتی ماقبلنه میمه
ویرلدی سیمک صحتندن وتزاحم اعرابه طاقتندن اوترو
اولنه واو محذوفه دن عوض بر همزه کتورلدی دخی اسم
دینلدی • اشبو ذکر اولنان بصریون مذهبیدر • اما

كوفيونك مذهبي اسم اصلده وسم در وسم علامتده دينلور
پس مسمينك ذاتي انوكله بلنور • اما مختار بصريونك مذهبي
زيرا اسمنك جمع كثيرنده اسماء ديرلر تصغيرنده سمي
ديرلر • اكر كوفيون مذهبي صحيح اوليدي جمعنده
اوسام دينليدي • وقتك جمعنده اوقات دينلدوكي كبي
اسمنك ياخود وسيم كالهٔ ايدي • وجهك جمعي وجيه كالدوكي
كبي ياخود وسمت كالهٔ يدي وعدك وعدة كلدوكي كبي •
والله اعلم بالصواب • واما امرؤ • وامراة • بونلرده مرأ
ومرأة لغتدر • بونلرده همزه ادخال اولندي • زيرا بونلرده
تخفيف لاحق اولوب آخرلرنده كاه اولور همزه لري تغيير
اولنور دخي ابن وابنة مجري سنه جاري اولورلر • واما اثنين
اصلده ثنيان ايدي جملان كبي • بونكده اولنده همزه
زياده اولندي دخي ثاي ساكن قلندي پس اثنين دينلدي •
واما است اصلده سته ايدي جمله كبي بونكده اولنده برهمزه
زياده اولندي دخي است دينلدي • واما اثنتين اصلده ثنيتان

در

ايدي

ايدي شجرتان كبي اولنده بونكده برهمزه زياده قلنوب يائي
حذف اولندي دخي اثنتان دينلدي **خاتمة القصيدة**
فتمت بعون الله باليمن سهلة مبرأة في النطق من مقول الهجر
الاعراب فاء فتمت ابتدائيه در • تمت فعل مؤنثدر •
فاعلي تحتنده ضمير قصيده در • فعل تمت معمولاتيله جمله فعليه
سهلة منصوبدر تمييزيه اوزرنه • ياخود حال اولا سهلة
معنيسنه • مبرأة حال فاعلدر • مقول لسانه دينلور •
هجر كلام فاحشه دينلور • يعني الله تعالى جل وعلانك
عوني ونصرتي ايرشوب قصيده نك نظمي يمن ايله وسهو
وتيسير ايله وبركاتله تمام اولدي • فاحش كلامدن
اري وباطل قولدن بري اولدوغي حالده • مباركلكله و
آسانلغله • فلله الحمد والمنة •
نعم تيسر الله الكريم بطوله لاتمامها حسنا مع اليمن والخير
نعم سؤال مقدره جوابدر • تيسر الله الكريم جمله سي
جمله فعليه در طول عطادر • لاتمامها مفعول له •

لسهله

غیر صریحدر • حسنا مفعول له صریحدر • **نحوای کلامم**
یعنی بلی الله تعالی اشبو قصیده نك اتمامنی بکا تیسیر
ایدی و بیردی • یسر زینتله و حسنیله ختم میسر اولوب •
قصیده تمامه ایرشدی • و زیور و حلیله اختتامه
یتشدی • و داخی لاتمامها نك لامی زائده اولوب حسنا تمییز
اولمق احتمالیده واردر • مع الیمن مع الخیر و البرکة دیمك
اولور • یسر بر متعلق اولمق وار • اتمامه متعلق اولمق دخی
واردر • حسنا نه متعلق اولمق احتمالیده واردر •
اکه صفة اولمق احتمالیده واردر • والله اعلم
فیسر لنا ربی یقینا بعلمها ونطقا بالفاظ القرآن مع الیسر
فاء فیسر عطف ایچوندر • ایلیه قصه قصیه عطف اولنمش
اولور • یاخود شرط محذوفه جواب اوله • ربی منادیدر
حرف ندا تقدیر ایله مضافدر یاء متکلمه • یقینا مفعول
ثانی یسردر • بعلمها نك ضمیری قواعد مذکوره یه راجع
مخارج حروفدن • و صفات حروفدن • و سائر احکام

تجویدن اکثر ترقیقدن • و اکثر تفخیمدن • و اکثر ادغام
دندر • و اکثر اظهاردندر • بالفاظ نك باء ی نطقا
متعلقدر • القرآن نقلله و اسقاطله دروزن ایچون
مع الیسر نطقا نه ظرفدر • یاخود علما نه متعلقدر •
یاخود یقینا نه متعلقدر • یسر ده ده متعلق اولمق واردر •
تقریر مقام و تحریر مرام یا رب بزه میسر قیل شول ذکر
اولنان قواعد تجویده علمی و عملی • و قراءة قرآنك نطقنه
لطفی و حلمی • تاکه تلاوت و تره الفاظ قرآن حسن یسر ایله
میسر • و قراءة قرآن زینت و زیور له مقدر اولوب • اداء
لفظه کوکجك و ابین • و نطقمز تلفظه لطیف و احسن
اوله • یس بو بیت اللهم اعنا علی تلاوة ذکرک و
شکرک و حسن عبادتك • دعاسنك مفهومنی متضمندر •
و داخی اشبو بیتك ماقبلنه کچن بیته مناسبتك
وجهی ظاهردر • ادنی تأمل ایله بلنور • والله المعین •
وصل علی خیر البرایا محمد وآل و اصحاب کما وابل المطر

تجویدن

وصل جمله سی امریه در • یسّر جمله سنه معطوفه در •
برایا بریه نك جمعی در • محمد خبردن بدلدر • آلك واصحابك
معنلری صدر کتابده سبقت ایتمش در • وابل ایری قطره
لی یغموره دینلور مفهوم کلام یعنی وآخی دیمك اولورکه یارب قلبی و
صلوتکی وسلامکی جمله خلقك خیرلسی محمد مصطفی نك
اوزرینه • شول یغمورلرکبیکه • کثیر الاثر • کبیر القطر •
اوله یاغشی کبی • یعنی رحمتك ومغفرتك یغمورنی حبیبك
ورسولك اوزرینه • ودخی انك آلی واصحابی اوزرینه شول
ایری قطره لی مطر دایم کبی یغدر ویر دیمك اولور •

ختمت بحمد الله نظمی مصلیا   علی سید السادات بالفضل والقدر

ختمت بحمد الله جمله سی جمله فعلیه در • مصلیا حال فاعل
علی سید السادات مصلیا یه متعلقدر • بالفضل سیده
متعلقدر • والقدر ده اکا عطفدر • فحوای کلام یعنی نظمیم
کتابی تمام ایتدم الله تعالی یه حمد وثنا ایدیجی اولدوغم
حالده ورسولنه دخی که اول رسول سید الخلق • واکمل الخلق

اکا تصلیه ایدیجی اولدوغم حالده • اجلّین رسولکه جمله
اولولرك فضلده اولوسی وزبده سیدر • وقمواریندنتشلر
قدرده مختاری وکزیده سیدر • یعنی انوك فضلی
جمیع فاضللرك اوزرلرینه فایق یعنی عالی وباهردر • و
قدری جمله ذی قدر اولنلرك اوزرلرینه بللی وباقیدر •
یعنی ارتق وظاهردر • ناظم عفی عنه کتابنك اولنده
بدات بحمد الله دیوب • وکنه اجلّین آخرنده ختمت
بحمد الله دیدکی نك مناسبتنده غایه مرتبده حسن ورتبه
ونهایه ده رحبت زیور وحلیه وار در • اهلنه معلوم در • نظم

• جو حمد الله ایلدی نظمك اماسی • انکچون دکر حمد اولدی ختامی
• جو بنای حمد ایلدی ختمی هوسی • دینلدی پس شکر آخر نفسده
• اکا حمد اولدیسه بدو غایه • کمال حسنی غایتده نهایه •

وابیاتها ستون مع مائتین جز   سنی عمرها بعدا منبر امنی الز[...]

واو وابیاتها ابتدا ایچون در ابیات بیتك جمعی کلور •
مبتدادر ضمیر مضاف الیه سی قصیده یه راجعدر • ومع ماتین

حزه ظرفدر سني ضوؤها جمله سي فعليه در • بدرا تمييز
منيرا صفته تمييز در • من الزهر سنا يه متعلقدر • فحوای کلام
يعني اشبو قصيده نك بيتلري عددلري عددي ايكي يوز التمش
عدد در • اول بيتلر كه هر بريسي بر بدر اولمش آي كبي ضيا
ويريجي در • كانه طالب لره يلدره بجي يلدزلردن دخي نورلي و
تين ليدر

فكل لطلاب نشور فوايد   ففي جيد من يدري كعقد من الدرر

يعني اول ابياتك هر بريسي طالب تجويد اولان يارنلره فايده لري
نافع ومنشور • وعايده لري مفيد ومشهور در • پس بونلري
اوكرنوب حفظ ايدن قرنداشلروك بوينلرينه • شول نضيد
دن
دزلمش سلك عادة • وجواهر عقياندن دوزلمش قلادة كبي زينتلي

سواد الدجى كل بدر مضيئة   كصبح باقطار السموات من فجر

يعني اول بيتلروك هر بري بدر اولمش ايلر كبيدر • ظلمات جهلي
كيدروب يرينه علم ضيا سيله نور ويررلر • ودخي اقطار
سمواته طوغمش صبح صادق كبي ظهور ايدرلر • تاريخ الكتاب

نجوم القوافي قل لتاريخ ختمها   ذكا وجهها بدرا نخذها بلا نكد

نجوم نجمك جمعي در • قوافي قافيه نك جمعي در • يعني اشبو قصيده نك
بيتلري قافيه لري يلدزلري يوزلري قصيده نك ختم تاريخي
ايچون بدر اولمش آيلر مثالنده شايع ومنتشر اولديلر •
يعني ذكا وجهها بدرا كلمه لرينك حرفلري ابجد حسابيله
عددلري طقوز يوز قرق سكز اولور • پس كتاب عمدة العرفا
نك
نظمي تاريخ هجره نك طقوز يوز قرق سكز يلي ايچنده اولدي
ديمك اولور • پس سن اي طالب انلري حفظله اخذ ايله
جان ودلدن نيت خالصه ايله • اصلا نوع انكاردن انكار ايتمز
وهيچ براحدي دخي انك حفظندن انفار ايتمسن • زيرا اشبو
قصيده نك ابياتنده منافع كبيره لر • وفوائد كثيره لر
واردر • فن تجويده طالب وراغب اولنلره عظيم منفعت
وجسيم معرفة وتلاوة وقراءة اوزرينه عون نصرة • وقوت
وتقويه واردر جمله سنده الله تعالى نك عوني ونصرتي وعطيه سي

فيا ناظر النظم النسيج فلا تلم   فاصلحه بالحسنى بسمح وبالشيم

فاء فيا ابتدائيه در • يلخود زائده در • يا ناظر خطاب عامدر •

فلو تسلم جواب شرط محذوفدر • تنبيه يا ناظر قصيدة تي هذه
ان تنظرها فلا تلمني بما وقع فيها من قصوري ديمكدر • فاصلحه
فلا تلمه عطفندر زياده حسن وغايتده زينت واردر • زيرا بوندن
مراد عدم ملامتدر • ودخي صلاح بالحسنى نظر ايدنلردن
بر اولو فضل وعظيم عطادر • ودخي صلاح تسجله قيد
اولندوغندن ذكر اولنان حسنه اشارت • واني اعلامه قصد
واردر • تحريض كلام ديرلر يعني اي بنم سيرجيلوق قصيده نظممده نظر
ايدن صاحب سعادت • واي بنم براكنده درلمشيد نظمم طريقنه
عبور ايدن اهل كرامت • كندي علم وكمالكدن بر فضله
بذل ايدوب وعرفان وفضلكدن بر رشحه فضل ايدوب بنم
انده واقع اولان قصوريمي ستر ايله انك اصلاحنه احسان قل •
وعلم وكمالكدن طول وعطا اعطا ايدوب فضلكدن اشبو
ناظم حقير وغيفه • وبو شارح فقير وضعيفه مساعيله امتنان قل •

ويا خير طلاب ويا خير عالم — اقل عثرتي فيها بالاغضاء والستر

ودخي ناظم تخصيص بعد التعميم قصد ايدوب ديدي اي طالبلر

خير

خيرلسي • واي عالملرك سعادتلسي وبرلسي • بنم نظممده
اولان عثرة وقصوريمي • وشانمده اولان جرأة وكسوريمي ستر ايله
كما هو دن تجاوز ايله عفو وصفحله اغماض عين ايليوب
تسامح ايتمكا تعلق اولوب حمل صلاحله ايله اصلاح
قل • ناظم عفي عنه طالبلري عالملر اوزرنه تقديم
ايتدكنه وجه بودركه اكثريا تشنيع طلبه كثير الوقوع
وكبير الشر وعدد عالملرده اولنلردن • زيرا شونلركه
كاملردر جانب كماله ناظرلردر • اما شونلركه ناقص
لردر طرف نقصانه ناظرلردر • يعني شونلركه جانب
كماله متعلقلردر انلرك كمال فضللرندندر •
واما شونلركه جانب نقصانه راجعلردر انلرك نقصان
كوردكلري كندلرنك عين نقصانلرندندر •

ومالي بها الا قصور وزلة — وعند ذوي اللطف القبول لدى العذر

اشبو ندعي مستثني ناظمك احوالندن مفرعدر • يعني اشبو
قصيده ده بنجون حال وشان دكلدر الا زله وقصور وعثرت و قصوردر •

اشبو کلام ناظمدن بورده طالبلردن وعاملردن ذوی
اللطف اولنلر ایچون توطئه در • وداخی شول کلام مشهوری
واول مثل منشوری مشتملدرکه دینلمشدر بیت

اللطف من طبيعتكم لا شك مجبول   العذر عند كرام الناس مقبول

بنی شونکله اولدیسه بو بیتده ناظمدن کندینک عجزن وقصور
اظهار • وشاننده اولن زلة ونقصاننه اعتراف واقراردر •

ومن هو موصوف بخير جبلة   فما شانه الا العفو من الوزر

یعنی حال بودرکه شول کمسنه لرکه طبیعتلری ایلکله موصوف
وجبلتلری بر ایله وخیر ایله معروفلردر • انلرک کبی کامل
لرک شرف علملله شانلری شریف • وکمال فضل ایله جناتلری
لطیف اولوب کنه کارلرک عثرتندن تجاوز ایدوب عفو ایتمکده
ومجرم ومخطی اولوب اهل قصور اولنلرک قصور وکسورلرندن
تغافل ایدوب ستر ایتمکده جهد وطاقتلری مبذول • وعیب
بولش اولنا قدم عزملری اقاله وصفحله مجبوللردر • ناظمک
بخیر جبلة دیدوکی بوکا اشارتدرکه کشینک بر ایله موصوف

وخیر ایله معروف اوله سی الله تعالی جل وعلا قبلندن
بر اولوب فضل وکبیر احسان • وبر بوجه طول وکثیر امتناندر •

ومن كان ذا فضل تطيب نفوسهم   وليس لهم الا التجاوز بالستر

اشبو بیت بوندن اول کچن بیته متفرعدر • کان ده مضمر اولان هو
فاعلدر من موصوله عائددر لفظی اعتباریله • نفوسهم ده کی
ضمیر جمع دخی منه راجعدر معنیسی اعتباریله • سائر مغطو
ارجاعی دخی معنیسی اعتباریله در • یعنی شول کمسنه لر فضل ایه سی
وکمال ایه سی درلر • انلرک کبی شان سعیدک نفسلری کور
وکوکجک اولوب وجبلتلری طیب وحسن اولور • وبانلرینه
عذر مقبول • وفضل احسانلری عفو ایله مبذول اولور •
بس انلروک کبی شان شریفلرک اشلری تجاوز وعفو وعادتلری
صفح ومحو اولوب • الذی التنده اولن قوللرینک قصور وکناه
لرندن وکسور وجناه لرندن • ستر ایله تجاوز • وعفو ایله تسامح
ایدیجی اولور • وداخی بلکل که اشبو بیتده تخلقوا باخلاق الله
مفهومنده اشارت واردر • زیرا الله تعالینک جمله اخلاقندن

برسي عفو وغفور اولمقدر • وعامه اوصافندن بر وصفي دخي
منعم وشكور اولمقدر • يعني قوللرينك بي نهايه كناهلريني تبا القبله
عفو ايدجيدر • وناسك عيوب كثيره لريني • وذنوب كبيره لريني طوت
وعطا سيله ستر ومحو ايدجيدر • ايله اولسا سن داخي لطف وكرم
قلوب عفو اولمق خلقيله تخلق ايدوب عفو وصفحله طيب الخلق او
اشبو كلامدن معني محصل علمايه مدح ودعا • وفضلايه شكر وثنا
در •

وهم اهل احسان وحلم ودولة   يراعون بالحسني من كان ذا القدر

واو وهم حاليه در • اشبو كلامدن مراد علمانك مدحنده ترقي
وتزايددر • وداخي ناظمك كندي مراديله موافقه ومطابقه در
يعني حال بودركه اول عالملر واول كامللر احسان صاحبلري وحلم
دولة ايه لري اولوب قدر وسعادة اهلي اولنلره رعايته وانواع عزتله تعلق
اولورلر •

ومن كان ذا جهل وحمق وشقوة   يشنع في فضل ويطعن بالنكر

ناظمك عفي عنه بو كلامندن مرادي فضل اظهار ايتمك دكلدر •
بلكه جهله نك قبح حاللري وحمق شانني بيان ايتمكدر • وداخي اهل
فضل اولنلره ايتدكلري تعيير لرين • وصاحب كمال اولنلره قلد
قلري

طعنلرين وتشنيعلرين بيان ايتمكدر • تا كه كامل اولنلرك
شان شريفلري جهة كماله نظر قلمقدر اكرچه كه نظر ايتدوكلري
نسنه ده قصور ونقصان داخي اولجق اولورسا • اما جهله نك
حاللري وشانلري جهة قصوره ناظر اولمقدر اكرچه كه نظر
ايتدكلري نسنه ده فضل وكمال • وزينة وجمال اولورسه •
پس انلرك كبي ناقصلرك تعيير لري وتشنيع لري كامل اولنلره
ضرر وكوزند اير كورمز • ونقصان وعيب قدر لرين اكسلتمز •
زيرا انلرك كبي ناقصلرك قصور شانلري • وتشنيع وطعنلري
كندي يلرينك سوء حاللرندن وشقوة نفسلرندن در •

اللهم قنا الاسواء ولا تجعلنا محلا للبلوا   فانك علي كل شيء
قدير • وبالاجابة جدير • في طلب الاعانة علي التلاوة والقرة
وقتا كه ناظم عفي عنه اعتذار طلبدن وعلمادن ومدح
فضلادن وكمللدن فارغ اولديسه طلب اعانة علي تلاوته شروع
ايدوب ديدي •

فاسئلك اللهم يا خير ناصر   اعني علي ذكر وشكر مع النصر

ناظم عفي عنه كندي نقصاننه اعتراف ايدوب طالبلرندن ودعا
ململردن

طعن

عذر ایدوب تضرع قلدیسه حق تعالی جل وعلادن استمداد
واعتذار ایتمك مراد ایدنوب دیدیكی • فاسئلك اللهم الی آخره •
یعنی ای انواع احسان اعطا ایدیجی معطی جالبم • وای اصناف
عطیه بنی وهاب ربم • وای جمله پادشاهلرك خیرلسی پادشاه[هم] •
وای جمیع ناصرلرك برلسی سلطانم • اشبو ضعیف قولوكا معین
وظهیر • وبو خیف غلامكه مغیث ونصیر اول • ذكروكك
تلاوتی • وشكروكك قرائتی اوزرنه • عنایتكله هدایت
وهدایتكله عنایت قل • تاكه لسانمز تلاوة ذكروكا راسخ وملازم
وقرائة شكروكا شاغل ومداوم اولوب • رضاكه توفیق وجهیله مزده
تحقیق حاصل اولوب • احوالمز صلاح بولوب • وشانمز فلاح اوله
سؤال اگر قصورسالركه ناظم طلبیه وعلایه اعتذاری مولای
علامه اعتذاردن تقدیم ایتدوكنه وجه نه اوله جواب
تأخیری سبب بودركه الله تعالینك عون ونصرتنه راجح
اولوب • وعفو رحمتنه احتیاجی زیاده اولدوغیدر • تاكه حق
تعالیدن عون ایرشوب عفو رحمت حصولی ایله • وصفح وعفو

وصولیله • ختم كتاب خیر ایله میسر اوله • تاكه یا جبرنا صبر
دیدكنده • اعنی دیدوكینك اوزرینه تقدیم ایتدوكندن ده
مرادی استمدادده احوج • واستعانتده افقر • اولدوغی اظهار ایتمك[در] •
اروم مع التقصیر من ملك الكرم عطایاك یادیان یاجابر الكسر
اقل حوبتی واستر علی ماجنیته مع الفضل والاحسان والمن والعفو
یعنی جمله قصورمیله طلب قلورین لطف واحسانك ایشكندن
عفوكی وكرمكی • وانواع عطیه لرك قپوسندن اومارین فضل
واحسانكی • وطول وامتنانكی • ای صنقلری جبر ایدیجی دیان
پادشاه • وای قصورو كسورلری ستر ایدیجی مستعان اله •
بزم هفواتمزدن عفو ایله تطول قل غفرانكله وامتنانكله •
وزلات وجرائمزدن صفح ایله تجاوز قل فضلكله واحسانكله •
وایتدكمز سقطاتمزی ستر ایله منتكله وغفرانكله • آمین یارب
العالمین ویا خیر الناصرین • ناظمك عفی عنه بو بیتلوكه ذكر
ایتدی بونلرده صنایع بدیعه لر • ولطایف رفیعه لر واردر
متأمل اولنلكا ملكره مخفی وپوشیده دكلدر •

واخر دعونا باحسانك ربنا ان الحمد لله القدير وذي البر

واخر مبتدادر • دعوانك نايه اضافتي بمعنى لامدر • تقديري
واخر دعوى لنادر • يعني بزم ايچون اولن دعالرك آخري ربنا
احسانيله الحمد لله در سؤال حمد خود دعانك اوليدر يا خود
اوسطيدر • زيرا حمددن صكره دعا صلواتدر • واخر دعونا
ان الحمد لله ديمك معنيسي نه اولور دينلسه جواب بودر كه بورده
دعادن مراد شول صريح اولن دعادر • ناظمك عفي عنه كلامنك
آخرنده آخر لفظن كتوردكنده غايت مرتبه حسن وبلاغه
ونهايت درجه زينة ولطافة واردر • وكذا انجليق آخر لفظي
دعوايه اضافتده • وداخي احسان لفظني انوكله جمع ايتمكده •
وداخي كلمه احساني ربنا مضاف قلمقده • وداخي لفظة الله
قديم لفظيله صفتلمقده • وداخي نهايت بيتده موخر ذكر
ايتمكده • بونك برابله كه خاتمه كلامده در • وداخي الحمد
مصراعنده كتورمكده • غايت مرتبه حسن ولطافت • ونهايت
درجه غرابت وصناعت واردر • اهلنه ظاهر فهملرنده باهر

در

وداخي

وداخي بوننده دعويهم فيها سبحانك اللهم وتحيتهم فيها سلام وآخر دعويهم
ان الحمد لله رب العالمين آيتينه اشارت واردر

وبعد من الله الصلوة اتمها على خاتم الرسل الكرام ذوي الفخر
على آله جمعا وصحب وتابع فنفحاتها فاحت كمسك مع العطر

صلوتنه وسلاممه متعلق كلام صدر كما بدء سبقت قلمشدر اما بورده
ناظم عفي عنه كلامني حضرت سيد الانامه صلوتله تمام ايدوب
صلوتي دخي تحيتله وصف ليوب وداخي كلامك آخرنده حضرت رسول
الله صلى الله عليه وسلم خاتم الرسل ديمكله وصفلدوغنده
غايت بلاغة وحسن صناعة واردر وداخي فنفحاتها فاحت دينلدوكنده
استعاره واسناد مجازي واردر

كما نور الآفاق من نور شارق وما حرك الامواج في البحر والنهر

ما مصدريه در كاف تشبيه ايچوندر يعني حضرت رسول الله اوزرنه
صلى الله عليه وسلم صلوة وسلام متجدد اولوب غير متناهي اولدوغي
حالده مترقي ومتزايد اولسون نتاكه آفاق عالم واقطار افلاك
آفتاب درخشنده نك پرتو نوريله منور ومزيندر وجمله بحرلرده

كنده

اغي

ونهرلرده حركة امواج مترادف ومتتالي وتلاطم امواج
متتابع ومتوالي متحرك اولدوغيكبي آل واصحاب دخي نور نبوتله
منور ومعزز اولسونلر ودخي صلوة سلام نفحه لري ورحمة
وغضان رشحه لري اندلوك ارواح طيبه لري اوزرلرينه
فايح ولايح اولماقدن زائل اولماسون شول بوي عبيرولك
شيوعي ومسك وعنبرك انتشاري وتضوعي كبي نورولك بورده
نارقه اضافتي اضافه بيانيه در والله اعلم بالصواب
واليه المرجع والمآب والحمد لله علي التمام وللرسول افضل
السلام وصلى على جميع الانبياء والمرسلين والحمد لله رب العالمين

ايا لطف ايدجي صاحب سعادت — عطا اعطا درر شانكزه عادة
طمع دار اولدي ناظم چون عطادن — الجده شارحي ده الك دعادن
جزاك الله كل اهل كرم اول
كرمجه ايله جهانده محترم اول